فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّن كَذَبَ عَلَى ٱللَّهِ وَكَذَّبَ بِٱلصِّدْقِ إِذْ جَآءَهُۥٓ ۚ أَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَٰفِرِينَ ﴿٣٢﴾

(३२) त्यसभन्दा अधिक अत्याचारी को छ जो अल्लाह तआ़लामाथि झूठा कुरा गर्छ[1] तथा सत्य (धर्म) उसको पासमा आउँछ त त्यसलाई असत्य बताउँछ ?[2] के यस्ता काफ़िरहरुको वासस्थान नरक होइन ?

وَٱلَّذِى جَآءَ بِٱلصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِۦٓ ۙ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा जो सत्य (धर्म) ल्याए[3] तथा जो त्यसलाई सत्य ठाने[4] यिनै संयमी हुन् ।

لَهُم مَّا يَشَآءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ جَزَآءُ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) उनका लागि उनका प्रभुका पासमा (प्रत्येक) त्यो वस्तु छ जो यिनी चाहन्छन्,[5] सदाचारीहरुको यही प्रतिफल हो ।[6]

[1]अर्थात् दावा गर्छ कि अल्लाहको सन्तान छ अथवा उसको साझेदार अथवा उसकी पत्नी छ जबकि उहाँ यी सबैबाट पवित्र हुनुहुन्छ ।

[2]जसमा तौहीद (एकेश्वरवाद) छ, ईश्वरादेश तथा अनिवार्य कर्म छ, पुनर्जीवनको विश्वास, अवैध कर्महरुबाट बचाव छ तथा ईमानवालाहरुका लागि शुभ-सूचना तथा काफ़िरहरुका लागि चेतावनीहरु छन् । यो धर्म तथा धर्मविधान जो महाआदरणीय मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम लिएर आएर त्यसले मिथ्या (झूठा) बताउँछ ।

[3]यसबाट अभिप्राय इस्लामका सन्देष्टा महाआदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुनुहुन्छ जो सत्यधर्म लिएर आए । केही विद्वानहरुका निकट यो सामान्य छ, तथा यसबाट प्रत्येक त्यो व्यक्ति अभिप्राय छ जो तौहीद (एकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिन्छ तथा अल्लाहका धर्म-विधानतिर मानिसहरुको मार्गदर्शन गर्दछ ।

[4]के यो ज्ञाताहरुले यसबाट तात्पर्य आदरणीय अबू बक्र सिद्दीक रज़ी अल्लाहु अन्हु लिएका छन् जसले सबभन्दा पहिला रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको पुष्टि गर्नुभयो तथा उहाँमाथि ईमान स्वीकार गर्नुभयो । केही धर्मविदहरुले यसलाई पनि सामान्य राखेका छन् जसमा सबै ईमानवालाहरु सम्मिलित छन् जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालत (ईशदूत हुने कुरामा) विश्वास (ईमान) राख्दछन् तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सच्चा मान्दछन् ।

[5]अर्थात् अल्लाह तआ़लाले उनका पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ तथा उनका पद पनि उच्च गरिदिनेछ किनकि प्रत्येक मुसलमानको अल्लाहसित यही आकांक्षा हुन्छ । यसका अतिरिक्त स्वर्गमा जानुका पश्चात प्रत्येक मनले रुचाएका कुरा पनि प्राप्त हुनेछ ।

[6] مُحْسِنِيْن एक अर्थ त यो हो कि जो पुण्यकारी छन्, दोस्रो जो विशुद्धताका साथ इबादत

لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) ताकि अल्लाह (तआला) ले उनीबाट उनका नराम्रा कर्महरुलाई मिटाइदेओस् तथा जो पुण्यकार्य उनीहरुले गरेका छन् उनको उत्तम प्रतिफल प्रदान गरोस् ।

أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ ۖ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِن دُونِهِ ۚ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٦﴾

(३६) के अल्लाह (तआला) आफ्ना भक्तहरुका लागि पर्याप्त छैन ?[1] यिनीहरु तपाईंलाई अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुबाट तर्साइराखेका छन्, तथा जसलाई अल्लाह पथभ्रष्ट गरिदिन्छ उसको मार्गदर्शन गर्नेवाला कोही छैन ।[2]

وَمَن يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِن مُّضِلٍّ ۗ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा जसलाई अल्लाह मार्गदर्शन प्राप्त गर्दछ, त्यसलाई कोही कुमार्ग गर्नेवाला छैन ।[3] के अल्लाह (तआला) प्रभावशाली एवं बदला लिनेवाला छैन ?[4]

(उपासना) गर्दछन् जस्तो हदीसमा إحسان (एहसान) को यो परिभाषा गरिएको छ «أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ» "तिमी अल्लाहको इबादत यस्तो गर कि मानौं तिमी उहाँलाई देखिराखेका छौ (हदीसको संग्रह मुस्लिम) यदि यो कल्पना सम्भव छैन भने मनमा यो अवश्य रहोस् कि उहाँले तिमीलाई देखिराख्नु भएको छ ।" तेस्रो, जो मानिसहरुका साथ उपकार तथा सद्व्यवहार गर्दछन् । चौथो, प्रत्येक पुण्य कर्म राम्रो ढङ्गले एकाग्रता एवं विनम्रतासित तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सुन्नत (आचरण) का अनुसार गर्दछन् । अधिकताको ठाउँमा त्यसको श्रेष्ठताको ध्यान राख्दछन् ।

[1]यसबाट अभिप्राय आदरणीय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुनुहुन्छ । केही ज्ञाताहरुका विचारमा यो सामान्य हो । सबै अम्बिया (ईशदूत) तथा ईमानवालाहरु यसमा सम्मिलित छन् । भावार्थ यो हो कि तपाईंलाई अल्लाहका अतिरिक्त अन्यसित तर्साउन्छन् । परन्तु जब अल्लाह तपाईंको सहाय तथा पक्षधर छ भने तपाईंको कसैले केही बिगार्न सक्दैन, त्यो ती सबैका मुक़ाबिलामा तपाईंलाई पर्याप्त छ ।

[2]जो त्यस भ्रष्टताबाट निकालेर सन्मार्गमा लगाईदिन्छ ।

[3]जो उसको सन्मार्गबाट निकालेर कुमार्गको खाल्डोमा पार्दछन् अर्थात मार्गदर्शन तथा विचलन अल्लाहको हातमा छ, जसलाई चाहन्छ विपथ गरिदिन्छ तथा जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन प्रदान गर्दछ ।

[4]किन होइन, वास्तवमा हो, यसकारण कि यदि यिनीहरु कुफ्र (इन्कार) तथा विरोधबाट नरोकिऊन् भने निश्चय नै त्यसले आफ्ना मित्रहरुका पक्षमा यिनीहरुसित प्रतिशोध लिनेछ तथा उनीहरुलाई शिक्षाप्रद दुष्परिणामको भोगी बनाउनेछ ।

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُوْلُنَّ اللّٰهُ ۭ قُلْ اَفَرَءَيْتُمْ مَّا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِيَ اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كٰشِفٰتُ ضُرِّهٖٓ اَوْ اَرَادَنِيْ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكٰتُ رَحْمَتِهٖ ۭ قُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ ۭ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿٣٨﴾

(३८) यदि तपाईं यिनीहरुसित सोध्नुहुन्छ कि आकाश तथा धर्तीलाई कसले सृष्टि गरेको छ त निःसन्देह उनले उत्तर दिनेछन् कि अल्लाहले । तपाईं उनीहरुसित सोध्नुस् कि यो त बताउ कि जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछौ यदि अल्लाह तआ़ला मलाई हानि पुऱ्याउन चाहन्छ त के यिनीहरु त्यसको हानिलाई हटाउन सक्छन् अथवा अल्लाह तआ़ला ममाथि कृपा गर्न चाहन्छ त के यी त्यसको कृपाबाट रोक्न सक्दछन्, (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाह (महान) मलाई पर्याप्त छ ।[1] भरोसा गर्नेहरु उसैमाथि भरोसा गर्दछन् ।[2]

قُلْ يٰقَوْمِ اعْمَلُوْا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّيْ عَامِلٌ ۚ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٩﴾

(३९) भनिदिनुस् कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु, तिमी आफ्ना ठाउँमा कर्म गर्दैजाउ म पनि कर्म गरिराखेको छु,[3] शीघ्र नै तिमी जानिहाल्नेछौ ।

مَنْ يَّاْتِيْهِ عَذَابٌ يُّخْزِيْهِ وَيَحِلُّ

(४०) कि कसमाथि आपमानित गर्ने प्रकोप आउँछ[4] तथा कसमाथि (स्थाई) मार

---

[1]केही विद्वानहरु भन्छन् कि जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उपरोक्त प्रश्न उनका साम् प्रस्तुत गर्नुभयो त उनीहरुले भने कि उनी अल्लाहका कर्मलेखलाई मेटाउन सक्दैनन् (हो), उनले सिफारिश (अभिस्तावना) गर्नेछन्, जसमाथि यो टुक्रा अवतरित भयो कि मलाई त मेरो विषयमा अल्लाह नै पर्याप्त छ ।

[2]जब सबै कुरा उसैको अधिकारमा छ त त्यसपछि अरुहरुमाथि विश्वास गर्नुको के लाभ ? अतः विश्वासी मानिस उसैमाथि भरोसा गर्दछन्, उसका सिवाय कसैमाथि उनको भरोसा छैन ।

[3]अर्थात् यदि तिमी मेरो तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रणलाई स्वीकार गर्दैनौ जसका साथ अल्लाहले मलाई पठाएको छ त ठीक छ, तिम्रो इच्छा, तिमी आफ्ना स्थितिमा रह जसमा तिमी छौ, म त्यस स्थितिमा रहन्छु जसमा मलाई अल्लाहले राखेको छ ।

[4]जसबाट स्पष्ट भइहाल्नेछ कि सत्यमा को छ तथा असत्यमा को ? यसबाट तात्पर्य सांसारिक यातना हो जस्तो कि बद्रको रणमा भयो । काफ़िरहरुका सत्तरी व्यक्ति हत तथा सत्तरी नै कैदी भए यहाँसम्मकि मक्का विजयका पश्चात प्रभुत्व एवं अधिपत्य पनि मुसलमानहरुलाई मक्का विजयका पश्चात प्रभुत्व एवं अधिपत्य पनि मुसलमानहरुलाई प्राप्त भयो जस पश्चात काफ़िरहरुका लागि अपमान तथा अवहेलना

عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

एवं) स्थाई दण्ड हुन्छ ?[१]

إِنَّآ أَنزَلْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ لِلنَّاسِ بِٱلْحَقِّ ۖ فَمَنِ ٱهْتَدَىٰ فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَن ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۖ وَمَآ أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٤١﴾

(४१) तपाईंमाथि हामीले सत्यका साथ यो किताब मानिसहरुका लागि अवतरित गरेका छौं, त जो व्यक्ति सोझो मार्गमा आउँछ त्यसका आफ्ना लागि (लाभ) छ तथा जो विचलित हुन्छ त्यसका विचलनको (भार) उसैमाथि छ, तपाईं त्यसका उत्तरदायी हुनुहुन्न ।[२]

ٱللَّهُ يَتَوَفَّى ٱلْأَنفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَٱلَّتِى لَمْ تَمُتْ فِى مَنَامِهَا ۖ فَيُمْسِكُ

(४२) अल्लाह नै आत्माहरुलाई उनका मृत्युका समय[३] तथा जसको मृत्यु आएन उनलाई उनको निद्राका समय हरण गर्दछ,[४]

का अतिरिक्त केही शेष रहेन ।

[१]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई मक्कावासीहरुका कुफ्रमाथि दूराग्रह साह्रै भारी लाग्थ्यो, यसमा उहाँलाई सान्त्वना दिइएको छ कि तपाईंको कर्तव्यमात्र किताबलाई वर्णन गरिदिनु हो जो हामीले तपाईंमाथि अवतरित गऱ्यौं । तपाईंमाथि उनीहरुलाई मार्गमा ल्याउनुको दायित्व छैन । यदि उनीहरु सन्मार्ग अप्नाउने छन् भने त्यसमा उनीहरुको लाभ छ र यदि यस्तो गर्ने छैनन् भने स्वयं उनैलाई हानि हुनेछ । وكيل को अर्थ भारवाहक तथा उत्तरदायी हो अर्थात तपाईंमाथि उनीहरुलाई मार्ग दर्शाउनुको भार छैन । आगामी आयतमा अल्लाह आफ्ना पूर्ण सामर्थ्य एवं विचित्र कारीगरीको चर्चा गरिराखेको छ जसको अवलोकन मानिस नित्य दिन गर्दछ । त्यो यो हो कि जब त्यो निदाइहाल्छ त उसको आत्मा अल्लाहको आज्ञाले जस्तै निस्कन्छ उसका ज्ञान तथा संवेदनको शक्ति समाप्त भएर जान्छ तथा त्यो जब ब्यूँझन्छ त आत्मा त्यसमा पुनः पठाइन्छ जसबाट त्यसको संवेदन आफ्नो स्थानमा आइहाल्छ । हो, जसको जीवनकाल समाप्त भइसकेको हुन्छ त्यसको आत्मा फर्कन्न तथा त्यो मृत्युको काखमा गइहाल्छ । यसको केही व्याख्याकारहरुले ठूलो मृत्यु तथा सानो मृत्यु पनि भनेका छन् ।

[३]यो महाकाल (ठूलो मृत्यु) हो कि आत्मा निकालिन्छ अनि पुनः फर्कन्न ।

[४]अर्थात् जसको मृत्युको समय अझै आएको छैन त सुतिराखेको समयमा उनको आत्मा पनि निकालेर लघु मृत्युमा परिणत गरिन्छ ।

الَّتِيْ قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰٓى اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّى ؕ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ۝

अनि जसमाथि मृत्युको आदेश भइसकेको छ उनलाई त रोकिहाल्छ[1] तथा अन्य (आत्माहरु) लाई एउटा निर्धारित समयसम्मका लागि छाडिदिन्छ,[2] चिन्तन गर्नेहरुका लागि यसमा निश्चित रुपले धेरै निशानीहरु छन् ।[3]

اَمِ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ شُفَعَآءَ ؕ قُلْ اَوَلَوْ كَانُوْا لَا يَمْلِكُوْنَ شَيْـًٔا وَّلَا يَعْقِلُوْنَ ۝

(४३) के उनीहरुले अल्लाह तआलाका अतिरिक्त अन्यलाई सिफारिश गर्ने नियुक्त गरेका छन् ? (तपाईं) भनिदिनुस् कि चाहे उनी कुनै पनि अधिकार राख्दैनन् तथा न बुद्धि राख्दछन् ।[4]

قُلْ لِّلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيْعًا ؕ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُوْنَ ۝

(४४) भनिदिनुस् कि सबै सिफारिशहरुको स्वामी अल्लाह नै छ ।[5] समस्त आकाशहरु एवं धर्तीको राज्य उसैका लागि छ, तिमी सबै उसैतिर फर्काइनेछौ ।

[1]यो त्यही ठूलो मृत्यु हो जसको चर्चा गरिएको छ कि त्यसमा आत्मा रोकिन्छ ।

[2]अर्थात् जबसम्म उनको निर्धारित समय आउँदैन त्यससमय सम्मका लागि उनका आत्माहरु वापस भइरहन्छन् । त्यो लघु मृत्यु हो । यही विषय सूरः अन्आम ६० तथा ६१ मा वर्णित गरिएको छ । तैपनि त्यहाँ लघुकाल (सानो मृत्यु) को चर्चा पहिले तथा महाकालको पछि छ जबकि यहाँ त्यसका विपरीत छ ।

[3]अर्थात् यो आत्मा निकाल्नु तथा वापस पठाउनु अर्थात् मार्नु तथा जीवन प्रदान गर्नु यस कुराको प्रमाण हो कि अल्लाह महान प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ तथा त्यो प्रलयका दिन मूर्दाहरुलाई पनि जीवन अवश्य प्रदान गर्नेछ ।

[4]अर्थात् सिफारिश गर्नु त परै जाओस् यिनलाई त सिफारिशका अर्थ तथा भावबारे पनि थाहा छैन किनकि उनी त पत्थर हुन् अथवा निर्बोध ।

[5]अर्थात् सिफारिशका सबैप्रकारको अधिकार मात्र अल्लाहलाई छ । त्यसको अनुमति बिना कोही सिफारिश गर्नसक्ने छैन । अनि एक अल्लाहकै इबादत किन नगरियोस् ताकि त्यो प्रसन्न हुनसकोस् तथा सिफारिशका लागि कुनै सहारा खोज्नुको आवश्यकता नै नरहोस् ।

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा जब अल्लाह एक्लोको वर्णन गरिन्छ त ती मानिसहरुका हृदय घृणा गर्न थाल्छन्[1] जो आख़िरतमा आस्था राख्दैनन्, तथा जब त्यसका अतिरिक्त (अरुहरु) को वर्णन गरिन्छ त उनका हृदय स्पष्टत: प्रफूलित्त हुनजान्छन् ।[2]

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾

(४६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि हे अल्लाह आकाशहरु तथा धर्तीका स्रष्टा गुप्त एवं प्रकटका ज्ञाता, तिमीले नै आफ्ना भक्तहरुमा ती कुराहरुको निर्णय गर्नेछौ जसमा उनीहरु अल्झेका थिए ।[3]

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ

(४७) तथा अत्याचारीहरुका पासमा त्यो सबै कुरा होस् जो धर्तीमा छ तथा त्यसका साथ

[1]अथवा कुफ्र तथा घमण्ड अथवा संकीर्णताको संवेदन गर्दछन् । अभिप्राय यो हो कि मुशिरकीन (मिश्रणवादीहरु) सित जब यो भनिन्छ कि पूज्य केवल एउटै छ त उनका हृदय यो मान्न तयार हुँदैनन् ।

[2]हो, जब यो भनिन्छ कि अमुक-अमुक पनि पूज्य छन् अथवा ती पनि त अल्लाहका पुनीत भक्तहरु हुन्, उनीहरु पनि त केही अधिकार राख्दछन्, उनी पनि संकटहारी हुन् तथा आवश्यकता पूरा गर्दछन् त यी मुशिरकिन प्रफुल्ल भइहाल्छन् । आस्था भ्रष्टहरुको आज यही स्थिति छ । जब उनीसित भनिन्छ कि केवल "हे अल्लाह मद्दत" भन, किनकि अल्लाहका अतिरिक्त कोही सहायता गर्नेछैन त खिन्न हुन्छन्, यो कुरा उनीहरुलाई साह्रै नराम्रो लाग्छ । परन्तु जब "या अली मद्दत अथवा या रसूल मद्दत" भनिन्छ, यसैप्रकार अन्य मृतहरुबाट सहायता माँगिन्छ तथा गुहार गरिन्छ, जस्तै "या शेष अब्दुल क़दीर शैअन लिल्लाह" आदि । त फेरि उनका हृदय निकै प्रफुल्ल हुन्छन् ।

[3]हदीसमा वर्णित छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम रातमा तहज्जुदको नमाज़का प्रारम्भमा यो पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो ।

«اللَّهُمَّ! رَبَّ جبريلَ وَميكَائيلَ وَإِسرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَوَاتِ والأَرْضِ، عَالِمَ الغَيبِ والشَّهَادَةِ، أَنتَ تَحكُمُ بَينَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَن تَشَاءُ إِلَى صِراطٍ مُسْتَقِيمٍ» .

(सहीह मुस्लिम किताबु सलातिल मुसाफिरीन)

جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فْتَدَوْا بِهِ مِن سُوٓءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَٰمَةِ ۚ وَبَدَا لَهُم مِّنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾

त्यतिकै अरु होस्, तैपनि नराम्रा दण्डका साटोमा केयामतका दिन यिनीहरु सबै दिइदिन्छन्,[1] तथा उनका समक्ष अल्लाहतिरबाट त्यो प्रकट हुनेछ जसको अनुमान पनि उनीहरुलाई थिएन ।[2]

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा जे-जति उनीहरुले गरेका थिए, त्यसको दुष्परिणाम उनीमाथि खुल्नेछ[3] तथा जसका साथ उनी उपहास गर्दथे त्यसले उनलाई आई घेर्नेछ ।[4]

فَإِذَا مَسَّ الْإِنسَٰنَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَٰهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ

(४९) मनुष्यलाई जब कुनै कष्ट पुग्दछ त हामीलाई पुकार्दछन्[5], अनि जब हामीले उसलाई आफ्नो तर्फबाट कुनै सुख प्रदान गर्दछौं त भन्न लाग्दछ

---

[1]परन्तु तैपनि त्यो स्वीकार हुनेछैन जस्तो कि अर्को स्थानमा स्पष्ट छ :

﴿فَلَن يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِم مِّلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدَىٰ بِهِ﴾

"त्यसले धर्तीभरि सुन पनि साटोमा दिदेओस् त त्यो स्वीकार हुनेछैन ।" (आले-इमरान-९१) यसकारण कि:

﴿وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ﴾

"त्यहाँ साटो अंगीकार गरिने छैन ।" (अल-बकर:-४८)

[3]अर्थात् संसारमा उनी जुन निषेध तथा पापहरु गर्दथे, त्यसको दण्ड उनका सामु आइहाल्नेछ ।

[4]त्यो यातना उनीहरुलाई घेर्नेछ जसलाई उनी संसारमा असंभव ठान्थे, यसकारण त्यसको हाँसो उडाउँथे ।

[5]यो जातिका अनुसार मानवको चर्चा हो । अर्थात् मानिसहरुको बहुसंख्यकको दशा यो छ कि जब उनलाई रोग, भोग अथवा अन्य दुख पुग्दछ त त्यसबाट मुक्ति पाउनका लागि अल्लाहसित प्रार्थनाहरु गर्दछन् तथा उसका सामु विन्ती-याचना गर्दछन् ।

إِنَّمَآ أُوتِيتُهُۥ عَلَىٰ عِلْمٍۭ ۚ بَلْ هِىَ فِتْنَةٌ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾

कि यो त मात्र आफ्नो बुद्धिका कारण प्रदान गरिएको छ ।[1] बरु यो परीक्षा हो,[2] परन्तु उनीमध्ये अधिकतर मानिस अन्जान छन् ।[3]

قَدْ قَالَهَا ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) तिमीभन्दा पूर्वका मानिस पनि यही कुरा भनिसकेका छन् त उनको कारवाही उनलाई कुनै काम आउने छैन ।[4]

فَأَصَابَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ ۚ وَٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ مِنْ هَٰٓؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا۟ وَمَا هُم بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾

(५१) अनि उनका समस्त कुकर्म[5] उनीमाथि आइपरोस्, तर यिनीमध्ये जो पनि पापी छन् उनीबाट गरिएका कुकर्म पनि अब उनीमाथि आइपर्नेछ, यिनीहरु (हामीलाई) पराजित गरिदिनेवाला होइनन् ।[6]

أَوَلَمْ يَعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ

(५२) के उनीहरुलाई यो ज्ञान छैन कि अल्लाह (तआला) जसका लागि चाहन्छ जीविका बढाई

[1]अर्थात् सुख प्राप्त हुनासाथ उद्दण्डता एवं उग्रताको मार्ग अपनाउँछ तथा भन्दछ कि यसमा अल्लाहको के अनुग्रह । यो त मेरो चतुराईको परिणाम हो या जो ज्ञान तथा गुण मसित छ त्यसका कारण यो सुख-सुविधाहरु प्राप्त भएका छन् अथवा मलाई यो जानकारी थियो कि यी कुराहरु मलाई प्राप्त हुनेछन् किनकि अल्लाहका निकट मेरो धेरै स्थान छ ।

[2]अर्थात् कुरो त्यो होइन जो तिमी बुझिराखेका छौ अथवा बताइराखेका छौ, बरु यो वरदान तिम्रो परीक्षाका लागि हो कि तिमी कृतज्ञता देखाउँछौ अथवा कृतघ्नता ।

[3]यस कुराले कि यो अल्लाहको तर्फबाट मोहलत तथा परीक्षा हो ।

[4]जुनप्रकार कारुनले पनि भनेको थियो परन्तु अन्ततः त्यो आफ्ना कोषहरुसहित भूमिमा धँसाइयो । ما أغنى मा ما, प्रश्नवाची पनि हुनसक्छ तथा नकारात्मक पनि । दुबै प्रकारले सही छ ।

[5]कुकर्मसित अभिप्राय उनका दुष्कर्महरुको प्रतिकार हो । यिनलाई दुष्कर्महरुका सदृश्य हुनुका कारण दुष्कर्म भनिएको छ अन्यथा नराम्रोको प्रतिफल नराम्रो होइन । जस्तै ﴿وَجَزَٰٓؤُا۟ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا﴾ मा छ (फ़तहुल क़दीर)

[6]यो मक्काका काफ़िरहरुलाई चेतावनी छ । तथा यस्तै नै भयो, यिनी पनि विगत जातिहरुको जस्तै अकाल, हत्या तथा कैद आदिका भुक्तभोगी भए । अल्लाहको तर्फबाट आएका यी प्रकोपहरुलाई उनीहरुले रोक्न सकेनन् ।

لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ۝٥٢

दिन्छ तथा संकुचित (पनि) । ईमानवालाहरुका लागि यसमा ठूला-ठूला निशानीहरु छन् ।[1]

قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ۝٥٣

(५३) (मेरो तर्फबाट) भनिदेउ कि हे मेरा भक्तहरु ! जसले आफ्ना प्राणहरुमाथि अत्याचार गरेका छन्, तिमी अल्लाहको कृपाबाट निराश नहोउ, निःसन्देह अल्लाह (तआला) समस्त पापहरुलाई क्षमा गरिदिन्छ । वास्तवमा त्यो अत्यन्त क्षमाशील, अत्यन्त कृपालु छ ।[2]

[1]अर्थात् जीविकाका विस्तार एवं संकुचनमा पनि अल्लाहको एकताका प्रमाण छन् अर्थात विदित हुन्छ कि सृष्टिमा मात्र उसैको अधिकार तथा आदेश चल्छ । त्यसको योजना प्रभावी एवं लागू छ । यसकारण त्यो जसलाई चाहन्छ सविस्तार जीविका प्रदान गर्दछ तथा जसलाई चाहन्छ कङ्गाल एवं गरीब बनाएर राख्दछ । त्यसका यस निर्णयमा जो त्यसको हिक्मत (तत्वदर्शिता) एवं इच्छामा निर्भर छ कोही हस्तक्षेप गर्न सक्दैन न त्यसमा परिवर्तन गर्न सक्दछ । तैपनि यी निशानीहरु मात्र अल्लाहवालाहरुकै लागि छन् किनकि तिनै यसमा चिन्तन-मनन गरेर त्यसबाट लाभ प्राप्त गर्दछन् ।

[2]यस आयतमा अल्लाहको क्षमाको विस्तारको वर्णन छ । إسراف (इसराफ) को अर्थ हो पापहरुको अधिकता तथा त्यसमा अति । "अल्लाहको दयाबाट निराश नहोउ" को अर्थ हो कि ईमान भएको अथवा तौबा (क्षमा-याचना) भन्दा पहिला जति पनि पाप गरिएका हुन्छन् मानिस यो नठानोस् कि म त बडो पापी हूँ, मलाई अल्लाहले कसरी क्षमा गर्नेछ ? बरु सच्चा हृदयले यदि ईमानलाई स्वीकार गर्नेछ अथवा शुद्ध क्षमा-याचना गर्नेछ त अल्लाह तआला (परमेश्वर) सबै पापहरुलाई क्षमा गरिदिनेछ । आयतका अवतरणका कारणबाट यही भावार्थ सिद्ध हुन्छ । केही काफ़िर तथा मुश्रिक (अनेकेश्वरवादी) थिए जसले अधिकताले हत्या एवं व्यभिचार गरेका थिए । यिनी नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पासमा आए र भने कि तपाईंको धर्म सही छ परन्तु हामीहरु ठूला पापी हौं । यदि हामीले ईमान स्वीकार गऱ्यौं भने के त्यो सबै क्षमा गरिदिइनेछन् ? त्यसमा यो आयत अवतरित भयो । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः जुमर) यसको अभिप्राय यो होइन कि दया तथा क्षमाको आशामा निकै पाप गर्दैजाउ, त्यसका आदेश तथा अनिवार्य आज्ञाहरुको वास्ता नगर तथा त्यसका नियम तथा सीमाहरुको निश्चिन्त भई उल्लंघन गर । यसप्रकार त्यसका क्रोध तथा प्रतिशोधलाई आमन्त्रण दिएर त्यसको दया एवं क्षमाको आशा राख्नु अति मूर्खता एवं कुविचार हो । यो काँडा छरेर फल खानुको सदृश्य छ । यस्ता मानिसहरुलाई यो याद राख्नुपर्छ कि त्यो जहाँ आफ्ना दासहरुका लागि क्षमाशील छ, त्यहाँ अवज्ञाकारीहरुका लागि عزيز ذوانتقام पनि छ । जस्तो पवित्र कुरआनका अनेक स्थानहरुमा यी दुबै कुराहरुको साथ-साथ

وَأَنِيبُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا۟ لَهُۥ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٤﴾

(५४) तथा तिमी सबै आफ्ना प्रभुतिर नत्मस्तक भईहाल तथा त्यसको आज्ञापालन गर्दैजाउ यसभन्दा पूर्व कि तिम्रा निकट प्रकोप आइपुगोस् तथा त्यसपछि तिम्रो साहायता नगरियोस् ।

وَٱتَّبِعُوٓا۟ أَحْسَنَ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾

(५५) तथा अनुकरण गर त्यस सर्वोत्तम वस्तुको जो तिमीतिर तिम्रा प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ, यसभन्दा पूर्व कि तिमीमाथि सहसा प्रकोप आइपुगोस् तथा तिमीलाई सूचना पनि नहोस् ।[1]

أَن تَقُولَ نَفْسٌ يَٰحَسْرَتَىٰ عَلَىٰ مَا فَرَّطتُ فِى جَنۢبِ ٱللَّهِ وَإِن كُنتُ لَمِنَ ٱلسَّٰخِرِينَ ﴿٥٦﴾

(५६) (यस्तो नहोस् कि) कुनै व्यक्तिले भनोस् कि हाय आफसोच यस कुरामाथि कि मैले अल्लाह (तआला) का पक्षमा आलस्य गरें[2] बरु म उपहास गर्नेहरुमा नै रहें ।

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ ٱللَّهَ هَدَىٰنِى لَكُنتُ مِنَ ٱلْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾

(५७) अथवा भनोस् कि यदि अल्लाहले मलाई मार्गदर्शन प्रदान गरेको भए त म पनि संयमीहरुमध्ये हुने थिएँ ।[3]

वर्णन गरिएको छ, जस्तै ﴿فَلَن يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِم مِّلْءُ ٱلْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ ٱفْتَدَىٰ بِهِۦٓ﴾ (अल-हिज्र-४९, ५०) शायद यही कारण छ कि यहाँ आयतको आरम्भ يَا عِبَادِيَ (हे मेरा भक्तहरु !) बाट भन्यो, जसबाट यही विदित हुन्छ कि जसले ईमान स्वीकार गरेर अथवा सच्चा तौबा गरी सही अर्थहरुमा अल्लाहको दास (भक्त) बन्नेछ, त्यसका पाप यदि समुद्रको फिंज (फाग) का बराबर पनि छ भने त्यसले क्षमा गरिदिने छ । त्यो आफ्ना भक्तहरुका लागि निश्चय غفور رحيم (क्षमाशील तथा दयालु) छ । जस्तो हदीसमा सय व्यक्तिहरुका हत्याराको क्षमाको घटना छ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल अम्बिया मुस्लिम किताबुत्तौबा)

[1]अर्थात् प्रकोप आउनुभन्दा पूर्व क्षमा-याचना तथा पुण्यकर्मको व्यवस्था गरिहाल किनकि जब प्रकोप आउनेछ त त्यसको ज्ञान तथा बोध पनि तिमीलाई हुनेछैन । यसबाट अभिप्राय सांसारिक प्रकोप हो ।

[2]فِي جَنْبِ اللهِ को भावार्थ अल्लाहको आज्ञापालन अर्थात् पवित्र क़ुरआन तथा त्यसका अनुसार कर्म गर्नुमा आलस्य हो । अथवा جَنْبٌ को अर्थ निकट तथा छिमेक हो । अर्थात् अल्लाहको समीपता एवं छिमेक (अर्थात् स्वर्ग) खोज्नु तथा चाहनुमा आलस्य गऱ्यो ।

[3]यदि अल्लाह मलाई मार्गदर्शन दिइदिन्छ भने म अवज्ञा, शिर्क तथा पापहरुबाट बाँच्थे ।

(५८) अथवा यातनाहरुलाई देखेर भनोस्, काश ! कुनैप्रकार मलाई फर्किनुपर्ने भए त म पनि सदाचारीहरुमध्ये भइहाल्थें ।

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةً فَأَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾

(५९) हो (हो) नि:सन्देह तिम्रा निकट मेरा आयतहरु पुगिसकेका थिए जसलाई तिमीले झुठ्लायो तथा अहंकार (एवं गर्व) गऱ्यौ तथा तिमी त थियौ नै काफ़िरहरुमध्ये ।[1]

بَلَىٰ قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

(६०) तथा जसले अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गरेका छन् त तपाईंले देख्नुहुनेछ कि केयामतका दिन उनका मुख कालो भइसकेका हुनेछन् ।[2] के अहंकार गर्नेहरुको ठेगाना नरकमा होइन ?[3]

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ ۚ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾

(६१) तथा जसले संयम गरे उनीहरुलाई अल्लाह (तआ़ला) ले उनलाई सफलताका साथ बचाइहाल्नेछ,[4] उनलाई कुनै दुख स्पर्श पनि गर्न

وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾

यो त्यसैप्रकार छ जस्तो अर्को स्थानमा मुशरीकिन (मिश्रणवादीहरु) को कथन उद्धृत गरिएको छ ﴿لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا﴾ "यदि अल्लाहले चाहेको भए त हामीले शिर्क गर्दैनथ्यौं" (अल-अनआम-१४८) यिनको यो कथन |كلمة حقٌ أريدها الباطل का समान छ । (फ़तहुल क़दीर)

[1]यो अल्लाह तआ़लाले उनको इच्छाको उत्तरमा भन्नेछ ।

[2]जसको कारण यातनाको भयानकता एवं अल्लाहका क्रोधको दर्शन हुनेछ ।

[3]हदीसमा छ «الْكِبْرُ بَطَرُ الحَقِّ وغَمْطُ النَّاسِ» "सत्यको इन्कार तथा मानिसहरुलाई हीन ठान्नु अहंकार हो ।" यो प्रश्न सकारात्मक हो अर्थात् अल्लाहका आज्ञा-पालनबाट अभिमान गर्नेहरुको स्थान नरक हो ।

[4]مَفَازَة धातु हो मीमका साथ अर्थात् فوز (सफलता) दुष्कर्मबाट बाँच्नु तथा भलाई एवं सौभाग्य प्राप्त गरिहाल्नु । अभिप्राय यो हो कि अल्लाहले सदाचारीहरुलाई त्यस सफलता तथा सौभाग्यका कारण मुक्ति प्रदान गर्नेछ जो अल्लाहका पासमा उनका लागि पहिल्यैदेखि नै लिखित छ ।

सक्ने छैन तथा उनीहरु न त कुनैप्रकार चिन्तित हुनेछन् ।[1]

ٱللَّهُ خَٰلِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾

(६२) अल्लाह समस्त कुराको जन्मदाता हो, तथा त्यही प्रत्येक वस्तुको संरक्षक हो ।[2]

لَّهُۥ مَقَالِيدُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۗ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْخَٰسِرُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) आकाशहरु तथा धर्तीका साँचोहरुको स्वामी त्यही हो ।[3] ज-जसले अल्लाहका आयतहरुलाई अस्वीकार गरेका छन् ती नै हानि व्यहोर्ने छन् ।[4]

قُلْ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ تَأْمُرُوٓنِّىٓ أَعْبُدُ أَيُّهَا ٱلْجَٰهِلُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) (तपाईं) भनिदिनुस् कि हे मूर्खहरु ! के तिमी मसित अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरुका इबादतका लागि भन्दछौ ।[5]

وَلَقَدْ أُوحِىَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ

(६५) तथा निःसन्देह तिमीतिर पनि तथा तिमीभन्दा पूर्व (का समस्त नबीहरु) तिर पनि प्रकाशना

---

[1]उनी संसारमा जे-जति छाडेर आएका छन्, त्यसमाथि उनीहरुलाई कुनै शोक हुनेछैन । उनीहरु किनकि केयामतको भयानकताबाट सुरक्षित रहनेछन् । यसकारण उनलाई कुनै कुराको दुख हुनेछैन ।

[2]अर्थात् प्रत्येक वस्तुको विधाता त्यही हो तथा स्वामी पनि त्यही हो । त्यो जस्तो चाहन्छ शासन तथा व्यवस्था गर्दछ । प्रत्येक कुरो उसका अधीन एवं अधिकारमा छ । कसैलाई मुख फर्काउनुको साहस छैन ।

وكيل (वकील) अर्थात् संरक्षक एवं व्यवस्थापक । प्रत्येक कुरो उसलाई समर्पित छ । त्यो बिना कुनै साझेदार उनको रक्षा तथा व्यवस्था गरिराखेको छ ।

[3] مَقَالِيد यो مِقْلَادٌ तथा مِقْلِيد (मिक़लाद) को बहुवचन हो । (फ़तहुल क़दीर) जसको अर्थ साँचोहरु हुन् । केही ज्ञाताहरुले 'कोष' गरेका छन्, भावार्थ दुबै प्रकार एउटै हो कि सबै विषयको बागडोर उसैको हातमा छ ।

[4]अर्थात् पूरा घाटा, किनकि यस कुफ्रका दुष्परिणाम स्वरुप उनी नरकमा गइहाले ।

[5]यो काफ़िरहरुको त्यस (आमन्त्रण) का उत्तरमा छ जो उनीहरु इस्लामका उपदेशक महाआदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई दिने गर्दथे कि आफ्ना पूर्वजहरुको धर्म ग्रहण गरिहालून्, जसमा मूर्तिहरुको पूजा थियो ।

مِنۡ قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ﴿٦٥﴾

गरिएको छ कि यदि तिमीले शिर्क गर्‍यौ भने निःसन्देह तिम्रो कर्म नष्ट हुनेछ तथा विभिन्न रुपमा हानि व्यहोर्नेहरुमध्ये हुनेछौ ।[1]

بَلِ ٱللَّهَ فَٱعۡبُدۡ وَكُن مِّنَ ٱلشَّٰكِرِينَ ﴿٦٦﴾

(६६) बरु तिमी अल्लाहकै इबादत गर[2] तथा कृतज्ञता गर्नेहरुमध्ये भईहाल ।

وَمَا قَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدۡرِهِۦ وَٱلۡأَرۡضُ جَمِيعٗا قَبۡضَتُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَٱلسَّمَٰوَٰتُ مَطۡوِيَّٰتُۢ بِيَمِينِهِۦۚ

(६७) तथा उनीहरुले जस्तो सम्मान अल्लाहको गर्नुपर्थ्यो गरेनन्,[3] सम्पूर्ण धर्ती केयामतका दिन उसको मुट्ठीमा हुनेछ तथा समस्त आकाश उसका दायाँ हातमा

[1]"यदि तिमीले शिर्क गर्‍यौ" को अभिप्राय यो हो कि यदि मृत्यु शिर्कको अवस्थामा आयो तथा त्यसबाट तौबा (क्षमा-याचना) गरेनौ । सम्बोधन यद्यपि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित छ जो शिर्कबाट पवित्र पनि थिए तथा भविष्यका लागि सुरक्षित पनि । किनकि पैग़म्बर अल्लाहको सुरक्षा एवं संरक्षणमा हुन्छ । उनमा शिर्क हुनुको कुनै सम्भावना थिएन किन्तु यो वास्तवमा अनुयायीहरुतिर संकेत तथा उनलाई बुझाउन उद्देश्य थियो ।

[2]यहाँपनि إياك نَعبُدُ को जस्तै कर्मकारक الله (अल्लाह) लाई पहिले ल्याएर सीमित गर्नुको अर्थ लिइएको छ कि मात्र एक अल्लाहको उपासना गर ।

[3]किनकि त्यस कुरालाई पनि मानेनन् जो पैग़म्बरहरुद्वारा उनीसम्म पुर्‍याइएको थियो तथा इबादत (आराधना) पनि उसका लागि विशेष गरेनन् बरु अरुहरुलाई पनि त्यसमा सम्मिलित गरिहाले । हदीसमा वर्णित छ कि एउटा यहूदी विद्वान नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका निकट आयो तथा भन्यो कि हामी अल्लाहका विषयमा (किताबहरु) मा पाउँछौं कि त्यो केयामत (प्रलय) का दिन आकाशहरुलाई एउटा औंलामाथि, भूमिलाई एउटा औंलामाथि, रुखहरुलाई एउटा औंलामाथि, जल तथा आद्रतालाई एउटा औंलामाथि, तथा सबै उत्पत्तिलाई एउटा औंलामाथि राख्नेछ तथा भन्नेछ, म राजा हूँ । उहाँले मुस्कुराएर त्यसको पुष्टि गर्नुभयो तथा आयत وَمَا قَدَرُوا الله को पाठ गर्नुभयो (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः ज़ूमर) । वर्तमान एवं पूर्वज मुस्लिम ज्ञानीहरुको आस्था छ कि जुन सद्‌गुणहरुको वर्णन पवित्र क़ुरआन तथा सहीह हदीसहरुमा छ (जस्तै यस आयतमा हातको तथा हदीसमा औंलाहरुको प्रमाण छ) उनीमाथि बिना उपमा तथा बिना कष्ट कल्पना एवं बिना परिवर्तन ईमान कायम राख्नु अनिवार्य छ । अतः यहाँ वर्णित तथ्यहरुलाई मात्र प्रभुत्व तथा शक्तिका भावमा लिनु सही छैन ।

سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

बेरिएका हुनेछन् । त्यो पवित्र एवं सर्वोपरि छ । प्रत्येक त्यस वस्तुबाट जसलाई मानिस त्यसका साझीदार बनाउँछन् ।[1]

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِي ٱلْأَرْضِ إِلَّا مَن شَآءَ ٱللَّهُ ۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنظُرُونَ ﴿٦٨﴾

(६८) तथा सूरः (नरसिंघा) फुकिनेछ त आकाशहरु तथा धर्तीका सबै अचेत भई लडिहाल्ने छन्[2] परन्तु जसलाई अल्लाह चाहन्छ,[3] अनि पुनः सूर फुकिनेछ त तिनीहरु सहसा उभेर हेर्न थाल्नेछन् ।[4]

وَأَشْرَقَتِ ٱلْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ

(६९) तथा धर्ती आफ्ना प्रभुको दिव्य-ज्योतिले जगमगाइ उठ्नेछ,[5] कर्मपत्र प्रस्तुत गरिने

---

[1]यस सन्दर्भमा पनि हदीसमा चर्चित छ कि त्यस पश्चात अल्लाह तआलाले भन्नेछ أنا الْمَلِكُ ، أين مُلوك الأرض "म राजा हूँ, धर्तीका राजाहरु कहाँ छन् ।"(उपरोक्त सन्दर्भ)

[2]केही आलिमहरुका निकट نفخة فزع (घबराहटको फूँक) का पश्चात यो दोस्रो फूँक अर्थात نفخة صعق (वेहोशीको फूँक) हुनेछ जसका पश्चात सबै मरिहाल्नेछ । केही ज्ञाताहरुको निकट यो पहिलो फूँक हो । यसैबाट पहिला त अति घबराहटमा हुनेछन् तथा त्यसपछि सबै मर्नेछन् । केही ज्ञाताले यी फूँकहरुको अनुक्रम यसप्रकार वर्णित गरेका छन् । प्रथम नफ़खतुल फ़ना (विलयको फूँक), दोस्रो नफ़खतुल बअस (जीवित हुनुको फूँक), तेस्रो नफ़खतुस्सअक (बिहोसीको फूँक) तथा चौथो नफ़खतुल कयामेले रब्बिल आलमीन (अल्लाह सर्वलोकका पालनकर्ताका लागि उभिने फूँक) (ऐसरुत्तफासीर) केही ज्ञानीका निकट मात्र दुईटा नफ़खहरु हुनेछन् । नफ़खुतल मौत तथा नफखुतल बअ्स तथा केहीका निकट तीन । والله أعلم

[3]अर्थात् अल्लाह जसलाई चाहनेछ उनीहरुलाई मृत्यु आउने छैन, जस्तै जिब्रील, मीकाईल तथा इस्राफ़ील फरिश्ताहरु । केही आलिम भन्दछन् कि रिज़वान फरिश्ता अर्थात् अर्शलाई उचाल्ने फरिश्ताहरु तथा स्वर्ग एवं नरकमा नियुक्त अधिकारी ।

[4]चार नफ़खाहरु (फूँकहरु) का मान्नेवालाहरुका निकट यो चौथो, तीन मान्नेवालाहरुको निकट तेस्रो तथा दुई मान्नेवालाहरुका समीप यो दोस्रो नफ़ख हो । जे पनि होस्, यस फूँकबाट सबै जीवित भई मैदाने महशरमा सर्वलोकका पालनकर्ताका सदनमा उपस्थित हुनेछन् जहाँ लेखाजोखा हुनेछ ।

[5]यस नूर (प्रकाश) बाट केही ज्ञाताहरुले न्याय तथा केहीले आदेश अभिप्राय लिएका छन् । परन्तु यसलाई वास्तविक अर्थमा लिनुमा कुनै वस्तु रुकावट छैन, किनकि अल्लाह आकाशहरु तथा धर्तीको प्रकाश हुन् । (फ़तहुल क़दीर)

ٱلْكِتَٰبُ وَجِاْىٓءَ بِٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَقُضِىَ بَيْنَهُم بِٱلْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾

छन्, नबी तथा साक्षीहरुलाई ल्याइनेछ[1] तथा मानिसहरुका बीच न्यायपूर्ण निर्णय गरिनेछन् र उनीहरुमाथि अत्याचार गरिने छैन ।[2]

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾

(७०) तथा जुन व्यक्तिले जे-जति गरेको छ पूर्णरुपमा दिइनेछ, र जे-जति पनि मानिसहरु गरिराखेका छन्, त्यो राम्ररी जान्दछ ।[3]

وَسِيقَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتْ أَبْوَٰبُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَآ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ

(७१) तथा काफ़िरहरुका समूहका समूह नरकतिर पठाइनेछन्,[4] जब उनीहरु त्यसका निकट पुग्नेछन् त्यसका द्वार उनका लागि खोलिनेछन् तथा त्यहाँका रक्षक उनीसित सोध्नेछन् ।

[1]नबीहरुसित प्रश्न गरिनेछ कि तिमीले मेरा उपदेश पुऱ्याएका थियौ, अथवा यो सोधिनेछ कि तिम्रा समुदायहरुले तिम्रा आमन्त्रणको के उत्तर दिए, त्यसलाई स्वीकार गरे वा अस्वीकार ? मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उम्मत (सम्प्रदाय) लाई साक्षीका रुपमा ल्याइनेछ, जो यस कुराको साक्ष्य दिनेछन् कि तिम्रा पैगम्बर (सन्देशवाहकहरु) ले तिम्रो सन्देश आ-आफ्ना जातिहरु अथवा समुदायलाई पुऱ्याएका थिए, जस्तो कि तिमीले पवित्र क़ुरआनद्वारा यी कुराहरुबारे सूचित गरेका थियौ ।

[2]अर्थात् कसैका प्रतिफल तथा पुण्यमा कमी हुनेछैन तथा न कसैलाई त्यसका अपराधभन्दा अधिक दण्ड दिइनेछ ।

[3]अर्थात् त्यसलाई कुनै लेखक, मुन्शी तथा साक्षीको आवश्यकता छैन । यो कर्मपत्र एवं साक्षी मात्र तर्कका लागि बहाना हटाउनका लागि हुनेछन् ।

[4](ज़ुमर) زُمَر यो زُمْر (ज़ुम्र) बाट बनेको हो जसको अर्थ स्वर हो । प्रत्येक गिरोह अथवा समूहमा चर्को स्वर तथा आवाजहरु अवश्य हुन्छन् । यसकारण यो गिरोह तथा समूहका लागि पनि प्रयुक्त हुन्छ । अभिप्राय यो हो कि काफ़िरहरुलाई नरक़तिर समूहहरुमा लगिनेछ, एकका पछि एक गिरोह । यसका अतिरिक्त यिनीहरुलाई पिटेर जनावरहरु सरह धपाइनेछन् । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो ﴿يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا﴾ (अत्तूर-१३) अर्थात "उनीहरुलाई नरक़तिर कठोरताका साथ धकालिनेछ ।"

[5]अर्थात् उनी पुग्नासाथै तुरुन्त नरक़का सातैवटा द्वार खोलिनेछन् ताकि यातनामा विलम्ब नहोस् ।

مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا بَلَىٰ وَلَٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾

कि के तिम्रा निकट तिमीमध्येबाट रसूल (सन्देशवाहक) आएका थिएनन् जो तिमीमाथि तिम्रा प्रभुका आयत पढ्दथे तथा तिमीलाई त्यस दिनको साक्षात्कारबाट सावधान गर्दथे, यिनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि हो, किन होइन ![1] परन्तु यातनाको आदेश काफ़िरहरुमाथि सिद्ध भइसक्यो ।[2]

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾

(७२) भनिनेछ कि अब नरकका द्वारहरुमा प्रवेश गरिहाल जहाँ उनी सधैं रहनेछन्, अत: आज्ञाकारीहरुको ठेगाना अत्यन्त नराम्रो छ ।

وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ

(७३) तथा जो आफ्ना प्रभुसित तर्सन्थे उनका समूहका समूह स्वर्गतिर पठाइनेछन्[3] यहाँसम्मकि जब उसका निकट आउनेछन् तथा द्वार खोलिदिइनेछन्[4] तथा त्यहाँका

[1]अर्थात् जुनप्रकार संसारमा वाद-विवाद तथा तर्क-वितर्क गर्दथे त्यहाँ सबैथोक आँखाका सामु आउनेछ । वाद-विवादको अवसर नै रहनेछैन । अत: स्वीकार नगरी कुनै उपाय हुनेछैन ।

[2]अर्थात् हामीले पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लायौं तथा उनको विरोध गऱ्यौं त्यस दूर्भाग्यका कारण जसका हामी पात्र थियौं, जबकि हामीले सत्यबाट पलायन गरी असत्यलाई अप्नायौं । यस विषयलाई सूर: अल-मुल्क आठदेखि दशसम्मका अधिक स्पष्टताले वर्णन गरिएको छ ।

[3]ईमानवाला तथा संयमी पनि गिरोहहरुका रुपमा स्वर्गतिर लग्नेछन् । पहिला मुकर्रबीन (समीपस्थ) अनि अबरार (सदाचारी) यसैप्रकार क्रमानुसार प्रत्येक गिरोह समान श्रेणीका मानिसहरुमाथि सम्मिलित हुनेछ, जस्तै अम्बिया अम्बियाका साथ, सिद्दीकीन (सत्यवादी) तथा शहीद आफूजस्ताका साथ तथा विद्वान आफूजस्ता विद्वानका साथ, अर्थात् प्रत्येक प्रकार आफ्नै प्रकार समानका साथ हुनेछ (इब्ने कसीर

[4]हदीसमा वर्णित छ कि स्वर्गका आठ द्वार छन् । उनीहरुमध्ये एकको नाम रैयान हो जसबाट केवल ब्रत बस्नेहरु (रोजेदार) प्रवेश गर्नेछन् । (सहीह बुख़ारी नं.२२५७, मुस्लिम नं. ८०८) । यसैप्रकार अन्य द्वारहरुको पनि नाम हुनेछन्, जस्तै नमाज़को द्वार, दानको द्वार, जिहाद (धर्मयुद्ध) को द्वार आदि (सहीह बुख़ारी, किताबुस सेयाम, मुस्लिम-किताबुज़ ज़कात) द्वारको चौडाइ ४० वर्षको दूरीका बराबर हुनेछ, तैपनि तिनीहरु भरिएका हुनेछन् । (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़ोहद) सबभन्दा पहिला स्वर्गको ढोका घच्घच्याउने नबी सल्लल्लाहु अलैहि

عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خٰلِدِيْنَ ۝٧٣

रक्षक उनीसित भन्नेछन् कि तिमीमाथि सलाम होस्, तिमी प्रसन्न रह ! तसर्थ तिमी यिनमा सधैंका लागि गइहाल ।

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ صَدَقَنَا وَعْدَهٗ وَاَوْرَثَنَا الْاَرْضَ نَتَبَوَّاُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاۤءُ ۚ فَنِعْمَ اَجْرُ الْعٰمِلِيْنَ ۝٧٤

(७४) यिनीहरु भन्नेछन् कि अल्लाहको धन्य छ जसले आफ्नो वचन पूरा गऱ्यो तथा हामीलाई यस धर्तीको उत्तराधिकारी बनाइदियो कि स्वर्गमा जहाँ चाहन्छन् निवास गरौं, त सत्कर्म गर्नेहरुको कति उत्तम प्रतिफल छ ?

وَتَرَى الْمَلٰۤىِٕكَةَ حَاۤفِّيْنَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُوْنَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۚ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيْلَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝٧٥

(७५) तथा तिमीले फरिश्ताहरुलाई अल्लाहका अर्शका चारैतिर चक्र बनाइ आफ्ना प्रभुको प्रशंसा तथा तस्बीह गर्दै देख्नेछौ,[1] तथा उनीहरुमा न्यायपूर्ण निर्णय गरिनेछ तथा भनिदिइनेछ कि समस्त प्रशंसाहरु अल्लाहकै

वसल्लम हुनुहनेछ। (मुस्लिम किताबुल ईमान, बाबु अना अव्वलुन नासे यशफऊ) स्वर्गमा सर्वप्रथम प्रवेश गर्ने गिरोहका अनुहार पूर्णिमाको चाँदका समान तथा अरु गिरोहका आकाशमा प्रकाशमान ताराहरुमध्ये अति प्रकाशमान ताराहरुका समान चम्किराखेका हुनेछन् । स्वर्गमा उनी मल-मूत्र तथा थूक एवं कफबाट पवित्र हुनेछन्। उनका काइंयोहरु सुनको तथा पसिना कस्तूरी हुनेछ। उनका मकल (आगो बाल्ने भाँडो) हरुमा सुगन्धित काठ हुनेछ। उनका पत्नीहरु हूरे ईन (ठूला आँखा भएका) हुनेछन् । उनको आकार आदमका समान साठ्ठी हातको हुनेछ । (सहीह बुख़ारी अव्वलो किताबिल अम्बिया) सहीह बुख़ारीका एक वर्णनमा छ कि प्रत्येक ईमान भएकालाई दुई पत्नीहरु हुनेछन्। उनको शोभा एवं सौन्दर्यको यो स्थिति हुनेछ कि उनकी पिंडुलीको गुदी मासुका पछाडीबाट देखिनेछ। (किताबु बदइल ख़ल्क बाबु मा जाअ फी सिफ्तील जन्नते) केही ज्ञाताहरुले भनेका छन् कि यी दुई पत्नीहरु हूरहरुका अतिरिक्त संसारका नारीहरुमध्ये हुनेछन् । परन्तु ७२ हूरहरु भएको वर्णन प्रमाणानुसार सही छैन, यसकारण प्रत्यक्षतः यही कुरो सही छ कि प्रत्येक स्वर्गवासीको हूरहरु समेत कमसेकम दुई पत्नीहरु हुनेछन्। तैपनि وَلَهُم فِيهَا مَا يَشتَهون का अर्न्तगत अधिक पनि सम्भव छन् । والله أعلم (अधिक जानकारीका लागि हेर्नुस् फ़तहुल बारी उक्त अध्याय)

[1]अल्लाहका निर्णयका पश्चात जब ईमान भएकाहरु स्वर्गमा तथा काफ़िर एवं मुश्रिक नरकमा गइहाल्नेछन् । आयतमा त्यसका पछिको चित्रण गरिएको छ कि फरिश्ताहरु अल्लाहका अर्श (आसन) लाई घेरि अल्लाहको प्रशंसा एवं पवित्रतागानमा लीन हुनेछन् ।

लागि छन् जो सर्वलोकको पालनकर्ता हो ।[1]

सूरतुल मोमिन-४०

سُوْرَةُ الْمُؤْمِن

सूर: मोमिन* मक्कामा उत्रेको तथा यसमा पच्चासी आयतहरु एवं नौ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

शुभारम्भ गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त दयालु एवं कृपालु छ ।

حٰمٓ ①

(१) हा. मीम. ।

تَنْزِيْلُ الْكِتٰبِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ②

(२) यस किताबलाई अवतरण गर्नु[2] त्यस अल्लाहको तर्फबाट छ जो प्रभावशाली एवं सर्वज्ञाता छ ।

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ

(३) पापहरुलाई क्षमा गर्नेवाला तथा क्षमा-याचनालाई स्वीकार गर्नेवाला[4] घोर यातनावाला[5]

---

[1]यहाँ प्रशंसालाई कुनै एउटा वस्तुसित सम्बन्धित गरिएको छैन जसबाट विदित हुन्छ कि प्रत्येक वस्तु (जो बोल्दछ वा बोल्दैन) का मुखमा अल्लाहको महिमागान हुनेछन् ।

*यस सूर:लाई सूरतुल ग़ाफिर तथा सूरतुत्तौल पनि भन्दछन् ।

[2]वा تنزيل अर्थमा छ منزل का, अर्थात् अल्लाहका तर्फबाट अवतरित छ जसमा झूठ छैन ।

[3]जो प्रभुत्वशाली छ । त्यसको शक्ति तथा प्रभुत्वका अगाडी कसैको केही चल्दैन । عليم (ज्ञानी) छ, त्यसमा कुनै कणसम्म गुप्त छैन चाहे त्यो कति नै स्थूल पर्दामा लुकेको होस् ।

[4]पूर्वका पापहरुलाई क्षमा-गर्नेवाला तथा आगामी हुने आलस्यमा तौबा (क्षमा-याचना) स्वीकार गर्नेवाला छ । अथवा आफ्ना मित्रहरुका पाप क्षमा गर्नेवाला तथा काफ़िर एवं मुश्रिक यदि क्षमा माँगदछन् भने उनको क्षमा स्वीकार गर्नेवाला छ ।

[5]उनका लागि जो आख़िरतमाथि संसारलाई महत्व दिन्छन् तथा दुष्टता एवं उद्दण्डताको मार्ग अपनाउँछन् । यो अल्लाहका यस कथनको जस्तै छ ।

﴿نَبِّئْ عِبَادِيْٓ اَنِّيْٓ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۞ وَاَنَّ عَذَابِيْ هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ﴾

شَدِيدِ الْعِقَابِ ذِي الطَّوْلِ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ ③

उपकार एवं सामर्थ्यवाला,[1] जसका अतिरिक्त कोही उपास्य छैन । उसैतिर फर्कनुछ ।

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ ④

(४) अल्लाह (तआला) का आयतहरुमा ती मानिस झगडा गर्छन् जो काफ़िर छन्[2] त ती मानिसहरुको नगरहरुमा हिंड्डुल गर्नु तपाईंलाई धोखामा न पारिदेओस् ।[3]

"मेरा दासहरुलाई भनिदेउ कि म क्षमाशील दयानिधि हुँ तथा मेरो दण्ड पनि अति दुखदायी छ ।" (अल-हिज्र-४९,५०)

पवित्र कुर्आनमा अधिकांश स्थानमा यी दुबै गुण साथ-साथ वर्णित गरिएका छन् ताकि मानिस भय तथा आशाका बीच रहोस्, किनकि मात्र भय मानिसलाई अल्लाहको दया एवं क्षमाबाट निराश गर्न सक्दछ तथा केवल आशा पापहरुमा उत्साहित गरिदिन्छ ।

[1]طَـوْلٌ को अर्थ वैभव तथा विस्तार हो अर्थात त्यही वैभव एवं धन प्रदान गर्नेवाला छ । केही जानकारहरु भन्दछन् कि यसको अर्थ पुरस्कार तथा उपकार हो, अर्थात् आफ्ना दासहरुमाथि उपकार तथा उनीहरुलाई पुरस्कृत गर्नेवाला छ ।

[2]यस झगडासित अभिप्राय अनुचित तथा व्यर्थको झगडा हो जसको उद्देश्य सत्यलाई झुठ्लाउनु तथा त्यसको खण्डन हो । अन्यथा जुन तर्क-वितर्क (बहस) को उद्देश्य सत्यको स्पष्टीकरण असत्यको खण्डन तथा विरोधी एवं आलोचना गर्नेहरुका शंकाको निवारण हो, त्यो निन्दनीय होइन अति प्रशंसनीय तथा उत्तम छ । विद्वानहरुलाई त त्यसका लागि जोड दिएको छ,

﴿لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ﴾

"तिमी मानिसहरुका सामु यसको अवश्य वर्णन गर तथा यसलाई नलुकाउनु ।" (आले-इमरान-१८७)

अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको किताबका तर्फ एवं प्रमाणहरुलाई लुकाउनु यति घोर अपराध हो कि त्यसमाथि विश्वको प्रत्येक वस्तु धिक्कार गर्दछ । (अल-बक़र:-१५९)

[3]अर्थात् यी काफ़िर एवं मुश्रिक जो व्यापार गर्दछन् तथा त्यसका लागि विभिन्न नगरहरुमा आवत-जावत एवं ठूलो लाभ प्राप्त गर्छन्, यिनी आफ्ना कुफ्र (अविश्वास) का कारण शीघ्र नै अल्लाहको पकडमा आउनेछन् । यिनी अवसर दिइराखेका छन् किन्तु उनलाई बेकार छाडिने छैनन् ।

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِن بَعْدِهِمْ ۖ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ ۖ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتُهُمْ ۖ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ⑤

(५) उनीभन्दा पूर्व नूहका समुदायले तथा उनका पश्चातका अन्य समुदायले पनि झुठ्लाएका थिए, तथा प्रत्येक समुदायले आफ्ना रसूललाई बन्दी बनाउन विचार गरे[1] तथा असत्यका माध्यमले हठधर्मी गऱ्यो ताकि उनीबाट सत्यलाई नाश गरिदेऊन्[2] अनि मैले उनलाई समातिहालें, त मेरो तर्फबाट कस्तो दण्ड भयो ।[3]

وَكَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ⑥

(६) तथा यसैप्रकार तपाईंका प्रभुका आदेश काफिरहरुमाथि सिद्ध भयो कि उनी नरकवासी हुन् ।[4]

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا

(७) अर्शलाई उचाल्ने तथा त्यसका आस-पासका फरिश्ताहरु आफ्ना प्रभुको महिमागान् प्रशंसाका साथ-साथ गर्दछन् तथा त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्दछन् तथा ईमानवालाहरुका लागि क्षमा-याचना गर्दछन्; (भन्दछन्) कि हे हाम्रा प्रभु तिमीले प्रत्येक वस्तुलाई आफ्नो दया तथा ज्ञानबाट

[1]ताकि उसलाई बन्दी अथवा हत गरिदेऊन् अथवा दण्ड देऊन् ।

[2]अर्थात् आफ्ना रसूलहरुसित उनीहरुले झगडा गरे जसको आशय सत्यमा त्रुटि निकाल्नु तथा त्यसलाई निर्बल पार्नु थियो ।

[3]त मैले यी अनृतका पक्षपातीहरुलाई आफ्ना प्रकोपका पकडमा लिइहालें अनि तिमी देखिहाल कि उसका लागि मेरो प्रकोप कुन प्रकार आयो, कसरी उनीहरुलाई गलत अक्षर जस्तै मेटाइयो अथवा उनलाई शिक्षाको प्रतीक बनाइयो ।

[4]यसबाट उद्देश्य यस कुरोको स्पष्टीकरण गर्नु हो कि जस्तो विगत समुदायहरुमाथि तिम्रा प्रभुको प्रकोप सिद्ध भयो तथा नाश गरिए, यदि यी मक्काका नागरिक पनि तिनलाई झुठ्लाउन तथा विरोध गर्नबाट रोकिएनन् तथा असत्य विवादलाई छोडेनन् भने यिनी पनि यसैप्रकार अल्लाहका प्रकोपमा समातिनेछन्, अनि कोही यिनीहरुलाई बचाउनेवाला हुनेछैन ।

فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ⑦

घेरको छौ, तिमी उनलाई क्षमा गरिदेउ जो क्षमा माँग्दछ तथा तिम्रा मार्गको अनुसरण गर्दछन् तथा तिमी उनलाई नरकको यातनाबाट पनि सुरक्षित राख ।[1]

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّٰتِ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدتَّهُمْ وَمَن صَلَحَ مِنْ ءَابَآئِهِمْ وَأَزْوَٰجِهِمْ وَذُرِّيَّٰتِهِمْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑧

(८) हे हाम्रा प्रभु ! तिमी उनीहरुलाई नित्य रहने स्वर्गमा लैजाउ, जसको तिमीले वचन दिएका छौ, तथा उनका पूर्वज तथा पत्नी एवं सन्तानहरु मध्येबाट (पनि) ती सबैलाई जो सदाचारी छन् ।[2] वस्तुतः तिमी प्रभावशाली एवं तत्वज्ञ छौ ।

وَقِهِمُ السَّيِّـَٔاتِ ۚ وَمَن تَقِ السَّيِّـَٔاتِ

(९) तथा उनीहरुलाई कुकर्मबाट पनि सुरक्षित राख,[3] (सत्य त यो हो कि) त्यस दिन तिमीले जसलाई

[1]यसमा निकटता प्राप्त फरिश्ताहरुको एउटा विशेष समूहको चर्चा छ तथा उनी जे-जति गर्दछन्, त्यसको स्पष्टीकरण छ । यी त्यसता फरिश्ता हुन् जो अर्श उचाल्नेवाला हुन् । तथा उनी फरिश्ताहरु हुन् जो अर्शका चारैतिर छन् । उनको एउटा काम यो हो कि उनी अल्लाहको तस्बीह तथा पवित्रतागान गर्दछन्, अर्थात् दोषहरुबाट त्यसको स्वच्छता तथा उनका लागि गुणहरु एवं निपुणताको सिद्धि तथा त्यसका सामु विवशता तथा विनम्रता (ईमान) को प्रदर्शन गर्दछन् । अर्को काम उनको यो हो कि ईमान भएकाहरुका लागि क्षमाको प्रार्थना गर्दछन् । भनिन्छ कि अर्श उचाल्ने फरिश्ता चार छन् किन्तु प्रलयका दिन उनको संख्या आठ हुनेछ । (इब्ने कसीर)

[2]अर्थात् यी सबैलाई स्वर्गमा एकत्रित गरिदेउ ताकि एक-अर्कालाई देखेर उनीहरु प्रसन्न होऊन् । यस विषयलाई अर्को स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ :

﴿ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ أَلَتْنَٰهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَيْءٍ ﴾

"ती मानिस जो ईमान स्वीकार गरे तथा तिनैका अनुगमन उनका सन्तानले ईमानका साथ गरे । हामीले उनका साथ उनको सन्तानलाई मिलाइदियौं तथा हामीले उनका कर्महरुमध्ये केही कम गरेनौं ।" (सूर:अत्तूर-२१)

अर्थात् सबैलाई स्वर्गमा यसप्रकार समान श्रेणी दियौं कि तल्लोलाई पनि उच्चको पद प्रदान गरिदियौं । यो गरेनौं कि उच्च पदमा कमी गरेर उनीहरुलाई तल्लो स्थानमा ल्यायौं बरु तल्लोलाई उचालेर उच्च गरिदियौं तथा त्यसका कर्मको कमीलाई आफ्नो कथा तथा दयाले पूरा गरिदियौं ।

[3]यहाँ سيئات बाट अभिप्राय यातनाहरु हुन्, अथवा उत्तर लुप्त छ, अर्थात् उनलाई आखिरत (परलोक) को यातनाहरुबाट अथवा नराम्रा कुराहरुका प्रतिकारबाट बचाउनु ।

يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ ۚ وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ⑨

कुकर्महरु (अशुभ) बाट बचाइहाल्यो त्यसमाथि तिमीले दया गर्‍यौ, तथा सबभन्दा ठूलो सफलता त यही हो ।[1]

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِن مَّقْتِكُمْ أَنفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ⑩

(१०) नि:सन्देह जसले कुफ्र गरे उनीहरुलाई यो आवाज दिइनेछ कि निश्चय अल्लाहको तिमीमाथि क्रोधित हुनु त्यसभन्दा निकै अधिक छ, जो तिमी क्रोधित हुने गर्थ्यौ आफ्ना मनले जब ईमानतिर बोलाइन्थ्यो, अनि कुफ्र गर्न थाल्थ्यौ ।[2]

قَالُوا رَبَّنَا أَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَأَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ

(११) (उनीहरु) भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हामीलाई दुई पटक मार्‍यौ तथा दुईपटक नै जीवित गर्‍यौ[3] अब हामी आफ्ना पापहरुलाई स्वीकार

[1]अर्थात् आख़िरत (प्रलय) को यातनाबाट बचिहाल्नु तथा स्वर्गमा प्रवेश पाउनु यही ठूलो सफलता हो किनकि यस जस्तो सफलता कुनै छैन तथा यसका समतुल्य कुनै मोक्ष छैन । यी आयतहरुमा ईमानवालाहरुका लागि दुई शुभ-सूचनाहरु छन्, एक त यो कि फरिश्ताहरु उनका लागि परोक्ष रुपले प्रार्थना गर्दछन् जसको हदीसमा प्रधानता आएको छ । दोस्रो यो कि ईमान भएकाहरुका परिवार स्वर्गमा एकत्रित हुनेछन् ।"अल्लाह हामीलाई उनीहरुमध्ये गरिदेओस् जसलाई उनका पुनीत पूर्वजहरुका साथ मिलाइनेछ ।"

[2]مَقْتٌ (मुक्त) घोर अपराधलाई भन्दछन् । नरक़वासी स्वयंलाई नरक़मा पोलिंदा देखेर अधिक क्रोधित हुनेछन् । त्यस समय उनीसित भनिनेछ कि संसारमा जब तिमीलाई ईमानको आमन्त्रण दिइन्थ्यो तथा तिमी इन्कार गर्दथ्यौ त अल्लाह तआला यसभन्दा कैयन् अधिक तिमीमाथि क्रोधित हुन्थ्यो जति आज तिमी स्वयं आफूमाथि क्रोधित भइराखेका छौ । यो अल्लाहका त्यस क्रोधकै परिणाम हो कि आज तिमी नरक़मा छौ ।

[3]बहुसंख्यक भाष्यकारहरुको व्याख्याका अनुसार दुई मृतहरुमध्ये प्रथम मृत्यु त त्यही वीर्य हो जो पिताको पिठ्यूँमा हुन्छ अर्थात त्यसका अस्तित्वभन्दा पूर्व त्यसका नास्तित्वलाई मृत्यु भनिन्छ, तथा दोस्रो मृत्यु त्यो हो जब मानिस जीवन बिताएर प्राप्त गर्दछ जस पश्चात समाधिमा गाडिन्छ । दुई जीवनहरुमध्ये प्रथम यो सांसारिक जीवन हो जसको आरम्भ जन्मबाट तथा अन्त्य निधनमा हुन्छ । तथा दोस्रो जीवन त्यो हो जो प्रलयका दिन चिहानहरुबाट उठ्नुका पश्चात प्राप्त हुनेछ । यिनै दुई मृत्युहरु तथा दुई जीवनहरुको चर्चा ﴿وَكُنتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ﴾ (अल-बक़र:-२८) मा गरिएको छ ।

إِلَىٰ خُرُوجٍ مِّن سَبِيلٍ ⑪

गर्दछन्[1] त के अब कुनै मार्ग निस्कनुको पनि छ ?[2]

ذَٰلِكُم بِأَنَّهُۥٓ إِذَا دُعِىَ ٱللَّهُ وَحْدَهُۥ كَفَرْتُمْ ۖ وَإِن يُشْرَكْ بِهِۦ تُؤْمِنُوا۟ ۚ فَٱلْحُكْمُ لِلَّهِ ٱلْعَلِىِّ ٱلْكَبِيرِ ⑫

(१२) यो (यातना) तिमीलाई यसकारण छ कि जब तिमी एक्लो अल्लाहतिर बोलाइन्थ्यो त तिमीले अस्वीकार गरिदिन्थ्यौ, तथा यदि उसका साथ कसैलाई सम्मिलित गरिन्थ्यो त तिमीले स्वीकार गरिहाल्थ्यौ ।[3] त अब निर्णय अल्लाह सर्वोपरि एवं महानकै छ ।[4]

هُوَ ٱلَّذِى يُرِيكُمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُنَزِّلُ لَكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ رِزْقًا ۚ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَن يُنِيبُ ⑬

(१३) त्यही हो जो तिमीलाई आफ्ना निशानीहरु (चिन्ह) देखाउँछ तथा तिम्रा लागि आकाशबाट जीविका उतार्दछ ।[5] शिक्षा त तिनै ग्रहण गर्दछन् जो (अल्लाहतिर) झुक्दछन् ।[6]

---

[1]अर्थात् नर्कमा स्वीकार गर्नेछन्, जहाँ स्वीकारको कुनै लाभ हुनेछैन तथा त्यहाँ लज्जित हुनेछन् जहाँ पश्चातापको कुनै मुल्य हुनेछैन ।

[2]यो त्यही इच्छा हो जसको चर्चा पवित्र कुर्‌आनका अनेक स्थानमा गरिएको छ कि हामीलाई पूरा संसारमा पठाइयोस् ताकि हामी पुण्यका कर्म गरेर आऔं ।

[3]यो उनका नरकबाट निकाल्न नजान्नुका कारण भनिएको छ कि तिमी संसारमा अल्लाहको तौहीद (एकता) लाई इन्कार गर्दथ्यौ तथा शिर्क तिमीलाई रुचिकर थियो । अतः अब नरकको स्थाई यातनाका सिवाय तिम्रा लागि केही छैन ।

[4]त्यसै एक अल्लाहको आदेश छ कि अब तिम्रा लागि नरकको यातना सदाका लागि छ तथा त्यसबाट उम्कनका लागि कुनै मार्ग छैन ।

[5]अर्थात् पानी जो तिम्रो जीविकाको माध्यम हो । यहाँ अल्लाह तआलाले निशानीहरुका प्रकट गर्नुलाई जीविका उतार्नुका साथ मिलाइदिएको छ । यसकारण कि सामर्थ्यहरुका चिन्हहरुलाई देखाउनु धर्महरुको मूल हो तथा अजीविकाहरु शरीरहरुका मूल हुन् । यसप्रकार यहाँ दुबै आधारहरुलाई एकत्र गरिदिएको छ । (फतहुल क़दीर)

[6]अल्लाहका आज्ञापालनतिर जसबाट उनका हृदयहरुमा आख़िरत (परलोक) को भय जागृत हुन्छ तथा अल्लाहका आदेशहरु तथा अनिवार्य कर्तव्यहरुको पालन गर्दछन् ।

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ⑭

(१४) तिमी अल्लाहलाई पुकार्दैरह त्यसका लागि धर्मलाई विशुद्ध गरेर यद्यपि काफ़िर नराम्रो मान्दछन् ।[1]

رَفِيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ⑮

(१५) उच्च पदहरुवाला अर्शको स्वामी; त्यो आफ्ना दासहरुमध्ये जसमाथि चाहन्छ प्रकाशना अवतरित गर्दछ[2] ताकि त्यो भेटका दिन (साक्षात्कार) का दिनसित तर्साऊन् ।

يَوْمَ هُم بَارِزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِّمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ⑯

(१६) जुन दिन (सबै) मानिस प्रकट हुनेछन्,[3] उनको कुनै कुरा अल्लाहबाट लुकेको रहने छैन । आज कसको राज्य छ ?[4] मात्र अल्लाह एक एवं प्रभुत्वशालीको ।[5]

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ

(१७) आज प्रत्येक प्राणलाई त्यसको करणीको फल दिइनेछ, आज (कुनै प्रकारका)

[1]अर्थात् जब सबैथोक अल्लाह एक्लोले नै गर्नेवाला छ त काफ़िरहरुलाई जति नराम्रो लागे केवल उसै एक अल्लाहलाई पुकार उसका लागि इबादत तथा आज्ञापालनलाई विशुद्ध गर्दै ।

[2]روح (आत्मा) सित अभिप्राय प्रकाशना (वह्य) हो जो भक्तहरुमध्ये कसैलाई रिसालत (ईशदूतत्व) का लागि चैन गरी अवतरित गर्दछ । प्रकाशना (वह्य) लाई रुह (आत्मा) यसकारण भनिएको छ कि जुनप्रकार रुहमा मानव-जीवनका अस्तित्व एवं सुरक्षाको भेद लुकेको छ, त्यसैप्रकार वह्यबाट पनि ती मानवीय हृदयहरुमा जीवनको लहर दगुर्न थाल्छ जो पहिला कुफ्र तथा शिर्कका कारण मृत हुन्छन् ।

[3]अर्थात् जीवित भई चिहानहरुबाट बाहिर निस्कि उभिनेछन् ।

[4]यो केयामतका दिन अल्लाह तआला (परमेश्वर) ले सोध्नेछ जब सबै मानिस त्यसका सामु महशरका मैदान (एकत्र हुने स्थान) मा उभिनेछन् । अल्लाह तआला धर्तीलाई आफ्नो मुट्ठी तथा आकाशलाई आफ्ना दायाँ हातमा बेर्नेछ तथा भन्नेछ, "राजा म हूँ, धर्तीका राजा कहाँ छन् ?" (सहीह बुख़ारी, सूरः जुमर)

[5]जब कोही बोल्ने छैन त यो उत्तर अल्लाह तआलाले स्वयं दिनेछ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि अल्लाहका आदेशानुसार एउटा फरिश्ताले घोषणा गर्नेछ जसका साथै सबै काफ़िर तथा एक स्वरमा यही उत्तर दिनेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ⑰

अत्याचार छैन, निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) अति शीघ्र हिसाब गर्नेवाला छ ।[1]

وَأَنذِرْهُمْ يَوْمَ الْآزِفَةِ إِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ ۚ مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ⑱

(१८) तथा उनीहरुलाई अति निकट आउनु[2] (केयामत) सित सावधान गरिदिनुस् जबकि मुटु घाँटीसम्म पुग्नेछन् तथा सबै शान्त (चूप) हुनेछन् ।[3] अत्याचारीहरुको न कोही संरक्षक मित्र हुनेछ न कोही सिफारिश गर्नेवाला कि जसको कुरा मानिनेछ ।

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ⑲

(१९) त्यो आँखाहरुको बेइमानीलाई तथा छातिका गुप्त कुराहरु (राम्ररी) जान्दछ ।[4]

وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ ۖ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ ۗ

(२०) तथा अल्लाह (तआ़ला) ठीक-ठाक निर्णय गरिदिनेछ, र त्यसका अतिरिक्त जसलाई यिनीहरु पुकार्दछन्, तिनीहरु कुनै कुराको पनि निर्णय

---

[1]यसकारण कि त्यसलाई दासहरुको जस्तो सोच-विचारको आवश्यकता हुनेछैन ।

[2]آزفـة (आज़िफ:) को अर्थ हो समीप आउनेवाली । यो क़्यामत (प्रलय) को नाम हो, यसकारण कि त्यो पनि समीप आउनेवाली छ ।

[3]त्यसदिन भयका कारण हृदय आफ्ना स्थानबाट हट्नेछन् كاظمين (काज़िमीन) अर्थात् शोकले भरिएका अथवा रोइरहेका, वा चूप, यसका यी तीनवटा अर्थ गरिएका छन् ।

[4]यसमा अल्लाह तआ़लाका पूर्ण ज्ञानको वर्णन छ कि उसलाई सबै वस्तुहरुको ज्ञान छ, सानो होस् अथवा ठूलो, सूक्ष्म होस् अथवा स्थूल, उच्च श्रेणीको होस् अथवा निम्न श्रेणीको । यसकारण मानिसलाई चाहिन्छ कि त्यसका ज्ञान तथा सर्वज्ञाताको यो स्थिति छ त त्यसको अवज्ञाबाट बचोस् तथा सही अर्थहरुमा त्यसको भय आफूभित्र पैदा गरोस् । आँखाको बेईमानी चोरीले हेर्नु, जस्तै बाटो हिंड्दा कुनै सुन्दरीलाई छड्के नज़रले हेर्नु । छातिका कुरामा ती शंसय पनि आउँछन् जो मानिसका मनमा पैदा भइरहन्छन् । ती जबसम्म शंसय नै रहन्छन् अर्थात् एक क्षणका लागि आउने-जाने गर्दछन् तबसम्म त तिनी पकडमा योग्य हुनेछैनन् किन्तु तिनी जब संकल्पको रुप धारण गर्दछन् त उनीमाथि पकड हुनसक्छ, चाहे तिनलाई गर्नुको अवसर गर्दछन् त उनीमाथि पकड हुनसक्छ, चाहे तिनलाई गर्नुको अवसर मानिसलाई प्राप्त होस् अथवा नहोस् ।

إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾

गर्न सक्दैनन्[1] वस्तुत: अल्लाह तआ़ला राम्ररी सुन्नेवाला तथा राम्ररी देख्नेवाला छ।

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا هُمْ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ اللَّهِ مِن وَاقٍ ﴿٢١﴾

(२१) के यिनीहरु धर्तीमा हिंड्डुल गरेनन् कि देख्दथे कि जो मानिस यिनीभन्दा पूर्व थिए उनको परिणाम कस्तो भयो ? उनी शक्ति एवं बल तथा धर्तीमा आफ्ना स्मृतिहरुका आधारमा यिनीहरुको अपेक्षा अत्याधिक थिए, तैपनि अल्लाहले उनलाई उनका पापहरुका कारण समातिहाल्यो, तथा कोही भएन जो उनलाई अल्लाहका यातनाहरुबाट बचाउन सक्दथे।[2]

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ ۚ

(२२) यो यसकारण कि उनका पासमा उनका पैग़म्बर चमत्कार लिई आउँथे त उनीहरु अस्वीकार गरिदिन्थे,[3] त अल्लाहले उनीहरुलाई समाति

[1]यसकारण कि उनीहरुलाई कुनै वस्तुको न ज्ञान छ न सामर्थ्य, उनीहरु निश्चेत पनि छन् तथा असमर्थ पनि, जबकि निर्णयका लागि ज्ञान तथा अधिकार दुबैको आवश्यकता छ तथा ती दुबै गुण मात्र अल्लाहसित छ। अत: मात्र उसैलाई यो अधिकार छ कि त्यो निर्णय गरोस् तथा उसले वस्तुत: सत्यका साथ निर्णय गर्नेछ किनकि न उसलाई कसैको भय हुनेछ न कसैबाट अभिलाषा तथा लोभ।

[2]विगत आयतहरुमा आख़िरत (परलोक) का स्थितिहरुको वर्णन थियो। अब उनीहरुलाई संसारका स्थितिहरुसित सावधान गरिदैछ कि यी मानिस अलि धर्तीमा हिंड्डुल गरी ती जातिहरुको परिणाम हेरुन् जो यिनीभन्दा पहिला यस अपराधमा नाश गरिए, जबकि विगत जातिहरु शक्ति एवं स्मृतिहरुमा यिनीभन्दा कैयन् वढी थिए। परन्तु जब उनीमाथि अल्लाहको प्रकोप आयो त उनीहरुलाई कसैले वचाउन सकेन। यसैप्रकार तिमीमाथि पनि प्रकोप आउन सक्छ तथा यदि यो आइहाल्यो भने तिम्रो कोही संरक्षक तथा सहायक हुनेछैन।

[3]यो उनका विनाशका कारणको वर्णन हो, जो छ अल्लाहका आयतहरुको इन्कार तथा पैग़म्बरहरुलाई भुठ्ठ्याउनु। अब नबूअत तथा रिसालत (दूतत्व) को क्रम समाप्त भइहालेको छ तैपनि विश्व एवं प्राणीहरुमा अल्लाहका असंख्य निशानीहरु छरिएर रहेका छन्। यसका अतिरिक्त शिक्षा-दीक्षा तथा आमन्त्रण एवं उपदेशद्वारा विद्वान एवं सत्यका प्रचारक उनका स्पष्टीकरण तथा चिन्ह बताउनका

إِنَّهُۥ قَوِيٌّ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ۝٢٢

हाल्थ्यो । नि:सन्देह त्यो अत्यन्त शक्तिशाली तथा कठोर यातनाहरु भएको छ ।

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَـٰتِنَا وَسُلْطَـٰنٍ مُّبِينٍ ۝٢٣

(२३) तथा हामीले मूसा (अलैहिस्सलाम) लाई आफ्ना आयत (चिन्हहरु) तथा स्पष्ट प्रमाणहरुका साथ पठायौं ।[1]

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَهَـٰمَـٰنَ وَقَـٰرُونَ فَقَالُوا۟ سَـٰحِرٌ كَذَّابٌ ۝٢٤

(२४) फिर्औन तथा हामान एवं कारुनतिर त उनीहरुले भने कि (यो त) जादूगर एवं झूठा छ ।[2]

فَلَمَّا جَآءَهُم بِٱلْحَقِّ مِنْ عِندِنَا قَالُوا۟

(२५) त जब उनका पासमा (मूसा) (अलैहिस्सलाम) हाम्रो तर्फबाट सत्य (धर्म) लिएर आए त

लागि विद्यमान छन् । अत: आज पनि जो अल्लाहका आयतहरुबाट मुख फर्काउनेछन् तथा धर्म एवं धर्मविधानबाट विमुख हुनेछन्, त्यसको दुष्परिणाम रिसालतलाई इन्कार गर्नेहरु तथा झुठ्लाउनेहरुबाट भिन्न हुनेछैन ।

[1]आयतबाट अभिप्राय ती नौवटा निशानी छन् जसको वर्णन पहिला गरिसकिएको छ, अथवा लट्ठी तथा ज्योतिर्मय हात भएका दुई ठूला खुला चमत्कार छन् । سُلطان مبين सित अभिप्राय शक्तिशाली प्रमाण तथा खुला दलिलहरु (तर्क) छन् जसको कुनै उत्तर संभव थिएन । अट्टेरीपना तथा निर्लज्जता बाहेक ।

[2]फिर्औन मिश्र (इजिप्ट) का निवासी किब्त नामक जातिका राजा थियो, बडो क्रुर तथा निर्दयी तथा महापालनकर्ता हुनुको दावेदार । उसले आदरणीय मूसाको जातिलाई दास बनाएर राखेको थियो तथा उनीमाथि अनेक प्रकारका अत्याचार गर्दथ्यो, जस्तो कि कुर्आनका अनेक स्थानहरुमा त्यसको विवरण छ । हामान, फिर्औनको मन्त्री र विशेष परामर्शदाता थियो तथा कारुन समयको ठूलो धनी पुरुष थियो । ती सबैले पहिलाका मानिसको जस्तो ईशदूत मूसालाई झुठ्लाए तथा उनलाई जादूगर एवं मिथ्यावादी भने । जस्तो अर्को स्थानमा भनियो :

﴿كَذَٰلِكَ مَآ أَتَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا۟ سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ۝ أَتَوَاصَوْا۟ بِهِۦ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ﴾

अर्थात् "यसैप्रकार जो मानिस उनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन्, उनका पासमा जो पनि सन्देशवाहक आयो उनीहरुले भनिदिए कि यो जादूगर हो अथवा पागल हो । के यिनी त्यस कुराको एक-अर्कालाई वसीयत गर्दैआएका छन् ? होइन, बरु यी सबै सीमा उल्लंघन गर्नेवाला हुन् ।" (अज़्ज़ारियात-५२, ५३)

اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ ۚ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾

उनीहरुले भने कि यसका साथ जो ईमानवाला छन् उनका पुत्रहरुलाई त मारिहाल एवं पुत्रीहरुलाई जीवित राख ।[1] तथा काफ़िरहरुको जो बहाना छ त्यो त्रुटिमा नै छ ।[2]

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَىٰ وَلْيَدْعُ رَبَّهُ ۖ إِنِّي أَخَافُ أَن يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَن يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा फ़िर्औनले भने कि मलाई छोड कि म मूसालाई मारिहालूँ[3] तथा यसलाई चाहियो कि आफ्ना प्रभुलाई पुकारोस्,[4] मलाई त डर छ कि यो कहीं तिम्रो धर्म न बदलिदेओस् अथवा देशमा कुनै बहुत ठूलो उपद्रव न उत्पन्न गरिदेओस् ।[5]

[1]फ़िर्औन यो काम पहिला नै गरिराखेको थियो ताकि त्यो शिशु पैदा नै नहोस् जो ज्योतिषिहरुको भविष्यवाणीका अनुसार त्यसका राज्यका लागि खतरा हुनसक्थ्यो । यो दोस्रो पटक आदेश उसले आदरणीय मूसाका अपमान एवं अवहेलनाको लागि दियो तथा यसकारण पनि कि मूसाको जाति इस्राईलको सन्तान मूसालाई आफ्ना लागि विपदा एवं अशुभ ठानोस्, जस्तो कि वास्तवमा उनले भने, ﴿أُوذِينَا مِن قَبْلِ أَن تَأْتِيَنَا وَمِن بَعْدِ مَا جِئْتَنَا﴾ "हे मूसा, तिमी आउनुभन्दा पूर्व पनि हामी यातनामा रहयौं तथा तिमी पश्चात पनि, हाम्रो यही दशा छ ।" (अल-आराफ़-१२९)

[2]अर्थात् त्यसबाट त्यो लक्ष्य प्राप्त गर्न चाहन्थ्यो कि इस्राईलको सन्तानको शक्तिमा अधिकता तथा उसको मनमा कमी नहोस्, यो त्यसलाई प्राप्त भएन बरु अल्लाहले फ़िर्औन तथा त्यसैको जातिलाई नै डुबाइदियो तथा इस्राईलको सन्तानलाई शुभ भूमिको स्वामी बनाइदियो ।

[3]यो संभवत: फ़िर्औनले ती मानिसहरुसित भन्यो जो उसलाई मूसा अलैहिस्सलामको हत्यावाट रोक्दथे ।

[4]यो फ़िर्औनको अभिमानको प्रदर्शन हो कि म हेर्नेछु उसको प्रभु उसलाई कसरी बचाउँछ, त्यसलाई पुकारेर हेरोस् । अथवा प्रभुको इन्कार हो कि उसको कुनचाहिं प्रभु छ जो बचाउनेछ, किनकि त्यो प्रभु त स्वयं नै हुनसक्थ्यो ।

[5]अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त अन्यको इबादतबाट हटाएर अल्लाहको इबादत तथा उपासनामा नलगाइदेओस् अथवा त्यसका कारण उपद्रव न उत्पन्न होस् । अभिप्राय यो थियो कि यदि त्यसको कुरा मेरो जातिबाट केही मानिसहरुले मानिहाले त जो मान्दैनन् उनीसित तर्क-वितर्क गर्नेछन्, जससित उनका बीच लडाई-झगडा हुनेछ जो उपद्रवको कारण बन्नेछ । यसप्रकार तौहीद

وَقَالَ مُوسَىٰٓ إِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُم مِّن كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لَّا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा मूसा (अलैहिस्सलाम) ले भनें कि म आफ्नो तथा तिम्रा प्रभुको शरणमा आउँछु प्रत्येक त्यस अहङ्कारी व्यक्ति (को नराम्रो कुरो) बाट जो हिसाब (लेखाजोखा) का दिनमा विश्वासका दिनमाथि ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।[1]

وَقَالَ رَجُلٌ مُّؤْمِنٌ مِّنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُم بِالْبَيِّنَاتِ مِن رَّبِّكُمْ ۖ وَإِن يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ ۖ وَإِن يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُم بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा एउटा ईमान भएका व्यक्तिले जो फिर्औनका परिवारमध्ये थियो तथा आफ्नो ईमान लुकाएको थियो, भन्यो कि के तिमी एउटा व्यक्तिको मात्र यस कुरामा हत्या गर्दछौ कि त्यो भन्दछ कि मेरो प्रभु अल्लाह हो तथा तिम्रा प्रभुका तर्फबाट स्पष्ट प्रमाण लिएर आएको छ, यदि त्यो भूठो छ भने त्यसको भूठ उसैमाथि छ तथा यदि साँचो छ भने त्यो जुन (यातनाहरु) को तिमीलाई वचन दिइराखेको छ त्यसमध्येबाट कुनै न कुनै तिमीमाथि आइपर्नेछ ।[2] अल्लाह (तआला)

(एकेश्वरवाद) का आमन्त्रणलाई उनले उपद्रवको कारण बनायो जबकि उपद्रवी त्यो स्वयं थियो, किनकि अल्लाहको अतिरिक्त अन्यको उपासना नै उपद्रवको मूल कारण हो ।

[1]ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामलाई जब यो थाहा भयो कि फिर्औन मलाई हत गरिदिन चाहन्छ त उनले त्यसको नराम्रो कुराबाट बच्नका लागि अल्लाहसित प्रार्थना गरे । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब शत्रुबाट भय हुन्थ्यो त यो दुआ (प्रार्थना) गर्नुहुन्थ्यो ।«اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ»

"हे अल्लाह ! हामी तिमीलाई उनका मुकाबिलामा गर्दछौं तथा उनको उद्दण्डताबाट तिम्रो शरण चाहन्छौं ।" (मुसनद अहमद ४/४१५)

[2]अर्थात् यो अल्लाह प्रभु हुने कुरोमा यसै ईमान स्वीकार गर्दैन बरु त्यसका पासमा आफ्ना यस सिद्धान्तका स्पष्ट प्रमाण छन् ।

[3]यो उसले न्यूनताका रुपमा भन्यो कि यदि तिमी त्यसका प्रमाणहरुसित सन्तुष्ट छैनौ तथा त्यसको दावत (आमन्त्रण) तथा त्यसको सत्यता तिमीमाथि स्पष्ट भएन तैपनि समझ-बुझ तथा सतर्कताको कुरो यही छ कि त्यसलाई त्यसको अवस्थामा छाडिदिइयोस् तथा त्यसलाई छेडछाड नगरियोस् । यदि त्यो भूठा छ भने अल्लाह

उनलाई मार्गदर्शन गर्दैन जो सीमा उल्लंघन गर्ने तथा झूठा हुन्छन् ।[1]

(२९) हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! आज त राज तिम्रो छ कि यस धर्तीमा तिमी प्रभावशाली छौ[2] परन्तु यदि अल्लाह (तआ़ला) को प्रकोप हामीमाथि आइहाल्यो, त कसले हाम्रो सहायता गर्नेछ ?[3] फ़िर्औनले भन्यो कि म त तिमीलाई त्यही सल्लाह दिइराखेको छु जो स्वयं देखिराखेको छु तथा म त तिमीलाई भलाईको मार्ग नै भनिराखेको छु ।[4]

يٰقَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظٰهِرِيْنَ فِي الْاَرْضِ فَمَنْ يَّنْصُرُنَا مِنْۢ بَاْسِ اللّٰهِ اِنْ جَآءَنَا ؕ قَالَ فِرْعَوْنُ مَآ اُرِيْكُمْ اِلَّا مَآ اَرٰى وَمَآ اَهْدِيْكُمْ اِلَّا سَبِيْلَ الرَّشَادِ ۝٢٩

(३०) तथा त्यस ईमान भएकाले भन्यो कि हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! मलाई त भय छ कि तिमी

وَقَالَ الَّذِيْٓ اٰمَنَ يٰقَوْمِ اِنِّيْٓ اَخَافُ

तआ़ला स्वयं नै त्यसलाई यस झूठको प्रतिफल संसार तथा परलोकमा दिइहाल्नेछ । तथा यदि त्यो साँचो छ तथा तिमीले त्यसलाई यातनाहरु दियौ भने निश्चय त्यो तिमीलाई जुन प्रकोपहरुबाट तर्साउँछ, तिमीहरुमाथि उनीमध्ये कुनै प्रकोप आउन सक्छ ।

[1]यसको अभिप्राय यो हो कि यदि त्यो झूठा भएको भए (जस्तो कि तिमी विश्वास दिलाउँछौ) त अल्लाहले त्यसलाई प्रमाण तथा चमत्कारहरुबाट सुशोभित गर्दैनथ्यो, जबकि त्यसका पक्षमा यी कुराहरु मौजूद छन् । दोस्रो अभिप्राय हो कि यदि त्यो झूठा छ भने अल्लाह तआ़लाले स्वयं नै त्यसलाई अपमानित तथा त्यसको सत्यानाश गरिदिनेछ । तिमीलाई त्यसका विरोधमा केही गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[2]अर्थात् यो अल्लाहको तिमीमाथि उपकार हो कि तिमीलाई धर्तीमा अधिपत्य प्रदान गरेको छ । त्यसको कृतज्ञता देखाउ तथा त्यसका सन्देष्टालाई झुठ्लाएर अल्लाहको क्रोध न किन ।

[3]यी सैनिक तथा फौजी तिम्रा कुनै काम आउने छैनन्, न अल्लाहका प्रकोपलाई नै हटाउन सक्नेछन् यदि त्यो आइहाल्यो । यहाँसम्म त्यस ईमान भएकाको कथन थियो जो ईमान लुकाएको थियो ।

[4]फ़िर्औनले आफ्ना वैभव तथा प्रतापका कारण झूठो बोल्यो तथा भन्यो कि म जे देखिराखेको छु त्यही तिमीलाई भनिराखेको छु तथा मैले भनेको मार्ग नै सही छ, जबकि यस्तो थिएन । ﴿وما أمر فرعون برشيد﴾ (सूर: हूद-९७)

عَلَيْكُم مِّثْلَ يَوْمِ الْأَحْزَابِ ۝٣٠

माथि पनि त्यस्तै दिन (यातना) नआओस् जो अन्य समुदायहरुमाथि आयो ।

مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ ۚ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ ۝٣١

(३१) जस्तै नूहका सम्प्रदाय तथा आद एवं समूद तथा उनका पश्चातवालाहरुको (दशा भयो) ।[१] तथा अल्लाह आफ्ना दासहरुमाथि कुनै प्रकारको अत्याचार गर्न चाहँदैनन् ।[२]

وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ۝٣٢

(३२) तथा हे मेरो जातिका मानिसहरु ! मलाई त तिमीमाथि हाँक पुकारका दिनको पनि भय छ ।[३]

يَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ ۗ وَمَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۝٣٣

(३३) जुन दिन तिमी पिठ्यूँ फर्काइ फर्कनेछौ,[४] तिमीलाई अल्लाहबाट बचाउनेवाला कोही हुनेछैन; तथा जसलाई अल्लाहले विचलित गर्दछ त्यसको मार्गदर्शक कोही छैन ।[५]

[१]यो कुरा त्यस ईमानवाला व्यक्तिले बुझायो तथा आफ्ना समुदायलाई पुनः तर्सायो कि यदि अल्लाहका रसूललाई झूठ्लाउनमा हामी अडिरहयौं भने खतरा छ कि विगत समुदायहरुको जस्तो अल्लाहका प्रकोपमा पकडमा आइहाल्नेछन् ।

[२]अर्थात् अल्लाहले जसलाई पनि नाश गऱ्यो उनका पापहरुको बदलामा तथा रसूलहरुलाई झुठ्लाउन तथा उनका विरोधका कारण नै गऱ्यो । अन्यथा त्यो करुणाकारी दयालु प्रभु आफ्ना दासहरुमाथि अत्याचारको विचार नै गर्दैन । सम्प्रदायहरुको विनाश प्रतिकारका नियमको अनिवार्य परिणाम हो जसबाट कुनै समुदाय अथवा व्यक्ति अलग छैन ।

[३]تَنَادِي (तनादी) को अर्थ एक-अर्कालाई पुकार्नु हो । केयामतलाई يَومَ التناد (पुकार्नुको दिन) यसकारण भनिएको छ कि त्यस दिन एक-अर्कालाई पुकार्नेछन् । स्वर्गवासी नरकवासीहरुलाई तथा नरकवासी स्वर्गवासीहरुलाई पुकार्नेछन् । (अल-आराफ-४८, ४९) केही विद्वानहरु भन्छन् कि मीज़ान (कर्मपत्रका तराजू) का निकट एउटा फरिश्ता हुनेछ । जसका नेकीहरु (पुण्यका कर्महरु) को पलरा हलुङ्गो हुनेछ । त्यसका दूर्भाग्यको घोषणा त्यो फरिश्ता ठूलो स्वरमा गर्नेछ । केही विद्वानहरु भन्दछन् कि कर्महरुका अनुसार मानिसहरुलाई पुकारिनेछ । जस्तै स्वर्गवासीहरुलाई, हे स्वर्गवासीहरु ! तथा नरकवासीहरुलाई हे नरकवासीहरु ! इब्ने कसीर भन्नुहुन्छ कि इमाम बग़वीको यो कथन निकै राम्रो छ कि यी सबै कुराहरुकै कारण यो नाम राखिएको छ ।

[४]अर्थात् موقف (मौकिफ़-मैदाने महशर) बाट नरकतिर जानेछौ अथवा हिसाबका पश्चात त्यहाँबाट भाग्नेछौ ।

[५]जो त्यसलाई सन्मार्ग देखाउन सकोस् अर्थात् त्यसमा हिंडाउन सकोस् ।

وَلَقَدْ جَآءَكُمْ يُوسُفُ مِن قَبْلُ بِٱلْبَيِّنَٰتِ فَمَا زِلْتُمْ فِى شَكٍّ مِّمَّا جَآءَكُم بِهِۦ ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَن يَبْعَثَ ٱللَّهُ مِنۢ بَعْدِهِۦ رَسُولًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा त्यसभन्दा पूर्व तिम्रा पासमा यूसुफ निशानीहरु लिएर आए[१] तैपनि तिमी उनीबाट ल्याइएका निशानीहरुमा शंका एवं सन्देह नै गरिरहयौ,[२] यहाँसम्मकि जब उनको मृत्यु भइहाल्यो[३] त तिमी भन्नलाग्यौ कि यिनका पश्चात त अल्लाह कुनै रसूललाई पठाउने नै छैन,[४] यसैप्रकार अल्लाह विचलित गर्दछ प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई जो सीमा उल्लंघन गर्नेवाला तथा शंका एवं सन्देह गर्नेवाला हुन्छ ।[५]

ٱلَّذِينَ يُجَٰدِلُونَ فِىٓ ءَايَٰتِ ٱللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَٰنٍ أَتَىٰهُمْ ۖ كَبُرَ مَقْتًا

(३५) जो बिना कुनै प्रमाणको जो उनको पासमा आएको छ अल्लाहका आयतहरुको विषयमा विवाद गर्दछन्,[६] अल्लाहका निकट एवं ईमानवालाहरुका निकट

---

[१]अर्थात् हे मिश्रका निवासीहरु ईशदूत मूसाभन्दा पहिला यसै क्षेत्रमा जसमा तिमी बसिराखेका छौ, ईशदूत यूसुफ पनि प्रमाणहरु तथा तर्कहरुका साथ आएका थिए जसमा तिम्रा पूर्वजहरुलाई ईमानको आमन्त्रण दिइएको थियो । अर्थात् جاءكم (तिम्रो पासमा आए) सित तात्पर्य جاء إلى آبائكم (तिम्रा पूर्वजहरुका पासमा आए) हुन् ।

[२]किन्तु तिमीले त्यसमा पनि ईमान स्वीकार गरेनौ तथा उनका आमन्त्रणमा शंका तथा सन्देह गरिरहयौ ।

[३]अर्थात् ईशदूत अलैहिस्सलामको निधन भइहाल्यो ।

[४]तिम्रो रीति प्रत्येक पैगम्बरलाई झुठ्लाउन तथा उनको विरोध गर्न रहिआएको छ । यसकारण ठान्दथे कि अब कोही रसूल आउने छैन । भावार्थ यो हो कि रसूल आउनु अथवा नआउनु तिम्रा लागि समान छ । अथवा यो अभिप्राय हो कि अब यस्तो पुरुषोत्तम कहाँ पैदा हुनसक्छ जो रिसालत (दूतत्व) बाट सम्मानित होस् । मानौं आदरणीय यूसुफका निधनका पश्चात उनको महत्वको इकरार (स्वीकार) थियो, तथा धेरै मानिसहरु प्रत्येक महत्वपूर्ण मानिसका पश्चात यही भन्दछन् ।

[५]अर्थात् त्यस खुल्ला पथ-भ्रष्टताका समान जसमा तिमी फँसेका छौ, अल्लाह तआला प्रत्येक त्यस व्यक्तिलाई पनि कुमार्ग गर्दछ जो निकै अधिक पाप गर्दछ तथा अल्लाहका धर्म, त्यसको तौहीद (एकेश्वरवाद) तथा त्यसका वचन एवं धम्कीहरुमा सन्देह गर्दछ ।

[६]अल्लाहको तर्फबाट अवतरित कुनै प्रमाण त्यसको पासमा छैन । यसका उपरान्त पनि अल्लाहको तौहीद एवं त्यसका आदेशहरुमा विवाद गर्दछन्, जस्तो कि प्रत्येक युगमा अन्धविश्वासीहरुको आचरण रहेको छ ।

عِنْدَ اللّٰهِ وَعِنْدَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ؕ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ﴿۳۵﴾

यो त अत्याधिक प्रसन्नताको कुरो हो । अल्लाह (तआला) यसैप्रकार प्रत्येक अहङ्कारी, अवज्ञा गर्ने व्यक्तिका हृदयमा मोहर लगाइदिन्छन् ।[२]

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يٰهَامٰنُ ابْنِ لِيْ صَرْحًا لَّعَلِّيْۤ اَبْلُغُ الْاَسْبَابَ ۙ﴿۳۶﴾

(३६) तथा फिर्‌औनले भने कि हे हामान, मेरा लागि एउटा उच्च अट्टारी (महल) बनाउ[३] सम्भवत: म ती द्वारहरुसम्म पुगिहालूँ ।

اَسْبَابَ السَّمٰوٰتِ فَاَطَّلِعَ اِلٰۤى اِلٰهِ مُوْسٰى وَاِنِّيْ لَاَظُنُّهٗ كَاذِبًا ؕ وَكَذٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوْٓءُ عَمَلِهٖ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيْلِ ؕ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ اِلَّا فِيْ تَبَابٍ ﴿۳۷﴾

(३७) जो आकाशका द्वार छन् तथा मूसाका उपास्य (ईश्वर) लाई चियाउन सकूँ[४] तथा मलाई त पूरा विश्वास छ कि त्यो झूठा छ,[५] तथा यसैप्रकार फिर्‌औनका कुकर्म उसलाई राम्रा देखाइए[६] तथा मार्गबाट रोकियो,[७] तथा फिर्‌औनको (प्रत्येक) षड्‌यन्त्र विनाशमा नै रहयो ।[८]

[१]अर्थात् उनका दूराचारसित अल्लाह तआला नै अप्रसन्न हुँदैन बरु ईमानवाला पनि यसलाई अत्यन्त अप्रिय ठान्दछन् ।

[२]अर्थात् जुनप्रकार यी विवाद गर्नेहरुका हृदयमा मोहर (मुद्रा) लगाइयो त्यसैप्रकार प्रत्येक त्यस व्यक्तिका हृदयका मोहर लगाइन्छ जो अल्लाहका आयतहरुको तुलनामा अभिमान तथा उद्दण्डता देखाउँछ, जसका पश्चात उनीहरुलाई कुकर्म, तथा नराम्रो कुरो देखिदैन ।

[३]यो फिर्‌औनको उद्दण्डताको वर्णन हो । जसले आफ्ना मन्त्री हामानलाई एउटा उच्च भवन निर्माण गर्नको आदेश दियो ताकि त्यसद्वारा त्यो आकाशका द्वारहरुसम्म पुग्न सकोस् । أسباب (अस्बाब) को अर्थ द्वार अथवा मार्ग हो । विवरणका लागि हेर्नुस् (अल-कसम-२८)

[४]अर्थात् हेरुँ कि आकाशमा वास्तवमा कोही पूज्य छ ?

[५]यस कुरामा कि आकाशमा अल्लाह छ जो आकाशहरु तथा रचयिता तथा तिनका व्यवस्थापक हो अथवा यस कुरामा कि त्यो अल्लाहको रसूल हो ।

[६]अर्थात् शैतानले उसलाई यसप्रकार पथभ्रष्ट गरेर राख्यो तथा त्यसका कुकर्म उसलाई राम्रा देखिरहन्थे ।

[७]अर्थात् सत्य तथा सही मार्गबाट त्यसलाई रोकियो तथा त्यो पथ-भ्रष्टताको भूल-भूलैयामा भौंतारिदै रहयो ।

[८]تَبَاب (तबाब, क्षति, विनाश), अर्थात् जो उपाय गर्‍यो त्यसको परिणाम त्यसका पक्षमा

وَقَالَ الَّذِيْٓ اٰمَنَ يٰقَوْمِ اتَّبِعُوْنِ اَهْدِكُمْ سَبِيْلَ الرَّشَادِ ۝٣٨

(३८) तथा त्यस ईमान भएको व्यक्तिले भन्यो कि हे मेरा समुदाय (का मानिसहरु) ! तिमी (सबै) मेरो अनुग़मन गर, म पुण्यका मार्गतिर तिम्रो मार्गदर्शन गर्नेछु ।[1]

يٰقَوْمِ اِنَّمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ ۡ وَّاِنَّ الْاٰخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ۝٣٩

(३९) हे मेरा समुदायका मानिसहरु ! यो सांसारिक जीवन नश्वर संसाधन हो[2] (विश्वास गर शान्ति) एवं स्थाई घर त आख़िरत नै हो ।[3]

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزٰٓى اِلَّا مِثْلَهَا ۚ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُوْنَ فِيْهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ۝٤٠

(४०) जसले पाप गरेको छ, त्यसको त बराबरको प्रतिफल नै छ;[4] तथा जसले पुण्य गरेको छ चाहे त्यो पुरुष होस् अथवा महिला तथा त्यो इमान्दार होस्, त यी मानिसहरु[5] स्वर्गमा जानेछन् तथा असीम जीविका पाउनेछन् ।[6]

नराम्रो नै निस्क्यो तथा अन्ततः आफ्नो समेत पानीमा डुबाइयो ।

[1]फिर्औनको जातिमध्ये ईमान स्वीकार गर्नेवाला फेरि बोल्यो तथा भन्यो कि दावा त फिर्औन पनि गर्दछ कि म तिमीलाई सोझो मार्गमा हिंडाइराखेको छु । किन्तु वास्तविकता यो हो कि फिर्औन मार्गबाट विचलित छ । म जुन मार्गका चिन्ह बताइराखेको छु, त्यो सोझो मार्ग हो, जसतिर तिमी ईशदूत मूसा अलैहिस्सलाम आमन्त्रित गरिराखेका छन् ।

[2]जसको जीवन केही दिनको छ तथा त्यो पनि आख़िरत (परलोक) को अपेक्षा प्रातः अथवा सन्ध्याको एकक्षणको बराबर छ ।

[3]जसको न विलय तथा विनाश हुन्छ, न त्यहाँबाट स्थानान्तरण हुनेछ । कोही नर्कमा जाओस् अथवा स्वर्गमा सबैको जीवन सधैंका लागि हुन्छ । एउटा सुख-सुविधाको जीवन, दोस्रो दुर्भाग्य तथा यातनाको जीवन । मृत्यु न नर्कवासीहरुलाई आउनेछ न स्वर्गवासीहरुलाई ।

[4]अर्थात् नराम्रोका समान नै प्रतिकार हुनेछ, अधिक होइन तथा त्यसका अनुकूल नै यातना हुनेछ जो न्याय तथा निसाफको दर्पण हुनेछ ।

[5]अर्थात् ती जो ईमान्दार पनि हुन्छन् तथा राम्रा कर्महरुका पालन गर्नेवाला पनि । त्यसको खुला अभिप्राय यो हो कि सत्कर्म बिना ईमान अथवा ईमान बिना सत्कर्मको अल्लाहका निकट कुनै मूल्य हुनेछैन । अल्लाहका पास सफलताका लागि ईमानका साथ सदाचार तथा सदाचारका साथ ईमान आवश्यक छ ।

[6]अर्थात् बिना अनुमान तथा हिसाब अनुकम्पाहरु सुलभ हुनेछन् जसको समाप्तिको पनि

وَيٰقَوْمِ مَا لِيٓ أَدْعُوكُمْ إِلَى النَّجٰوةِ وَتَدْعُونَنِيٓ إِلَى النَّارِ ﴿٤١﴾

(४१) तथा मेरो जातिका मानिसहरु ! यो के कुरो हो कि म तिमीलाई मोक्षतिर बोलाइराखेको छु,[१] तथा तिमी मलाई नरकतिर बोलाइराखेका छौ ।[२]

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِۦ مَا لَيْسَ لِي بِهِۦ عِلْمٌ وَأَنَا۠ أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفّٰرِ ﴿٤٢﴾

(४२) तिमी मलाई यो आमन्त्रण दिइराखेका छौ कि म अल्लाहको साथ कुफ्र गरुँ तथा त्यसका साथ शिर्क गरुँ जसको कुनै ज्ञान मलाई छैन, तथा म तिमीलाई प्रभावशाली, क्षमा गर्ने (उपास्य) तिर आमन्त्रित गरिराखेको छु ।[३]

لَا جَرَمَ أَنَّمَا تَدْعُونَنِيٓ إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُۥ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا

(४३) यो निश्चित कुरो छ कि तिमी मलाई जसतिर आमन्त्रित गरिराखेका छौ, त्यो न त संसारमा पुकार्न योग्य छ[४] तथा न

कुनै भय हुनेछैन ।

[१]तथा त्यो यो कि मात्र एक अल्लाहको उपासना गर जसको कोही साझेदार छैन तथा त्यसका रसूललाई मान जसलाई उसले तिम्रा मार्गदर्शनको लागि पठाएको छ ।

[२]अर्थात् तौहीद (एकेश्वरवाद) को साटो शिर्क (अनेकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिइराखेका छौ जो मनुष्यलाई नर्कमा लग्नेछ जस्तो कि आगामी आयतमा स्पष्ट गरिएको छ ।

[३]عَزِيز (प्रभुत्वशाली) जो काफिरहरुसित बदला लिन तथा यातना दिनमा समर्थ छ । غَفَّار (गफ़्फ़ार), आफ्ना मान्यहरुका गल्तीहरु तथा भूललाई क्षमा गर्नेहरु तथा तिनमाथि आवरण पार्नेवाला । जबकि तिमी जसको उपासनातिर बोलाइराखेका छौ ती अति हीन तथा पतित छन्, न उनी सुन्न सक्दछन् न उत्तर दिन सक्छन्, कसैलाई लाभ पुऱ्याउनमा सामर्थ्य न हानि पुऱ्याउनमा ।

[४] لَا جَرَمَ यो कुरो निश्चित छ अथवा यसमा झूठ छैन ।

[५]अर्थात् तिनीहरु कसैको पुकार सुन्ने योग्यता नै राख्दैनन् कि कसैलाई लाभ पुऱ्याउन सकून्, अथवा ईश्वरत्व (उपास्य) को अधिकार उनलाई प्राप्त छ । यसको लगभग त्यही भावार्थ छ जो यस आयत र यी जस्ता अनेक आयातहरुमा वर्णन गरिएको छ ।

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ وَهُمْ عَن دُعَآئِهِمْ غٰفِلُونَ﴾ (अल-अहक़ाफ़-५)

وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنَّ مَرَدَّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾

आख़िरतमा[1] तथा यो (पनि निश्चित कुरो छ) कि हामी सबै अल्लाहतिरै फर्कनुछ[2] तथा सीमा उल्लंघन गर्नेहरु नि:सन्देह नरकवाला हुन् ।[3]

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأُفَوِّضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾

(४४) त अगाडी गएर तिमी मेरा कुराहरुलाई याद गर्नेछौ ।[4] म आफ्नो मामिला अल्लाहलाई समर्पित गर्दछु ।[5] नि:सन्देह अल्लाह (तआला) भक्तहरुलाई देख्दछ ।[6]

﴿إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾

"यदि तिमी उनीहरुलाई पुकार्दछौ भने उनीहरु तिम्रा पुकार सुन्दैनन् र यदि (मान कि) सुनी पनि हाल्छन् त स्वीकार गर्न सक्दैनन् ।" (फ़ातिर-१४)

[1]अर्थात् आख़िरतमा नै कसैको पुकार सुनेर कसैलाई मुक्त गराउने अथवा सिफ़ारिश नै गर्न समर्थ हुन्छन् ? यो पनि सम्भव छैन । यस्ता कुराहरु यस योग्य कसरी हुनसक्छन् कि ती पूज्य बनून् तथा उनको पूजा गरियोस् ?

[2]जहाँ प्रत्येकको हिसाब हुनेछ तथा कर्मानुसार राम्रो-नराम्रो प्रतिफल दिइनेछ ।

[3]अर्थात् काफ़िर तथा मुश्रिक जो अल्लाहको अवज्ञामा सीमा उल्लघंन गर्दछन् । यसप्रकार जो अत्याधिक पापी मुसलमान हुनेछन्, जसको अवज्ञा अतिको सीमासम्म पुगेको हुनेछ उनीहरुले पनि केही समय नरकको यातना भोग्नुपर्नेछ । अनि त्यस पश्चात रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सिफारिश अथवा अल्लाहको इच्छाले उनलाई नरकबाट निकालेर स्वर्गमा प्रवेश गराइनेछ ।

[4]शीघ्र त्यो समय आउनेछ जब मेरा कुराहरुको सत्यता तथा जुन कुराबाट रोकिन्थ्यो त्यसको दुष्परिणाम तिमीमाथि स्पष्ट हुनेछ । अनि तिमी पश्चाताप गर्नेछौ किन्तु त्यो समय यस्तो हुनेछ कि लज्जाले पनि कुनै फाइदा दिने छैन ।

[5]अर्थात् त्यसैमाथि भरोसा गर्दछु तथा त्यसैबाट प्रत्येक समय सहायता माँग्दछु तथा तिमीसित सम्बन्ध तोड्न तथा अलग हुने कुराको घोषणा गर्दछु ।

[6]अर्थात् त्यो उनीहरुलाई देखिराखेको छ । पछि त्यो सन्मार्गका पात्रलाई मार्ग देखाउँछ तथा पथभ्रष्टताका पात्रलाई कुमार्ग गरिदिन्छ । यी कुराहरुमा जुन हिक्मत छ, तिनलाई त्यही राम्ररी जान्दछ ।

فَوَقَىٰهُ ٱللَّهُ سَيِّـَٔاتِ مَا مَكَرُوا۟ ۖ وَحَاقَ بِـَٔالِ فِرْعَوْنَ سُوٓءُ ٱلْعَذَابِ ﴿٤٥﴾

(४५) त त्यसलाई अल्लाह (तआला) ले समस्त कुकर्महरुबाट सुरक्षित राख्यो जो उनीहरुले सोचेका थिए[1] तथा फिर्औनका अनुयायीहरु माथि नराम्रो प्रकारको प्रकोप आइपऱ्यो ।[2]

ٱلنَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا ۖ وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ أَدْخِلُوٓا۟

(४६) अग्नि हो जसका समक्ष यिनी प्रत्येक प्रातः एवं सन्ध्यामा ल्याइन्छन्;[3] तथा जुन दिन क़्यामत स्थापित हुनेछ (आदेश हुनेछ कि)

[1]अर्थात् त्यसको जाति किब्तले त्यस ईमान्दारका सत्यंका प्रदर्शनका कारण त्यसका विपरीत जो षड्यन्त्र गरे तथा योजना रचे, ती सबैलाई असफल बनाइदियो तथा उसलाई आदरणीय मुसाका साथ मुक्ति प्रदान गरिदियो तथा परलोकमा त्यसको घर स्वर्ग हुनेछ ।

[2]अर्थात् संसारमा उनीहरुलाई समुद्रमा डुबाइयो तथा परलोकमा उनका लागि नरक्को घोर यातना छ ।

[3]यस आगोमा "बर्ज़ख" मा अर्थात् चिहानहरुमा उनी नित्य प्रातः सन्ध्या पेश गरिन्छन्, जसबाट कब्रको (चिहान) को यातना सिद्ध हुन्छ, जसको केही मानिस इन्कार गर्दछन् । हदीसहरुमा त बडो विस्तारपूर्वक कब्र चिहानको यातनामाथि प्रकाश पारिएको छ । जस्तै आदरणीय आयशा رضي الله عنها का प्रश्नोत्तरमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो :

«نَعَمْ ! عَذَابُ الْقَبْرِ حَقٌّ».

"हो, कब्रको (चिहानको) यातना सत्य हो ।" (सहीह बुख़ारी, किताबुल जनायज, बाबु माजाअ फी अज़ाबिल क़ब्रे)

यसप्रकार एउटा अर्को हदीसमा भन्नुभयो,

"जब तिमीहरुमध्ये कोही मर्दछ त (चिहानमा) प्रातः सन्ध्या त्यसको स्थान प्रस्तुत गरिन्छ ।" अर्थात् यदि त्यो स्वर्गको पात्र छ भने स्वर्ग तथा नरकको पात्र छ भने नरक् त्यसका समक्ष प्रस्तुत गरिन्छ तथा भनिन्छ कि यो तेरो मूल स्थान हो, जहाँ केयामतका दिन अल्लाह तआलाले तिमीलाई पठाउनेछ । (सहीह बुख़ारी, बाबुल मय्येते युअ्रजु बिल ग़दाते वल अशीये, मुस्लिम किताबुल जन्नते, बाबु अर्ज़े मकअदिल मय्येते)

यसको अभिप्राय यो हो कि जो कब्रको यातनाको इन्कार गर्दछन्, तिनीहरु कुरआन तथा हदीस दुबैको व्याख्यालाई मान्दैनन् ।

اٰلَ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ الْعَذَابِ ۝٤٦

फिर्‌औनका अनुयायीलाई अति कठोर यातनामा पार ।[1]

وَ اِذْ یَتَحَآجُّوْنَ فِی النَّارِ فَیَقُوْلُ الضُّعَفٰٓؤُا لِلَّذِیْنَ اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُّغْنُوْنَ عَنَّا نَصِیْبًا مِّنَ النَّارِ ۝٤٧

(४७) तथा जब नरकमा एक-अर्कासित झगडा गर्नेछन् त कमजोरहरु अहङ्कारीहरुसित (जसका यिनी अधीन थिए) भन्नेछन् कि हामी त तिम्रा अनुयायी थियौं त के अब तिमी हामीबाट यस अग्निको कुनै भाग हटाउन सक्छौ ?

قَالَ الَّذِیْنَ اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا كُلٌّ فِیْهَاۤ ۙ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ حَكَمَ بَیْنَ الْعِبَادِ ۝٤٨

(४८) ती ठूलाहरु उत्तर दिनेछन् कि हामी त सबै यसै अग्निमा छौं अल्लाह (तआला) ले आफ्ना दासहरुका बीच निर्णय गरिसकेको छ ।

وَ قَالَ الَّذِیْنَ فِی النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوْا رَبَّكُمْ یُخَفِّفْ عَنَّا یَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ۝٤٩

(४९) तथा समस्त नरकवासी (एकत्रित भएर) नरकका रक्षकहरुसित भन्नेछन् कि तिमी नै आफ्ना प्रभुसित प्रार्थना गर कि त्यसले कुनै दिन पनि हाम्रो यातनामा कमी गरिदेओस् ।

قَالُوْٓا اَوَ لَمْ تَكُ تَاْتِیْكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَیِّنٰتِ ؕ قَالُوْا بَلٰی ؕ قَالُوْا فَادْعُوْا ۚ

(५०) उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि के तिम्रा निकट तिम्रा रसूल चमत्कार लिएर आएका थिएनन्, उनीहरुले भन्नेछन् कि किन होइन । उनीहरु भन्नेछन् कि तसर्थ तिमी

[1]यसवाट पूर्ण स्पष्ट छ कि अग्निमाथि पेश गरिने मामिला जो प्रातः सन्ध्या हुन्छ, केयामतभन्दा पहिला वर्ज़ख तथा कब्रकै जीवन हो । प्रलयका दिन उनलाई कब्रबाट निकालेर कडा यातना अर्थात् नरकमा हालिनेछ । 'आले फ़िरऔन' सित अभिप्राय स्वयं फिर्‌औन तथा त्यसको जाति एवं त्यसका सबै अनुयायी हुन् । यो भन्नु कि हामीलाई त कब्रमा मृतक आरामसित भएको देखिन्छ, उसलाई यातना हुन्छ भने यस स्थितिमा देखाइ दिंदैन, बकवास हो किनकि यातनाका लागि यो आवश्यक छैन कि हामीलाई देखियोस् पनि । अल्लाह हरप्रकारले यातना दिन समर्थ छ । के हामी देख्दैनौं कि एउटा व्यक्ति स्वप्नमा अति दुखद दृश्य देखेर वडो छटपटी तथा दुखको संवेदन गर्दछ, किन्तु देख्नेलाई अलिकति पनि प्रतीत हुँदैन कि यो निदाएको व्यक्ति घोर दुखमा छ, यसका उपरान्त पनि कब्रको यातनाको इन्कार मात्र हटधर्मी हो । वरु जागृत अवस्थामा पनि मानिसलाई जुन दुखहरु हुन्छन् ती स्वयं प्रदर्शित हुँदैनन् वरु केवल मानिसको तड्पन तथा छट्पटी प्रतीत हुन्छ, र यो पनि त्यस दशामा जब त्यो तड्पन्छ तथा छट्पटाउन्छ ।

وَمَا دُعَٰٓؤُا۟ ٱلْكَٰفِرِينَ إِلَّا فِى ضَلَٰلٍ ۝٥٠

नै प्रार्थना गर[1] तथा काफ़िरहरुको प्रार्थना मात्र (अप्रभावी तथा) व्यर्थ छ।[2]

إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ ٱلْأَشْهَٰدُ ۝٥١

(५१) निश्चय हामी आफ्ना रसूलहरुको तथा ईमान भएको सांसारिक जीवनमा पनि सहायता गर्नेछौं तथा त्यस दिन पनि जब साक्ष्य दिनेहरु उभिनेछन्।[3]

[1]हामी यस्ता मानिसहरुका लागि कसरी भन्न सक्छौं जसका पासमा अल्लाहका सन्देशबाहक प्रमाण तथा चमत्कार लिएर आए परन्तु उनीहरुले चिन्ता गरेनन्।

[2]अन्ततः उनीहरुले अल्लाहसित स्वयं नै गुहार गर्नेछन् परन्तु त्यसको त्यहाँ सुनुवाई हुनेछैन, यसकारण कि संसारमा उनीमाथि तर्क पूरा गरिसकिएको थियो। अब आख़िरत त क्षमा-याचना, ईमान एवं कर्मको ठाउँ होइन, त्यो त प्रतिकार गृह हो। संसारमा जे गरेको हुनेछ त्यसको फल त्यहाँ भोग्नेछ।

[3]अर्थात् उनका शत्रुहरुलाई अपमानित गर्नेछन् तथा उनलाई प्रभुत्व प्रदान गर्नेछन्। केही मानिसहरुका मनमा यो शंका उत्पन्न हुनसक्छ कि केही नबी हत गरिए, जस्तै आदरणीय यहया एवं ज़करीया (अलैहिस्सलाम) आदि तथा केही प्रवासका लागि बाध्य भए, जस्तै इब्राहीम अलैहिस्सलाम तथा हाम्रा पैग़म्बर सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एवं उहाँका सहाबा (सहचर रिज़वानुल्लाहि अलैहिम अजमईन) सहायताका वचनका उपरान्त यस्तो किन भयो ? वास्तवमा यो वाचा साधारण स्थिति एवं अधिकताका आधारमा छ। अतः केही स्थितिमा तथा केही व्यक्तिहरुमाथि काफ़िरहरुको प्रभुत्व यसका प्रतिकूल छैन। अथवा अभिप्राय यो छ कि सामयिक रुपले कहिल्यै अल्लाहको हिक्मत एवं इच्छाका अधीन काफ़िरहरुलाई प्रभुत्व दिइन्छ किन्तु अन्ततः ईमान भएका नै प्रभावशाली तथा सफल हुन्छन्। जस्तै आदरणीय ज़करीया तथा यह्याका हत्याराहरुमाथि पछि अल्लाह तआलाले उनका शत्रुहरुलाई नियुक्त गरिदियो, जसले उनका रक्तले आफ्नो तिर्खा भेटाए तथा उनलाई अपमानित तथा निरादर गरे। जुन यहूदीहरुले ईशदूत ईसालाई फाँसी दिएर मार्न चाहे, अल्लाहले ती यहूदीमाथि रोमिहरुलाई यस्तो विजय दियो कि उनीहरुले यहूदीहरुलाई अपमानजनक यातनाहरु चखाए। इस्लामका पैग़म्बर तथा ईशदूत तथा उहाँका अनुयायी वस्तुतः प्रस्थान गर्न बाध्य भए किन्तु बद्र, ओहुद, अहज़ाब तथा ख़ैबर त्यस पश्चात मक्का विजयद्वारा अल्लाहले मुसलमानहरुको सहायता गऱ्यो तथा आफ्ना पैग़म्बर एवं ईमानवालालाई जुनप्रकार प्रभुत्व प्रदान गऱ्यो, त्यसका पश्चात अल्लाहका सहायतामा के शंका बाँकी रहन्छ ? (इब्ने क़सीर)

[4] أشهاد (अश्हाद) यो شهيد (शहीद) को बहुवचन हो, जस्तै شريف (शरीफ़) को बहुवचन أشراف (अशराफ़) हो। क़्यामत, (प्रलय) का दिन फरिश्ता तथा अम्बिया साक्ष्य दिनेछन्, अथवा फरिश्ताहरु यो साक्ष्य दिनेछन् कि हे अल्लाह ! पैग़म्बरहरुले तिम्रो सन्देश पुऱ्याएका थिए किन्तु उनका समुदायहरुले झुठ्लाइदिए।

يَوْمَ لَا يَنفَعُ الظَّٰلِمِينَ مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوٓءُ الدَّارِ ۝٥٢

(५२) जुन दिन अत्याचारीहरुको विवशता (बहाना) कुनै लाभ दिनेछैन[1] एवं उनका लागि धिक्कार नै हुनेछ तथा उनका लागि नराम्रो घर हुनेछ ।

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ الْكِتَٰبَ ۝٥٣

(५३) तथा हामीले मूसालाई मार्गदर्शिका प्रदान गर्‍यौं[2] तथा इस्राईलको सन्तानलाई यस किताबको उत्तराधिकारी बनायौं ।[3]

هُدًى وَذِكْرَىٰ لِأُولِى الْأَلْبَٰبِ ۝٥٤

(५४) कि त्यो मार्गदर्शन एवं शिक्षा थियो बुद्धिमानीहरुका लागि ।[4]

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنۢبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِىِّ

(५५) तसर्थ (हे नबी !) तिमी धैर्य राख । अल्लाहको वचन (निःसन्देह) सत्य नै छ, तिमी आफ्ना पापहरुको क्षमा माँग्दै रह[5] तथा बिहान

यसका अतिरिक्त नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम तथा उहाँका अनुयायीले पनि साक्ष्य दिनेछन् जस्तो कि पहिला पनि वर्णन गरिसकिएको छ । यसकारण केयामतलाई साक्षीहरुको उभिने दिन भनिएको छ । त्यस दिन ईमान भएकाहरुको सहायता गर्नुको अभिप्राय हो उनलाई उनका सत्कर्महरुको प्रतिफल दिइनेछ तथा उनलाई स्वर्गमा प्रवेश दिइनेछ ।

[1]अर्थात् अल्लाहको दयाबाट दूरी तथा धिक्कार तथा विवशता एवं सफाई दिनुको लाभ यसकारण हुनेछैन कि त्यो क्षमा-याचनाको स्थान होइन, अतः क्षमा-याचना व्यर्थ हुनेछ ।

[2]अर्थात् नबूअत (दूतत्व) तथा धर्मग्रन्थ तौरात प्रदान गर्‍यौ, जस्तो कि भन्यो ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَا التَّوْرَىٰةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ﴾ (अल-मायदा-४४)

[3]अर्थात् धर्मशास्त्र तौरात ईशदूत मूसाका पश्चात पनि शेष रहयो जसका सन्तान पछि सन्तान तिनी उत्तराधिकारी हुँदैरहे । अथवा किताबसित अभिप्राय ती सबै धर्मशास्त्र हुन् जो इस्राईल वंशका नबीहरुमाथि अवतरित भए, यी सबै धर्मशास्त्रहरुको उत्तराधिकारी इस्राईलको सन्तानहरुलाई बनायौं ।

[4]هُدَىٰ (हूदा) तथा ذكرى (ज़िक्रा) धातु हो । तथा अवस्थावाचीका रुपमा आएका छन् । अतः उनीमाथि 'अ' को मात्रा छ अर्थात् هاد पथ-प्रदर्शक तथा مُذكر सदुपदेशक । बुद्धिमानहरुसित अभिप्राय स्वच्छ बुद्धिका मालिक हुन् किनकि तिनै आकाशीय ग्रन्थहरुबाट लाभ उठाउँछन् तथा मार्गदर्शन एवं सदुपदेश प्राप्त गर्दछन् । अरुहरु त गधाहरुका समान छन् जसमाथि ग्रन्थहरुको भार त लादिएको छ किन्तु उनीहरु त्यसबाट अचेत हुन्छन् कि ती ग्रन्थहरुमा के छ ।

[5]पापसित अभिप्राय त्यो अलि-अलि पनि भूल-चूक हो जो मानवीय प्रकृतिका कारण हुनजान्छन् जसको सुधार पनि अल्लाहको तर्फबाट गरिन्छ । अथवा इस्तिग़फ़ार (क्षमा माँग्नु) पनि

وَالْإِبْكَارِ ۝٥٥

साँझ[1] आफ्नो प्रभुको पवित्रतागान एवं महिमागान गरिराख ।

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَاهُمْ ۙ إِن فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرٌ مَّا هُم بِبَالِغِيهِ ۚ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝٥٦

(५६) नि:सन्देह जो मानिस आफ्ना पासमा कुनै प्रमाण नहुनुका उपरान्त अल्लाहका आयतहरुमा लड्छन्; उनका हृदयमा बडाईका अतिरिक्त अन्य केही छैन जो यस बडाईसम्म (घमण्ड) पुग्नेवाला छैनन्,[2] तसर्थ तिमी अल्लाहको शरण माँग्दैगर, नि:सन्देह त्यो पूर्णरुपले सुन्नेवाला तथा सबभन्दा अधिक देख्नेवाला छ ।

لَخَلْقُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝٥٧

(५७) आकाशहरु तथा धर्तीको उत्पत्ति नि:सन्देह मुनष्यको उत्पत्तिभन्दा निकै ठूलो कार्य हो, परन्तु (यो अर्कै कुरा हो कि) अधिकतर मानिस जान्दैनन् ।[3]

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ ۚ قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ ۝٥٨

(५८) तथा अन्धा एवं दृष्टिवाला समान छैनन्; न उनीहरु जसले ईमान स्वीकार गरे तथा राम्रा कार्य गरे कुकर्मीहरुका (समान छन्)[4] तिमी (निकै) कम

एउटा उपासना नै हो । पुण्य तथा प्रतिफलमा अधिकताका लागि (क्षमा माँग्नु) को आदेश दिएको छ, अथवा अभिप्राय अनुयायीहरुलाई निर्देश दिनु हो कि उनी क्षमा-याचनावाट विमुख नहोऊन् ।

[1] عَشِيّ (अशी) सित दिनको अन्तिम तथा रातको प्रारम्भिक भाग तथा إبكار (इबकार) सित रातको अन्तिम तथा दिनको आरम्भिक भाग अभिप्राय हो ।

[2] अर्थात् जो आकाशीय प्रमाण विना विवाद तथा तर्क-वितर्क गर्दछन् । उनीहरु केवल अहङ्कारका कारण यस्तो गर्दछन् । तैपनि उनीसित जो उनको लक्ष्य हो कि सत्य निर्वल तथा असत्य दृढ होस्, त्यो उनीहरुलाई प्राप्त हुनेछैन ।

[3] अर्थात् त्यसपछि, यिनीहरु किन यस कुराबाट नकार्दछन् कि अल्लाह मानिसहरुलाई पुन: जीवित गर्न सक्दैनन् । जबकि यो काम आकाशहरु तथा धर्तीलाई पैदा गर्नुभन्दा अत्याधिक सरल छ ।

[4] अभिप्राय यो हो कि जुनप्रकार अन्धा तथा आँखा भएका समान छैनन, त्यसैप्रकार इमान्दार तथा काफ़िर, सदाचारी तथा दुराचारी समान छैनन् । बरु केयामतका दिन उनीहरुका बीच जो ठूलो अन्तर हुनेछ, त्यो एकदमै खुलेर स्पष्टरुपमा अगाडी आउनेछ ।

शिक्षा प्राप्त गरिराखेका छौ ।

إِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ لَّا رَيْبَ فِيهَا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) केयामत निश्चय तथा नि:सन्देह आउनेछ, परन्तु (यो अर्के कुरा हो कि) अधिकतर मानिस ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ۚ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ ﴿٦٠﴾

(६०) तथा तिम्रो प्रभुको आदेश (लागू भइसकेछ कि मसित प्रार्थना गर म तिम्रा प्रार्थनाहरुलाई स्वीकार गर्नेछु ।[1] विश्वास गर कि जो मानिस मेरो इबादतबाट अहङ्कार गर्दछन्, उनीहरु अति शीघ्र अपमानित भई नरक्मा पुग्नेछन् ।[2]

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا

(६१) अल्लाह (तआला) ले तिम्रा लागि रात्रि

[1]विगत आयतमा जब अल्लाहले केयामत घटित हुने कुराको चर्चा गऱ्यो त यस आयतमा यस्तो निर्देश दिराखिएको छ, जसलाई अपनाएर मानिस परलोकको सौभाग्य प्राप्त गर्न सकोस् । यस आयतमा प्रार्थनासित अधिकतर भाष्यकारहरुले इबादत (उपासना) तात्पर्य लिएका छन् । जस्तो कि हदीसमा पनि दुआ (प्रार्थना) लाई इबादत बरु इबादतको मूल तत्व भनिएको छ, «الدُّعَاءُ هُوَ العِبَادَةُ» तथा «الدُّعَاءُ مُخُّ العِبَادَةِ» (मुसनद अहमद-४/२७१, मिश्कात-किताबुद दावात) । यसका अतिरिक्त, यसका पश्चात ﴿يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي﴾ का शब्दहरुबाट पनि स्पष्ट छ कि अभिप्राय उपासना हो, केही विद्वानहरु भन्छन् कि दुआ (प्रार्थना) सित अभिप्राय प्रार्थना नै हो, अर्थात् अल्लाहबाट लाभको प्राप्ति तथा हानिका निराकरणको प्रश्न गर्नु । किनकि दुआको धार्मिक तथा वास्तविक अर्थ 'माँग्नु' हो । अर्को अर्थमा त्यसको प्रयोग वास्तविक अर्थमा छैन । यसका अतिरिक्त दुआ पनि आफ्ना शाब्दिक अर्थका आधारमा तथा उपरोक्त हदीसका अनुसार पनि इबादत (उपासना) नै हो, किनकि बिना साधन कुनै कुरा कसैसित माँग्नु तथा त्यससित प्रश्न गर्नु, यो त्यसको इबादत (आराधना) नै हो । (फ़तहुल क़दीर) अभिप्राय दुबै स्थितिहरुमा एउटै हो कि अल्लाहका अतिरिक्त कुनै अन्यलाई आवश्यकताको माँग तथा सहायतको लागि पुकार्नु वैध (उचित) छैन । किनकि यसप्रकार साधनहरु बिना कसैलाई काम निकाल्नका लागि पुकार्नु त्यसको आराधना हो तथा इबादत (आराधना) अल्लाहका अतिरिक्त कसैको वैध (उचित) छैन ।

[2]यो अल्लाहको उपासनासित इन्कार तथा विमुखता एवं त्यसमा अरुलाई पनि साझी बनाउनेहरुको दुष्परिणाम हो ।

فِيۡهِ وَالنَّهَارَ مُبۡصِرًا ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَذُوۡ فَضۡلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰـكِنَّ اَكۡثَرَ النَّاسِ لَا يَشۡكُرُوۡنَ ﴿٦١﴾

बनाएको छ कि तिमी त्यसमा विश्राम गर्न सक[1] तथा दिनलाई देखाउनेवाला बनायो ।[2]निःसन्देह अल्लाह (तआला) मानिसहरुमाथि उपकार एवं कृपा गर्नेवाला छ परन्तु अधिकतर मानिसहरु कृतज्ञता व्यक्त गर्दैनन् ।[3]

ذٰ لِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمۡ خَالِـقُ كُلِّ شَىۡءٍۘ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُؤۡفَكُوۡنَ ﴿٦٢﴾

(६२) यही अल्लाह हो तिमी सबैको पालनपोषण गर्नेवाला, प्रत्येक वस्तुको स्रष्टा, त्यसका अतिरिक्त कोही सत्य-पूज्य छैन; अनि कतातिर तिमी फर्किजान्छौ ?[4]

كَذٰلِكَ يُؤۡفَكُ الَّذِيۡنَ كَانُوۡا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ يَجۡحَدُوۡنَ ﴿٦٣﴾

(६३) त्यसैप्रकार ती मानिसहरु पनि, फर्काइँदैरहे जो अल्लाहका आयतहरुको इन्कार गर्दथे ।

اَللّٰهُ الَّذِىۡ جَعَلَ لَـكُمُ الۡاَرۡضَ قَرَارًا وَّالسَّمَآءَ بِنَآءً وَّصَوَّرَكُمۡ

(६४) अल्लाह[5] नै जसले तिम्रा लागि धर्तीलाई निवासस्थान[6] तथा आकाशलाई छाना बनाइदियो,[7] र तिम्रो रुप दियो तथा धेरै

---

[1]अर्थात् रातलाई अँध्यारो बनायो ताकि दैनिक कार्य निलम्बित होस् तथा मानिसहरु शान्तिपूर्वक सुत्न सकून् ।

[2]अर्थात् प्रकाशमय बनायो ताकि व्यवसायिक श्रम तथा दौडधूपमा बाध्यता नहोस् ।

[3]अल्लाहका वरदानहरुकाबारे न उनलाई स्वीकार नै गर्दछन् कुफ्र तथा इन्कारका कारण जस्तो कि काफिरहरुको आचरण छ, अथवा उपकार गर्नेवालाको कृतज्ञतालाई त्याग त्यसबाट आलस्यका कारण जस्तो कि मूर्खहरुको रीति छ ।

[4]अर्थात् त्यसपछि तिमी त्यसको उपासनाबाट किन विमुख हुन्छौ तथा त्यसको तौहीद (एकता) बाट किन विमुख हुन्छौ तथा घमण्ड गर्दछौ ।

[5]अगाडी अल्लाहका उपकारहरुका केही प्रकार वर्णन गरिएका छन् ताकि अल्लाहको पूर्ण सामर्थ्य पनि स्पष्ट होस् तथा त्यसको अन्यका साझीदारी बिना उपास्य हुनु पनि ।

[6]जसमा तिमी निवास गर्दछौ, हिंडडुल गर्दछौ, व्यापार गर्दछौ तथा जीवन निर्वाह गर्दछौ अनि अन्ततः मृत्युको मुखमा गई केयामतसम्मका लागि त्यसैमा निदाइरहन्छौ ।

[7]अर्थात् स्थिर दृढ छत, यदि त्यसको खस्ने डर भएको भए कोही आरामसित न सुत्न सक्थ्यो न कसैका लागि जीवन व्यतीत गर्न संभव हुन्थ्यो ।

فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبَٰتِ ۚ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ ۖ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٦٤﴾

राम्रो बनायो[1] तथा तिमीलाई अति उत्तम वस्तुहरु खानका निम्ति प्रदान गऱ्यो ।[2] त्यही अल्लाह तिम्रो प्रभु हो; त अति शुभ अल्लाह छ समस्त जगत्को प्रभु ।

هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٦٥﴾

(६५) त्यो जीवित छ जसका अतिरिक्त कोही सत्य उपास्य छैन तसर्थ तिमी विशुद्ध रुपले त्यसैको इबादत गर्दै त्यसलाई पुकार[3] सबै प्रशंसा अल्लाहकै लागि छ जो समस्त संसारको प्रभु हो ।

قُلْ إِنِّي نُهِيتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِيَ الْبَيِّنَٰتُ مِن رَّبِّي وَأُمِرْتُ أَنْ أُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿٦٦﴾

(६६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि मलाई उनको पूजा गर्नबाट रोकिएको छ जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकारिराखेका छौ[4] यस आधारमा कि मेरो पासमा मेरा प्रभुका प्रमाण पुगिसकेका छन् । मलाई यो आदेश दिइएको छ कि म सर्वलोकका प्रभुका आदेशका अधीन भईहालूँ ।[5]

[1]जति पनि भूमिमा प्राणी छन् ती सबैमा तिमी मानिसहरुलाई सबभन्दा सुन्दर तथा सन्तुलित अङ्गहरु भएको बनायो ।

[2]विभिन्न प्रकारका खाना तिम्रा लागि सुलभ गरायो जो स्वादिष्ट पनि छन् तथा बलबर्धक पनि ।

[3]अर्थात् जब सबैथोक दिने तथा गर्ने उही हो, अर्को कोही बनाउनमा साझी छ न अधिकारहरुमा त त्यसपछि उपास्य पनि मात्र एक अल्लाह नै छ, अर्को कोही त्यसमा साझी हुनसक्दैन । सहायताको माँग तथा गुहार पनि उसैसित गर कि त्यही सबैको गुहार तथा विनय सुन्नमा समर्थ छ । अर्को कोही पनि साधनहरुबिना कुनै कुरामा समर्थ छैन । जब यो कुरा छ त अरुहरु कसरी कष्टनिवारक तथा कार्यक्षम हुनसक्छन् ?

[4]चाहे ती पत्थरका मूर्तिहरु होऊन्, अम्बिया एवं धर्मात्मा होऊन् तथा समाधिहरुमा गाडिएका व्यक्ति होऊन्, सहायताका लागि कसैलाई नपुकार, उनका नामहरुका चढावा (भेटी) नचढाउ, उनको जप नगर, उनको भय नगर तथा न उनीसित आशाहरु बाँध, किनकि यी इबादतका भेद हुन्, जो मात्र अल्लाहको अधिकार हो ।

[5]यी तिनै धार्मिक तथा बौद्धिक तर्क हुन् जसबाट अल्लाहका उपास्य तथा पालनहार हुने कुराको प्रमाण पाइन्छ, जसको पवित्र कुर्आनमा ठाउँ-ठाउँमा चर्चा गरिएको छ । इस्लामको अर्थ हो आत्म-समर्पण तथा नत्मस्तक हुनु, शिर निहुराइदिनु ।

(६७) त्यही हो जसले तिमीलाई माटोबाट, अनि वीर्यबाट,[1] त्यसपछि रगतका डल्लोबाट उत्पन्न गऱ्यो, अनि पछि तिमीलाई शिशु बनाएर निकाल्दछ, अनि (तिमीलाई हुर्काउँछ कि) तिमी आफ्नो पूर्ण शक्तिलाई पुग, पछि बुढो बनिहाल ।[2] र तिमीमध्ये केहीको यसभन्दा पूर्व नै मृत्यु हुन्छ[3] (तथा त्यो तिमीलाई छाडिदिन्छ) ताकि तिमी निर्धारित आयुसम्म पुग[4] तथा ताकि तिमी सोच्न-बुझ्न सक ।[5]

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا ۚ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ مِن قَبْلُ ۖ وَلِتَبْلُغُوا أَجَلًا مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

अर्थात् अल्लाहका आदेशहरुका अगाडी झुकिहालूँ, त्यसबाट मुख नफर्काउनु । अगाडी पुन: तौहीद (अद्वैत) का केही प्रमाण प्रस्तुत गरिदैछन् ।

[1]अर्थात् तिम्रा परमपिता आदमलाई माटोले बनायो जो उनको सबै सन्तानलाई माटोले पैदा हुने कुरोलाई अनिवार्य बनाउँछ । अनि तत्पश्चात मानव वंश-क्रम तथा त्यसका अस्तित्वको सुरक्षाका लागि त्यसलाई वीर्यसित सम्बन्धित गरिदियो । अब प्रत्येक मानव यसै वीर्यबाट पैदा हुन्छ जो पिताको पिठ्यूँबाट माताका गर्भाशयमा गएर स्थिर हुन्छ, ईशदूत ईसाका अतिरिक्त कि उनको जन्म चमत्कारिक रुपले विना पिता भयो, जस्तो कि पवित्र ईशवाणी कुरआनका वर्णित विवरणबाट स्पष्ट छ । तथा जसमाथि पूरा मुसलमान समुदाय एकमत छन् ।

[2]अर्थात् यी सबै स्थिति तथा अवस्थाहरुबाट गुज्रनेवाला त्यही हो जसको कोही साझेदार छैन ।

[3]अर्थात् माताका गर्भाशयमा विभिन्न अवस्थाबाट गुज्रेर बाहिर आउनुभन्दा पहिला नै माताका पेटमा केही बाल्यवस्थाहरुमा, केही युवा अवस्थामा तथा केही बृद्धावस्थाभन्दा पहिला मर्दछन् ।

[4]अर्थात् अल्लाह तआला (परमेश्वर) यो यसकारण गर्दछ ताकि जसको जति आयु अल्लाहले लेखिदिएको छ, त्यो त्यसलाई पुगोस् तथा संसारमा त्यति जीवन निर्वाह गरिहालोस् ।

[5]अर्थात् जब तिमी यी विभिन्न स्थिति एवं अवस्थाहरुमा विचार गर्नेछौ कि वीर्यबाट रक्त, अनि मासुको डल्लो, अनि शिशु, त्यसपछि युवावस्था त्यस पश्चात अर्धबैंस तथा बृद्धावस्था त तिमी जानिहाल्नेछौ कि तिम्रो प्रभु पनि एक नै छ तथा तिम्रो पूज्य पनि एक । त्यसका अतिरिक्त कोही पूज्य छैन । यसका अतिरिक्त यो पनि बुझ्नेछौ कि जो अल्लाह यो सब गर्दछ, त्यसका लागि केयामत (प्रलय) का दिन मानिसहरुलाई पुनर्जीवन गर्नु पनि कठिन छैन तथा त्यो निश्चय नै सबैलाई जीवन प्रदान गर्नेछ ।

(६८) त्यही हो जो जीवन एवं मृत्यु प्रदान गर्दछ,[1] अनि जब त्यो कुनै कार्य गर्नुको निश्चय गर्दछ त त्यसलाई केवल यो भन्दछ कि “भइहाल” अनि त्यो भइहाल्छ ।[2]

هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُن فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾

(६९) के तिमीले उनीहरुलाई देखेनौ जो अल्लाहका आयतहरुमा झगडा गर्दछन्,[3] कि उनीहरु कता विमुख गरिन्छन् ।[4]

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنَّىٰ يُصْرَفُونَ ﴿٦٩﴾

(७०) जुन मानिसहरुले किताबलाई झुठ्लाए तथा त्यसलाई पनि जो हामीले आफ्ना रसूलहरुका साथ पठायौं, उनलाई शीघ्र, अति शीघ्र वास्तविकताको ज्ञान भइहाल्नेछ ।

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾

(७१) जबकि उनका गर्दनहरुमा तौक (रिङ) हुनेछन् तथा जंजीरहरु हुनेछन्, घिसारिनेछन् ।[5]

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُ يُسْحَبُونَ ﴿٧١﴾

(७२) उम्लिराखेको पानीमा तथा पछि नरकको अग्निमा पोलिनेछन् ।[6]

فِي الْحَمِيمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٢﴾

---

[1]जीवन दिनु तथा मार्नु उसैको अधिकारमा छ, त्यो एक निर्जीव वीर्यलाई अनेक स्थितिहरुबाट गुजारेर एक जीवित मानवका रुपमा ढालिदिन्छ तथा पछि एक निर्धारित समयका पश्चात मानिसलाई मारेर मृत्युको निंद्रा सुताइदिन्छ ।

[2]त्यसका सामर्थ्यको दशा यो छ कि त्यसका शब्द كُنْ (भइहाल) सित त्यो वस्तु अस्थित्वमा आइहाल्छ जसको त्यो इच्छा गर्दछ ।

[3]इन्कार अथवा झुठ्लाउनका लागि अथवा त्यसका खण्डनका लागि ।

[4]अर्थात् प्रमाणहरुका प्रत्यक्ष तथा सत्य-स्पष्ट भइहाले पश्चात पनि उनी कसरी सत्यलाई मान्दैनन् । यो आश्चर्य व्यक्त गर्नु हो ।

[5]यो त्यो चित्रण हो जो नरकमा यी झुठ्लाउनेहरुलाई हुनेछ ।

[6]मोजाहिद तथा मुकातिलको कथन छ कि उनीद्वारा नरकको अग्नि तेज पारिनेछ अर्थात् उनीहरु त्यसको इन्धन बन्नेछन् ।

ثُمَّ قِيلَ لَهُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ تُشْرِكُونَ ۝٧٣

(७३) त्यस पश्चात उनीसित सोधिनेछन् कि जसलाई तिमीले साझेदार ठहराउँथ्यौ तिनीहरु कहाँ छन् ?

مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالُوا۟ ضَلُّوا۟ عَنَّا بَل لَّمْ نَكُن نَّدْعُوا۟ مِن قَبْلُ شَيْـًٔا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ ٱلْكَـٰفِرِينَ ۝٧٤

(७४) जो अल्लाहका अतिरिक्त थिए,[1] उनीहरुले भन्नेछन् कि उनीहरु हामीबाट गुमिए[2] बरु हामी त यसभन्दा पूर्व कसैलाई पनि पुकार्दैनथ्यौं ।[3] अल्लाह (तआला) काफ़िरहरुलाई यसैप्रकार भ्रमित गर्छ ।[4]

ذَٰلِكُم بِمَا كُنتُمْ تَفْرَحُونَ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَبِمَا كُنتُمْ تَمْرَحُونَ ۝٧٥

(७५) यो (प्रतिफल) हो त्यस वस्तुको जो तिमी धर्तीमा अनायास (अनुचित) प्रफुल्ल हुन्थ्यो तथा (व्यर्थ) घमण्ड गर्दै हिंड्थ्यो ।[5]

ٱدْخُلُوٓا۟ أَبْوَٰبَ جَهَنَّمَ خَـٰلِدِينَ فِيهَا ۖ فَبِئْسَ مَثْوَى ٱلْمُتَكَبِّرِينَ ۝٧٦

(७६) अब (आउ) नरकमा सधैं रहनका लागि (त्यसका) द्वारहरुमा गइहाल; कति नराम्रो स्थान छ अहंकार गर्नेहरुका लागि ।[6]

---

[1]के उनी आज तिम्रो सहायता गर्न सक्छन् ।

[2]अर्थात् थाहा छैन कहाँ गइहालेका छन् । उनीहरुले हाम्रो के सहायता गर्नेछन् ?

[3]स्वीकारका पश्चात फेरि उनको इबादत (बन्दना) लाई नकार्नेछन् । जस्तो कि अर्को स्थानमा भन्यो ﴿وَٱللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ﴾ "अल्लाहको सौगन्ध ! हामी त कसैलाई साझेदार बनाउँदैनथ्यौं ।" (अल-अनआम-२३) भन्दछन् कि यी मूर्तिहरु हुने तथा उनको उपासनाको इन्कार होइन । बरु यस कुराको स्वीकार हो कि उनको इबादत, उपासना अनृत थियो किनकि त्यहाँ उनलाई स्पष्ट भइहाल्नेछ कि उनीहरु यस्ता कुराको उपासना गरिरहे जो न सुन्नसक्थे न देख्नसक्थे तथा क्षति पुऱ्याउन सक्थे न लाभ । दोस्रो स्पष्ट अर्थ यो हो कि उनीहरु शिर्कको मूलबाट इन्कार नै गर्नेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् यी झुठ्लाउनेहरुको जस्तै अल्लाह काफ़िरहरुलाई पनि कुमार्ग गर्दछ । अभिप्राय यो हो कि निरन्तर झुठ्लाउनु तथा कुफ्र (इन्कार), यी यस्ता कुरा हुन् कि जसबाट मानिसहरुका हृदय काला तथा मैला हुन जान्छन् । अनि उनी सधैंका लागि सत्यलाई स्वीकार गर्नुको योग्यताबाट बञ्चित हुन पुग्छन् ।

[5]अर्थात् तिम्रो पथ-भ्रष्टता यस कुराको दुष्परिणाम हो कि तिमी कुफ्र झुठ्लाउन तथा दूराचार एवं कुकर्ममा यति बढिहालेका थियौ कि उनीमाथि प्रफुल्ल हुन्थ्यो तथा घमण्ड गर्थ्यो । घमण्ड गर्नुमा अत्याधिक प्रसन्नताको प्रदर्शन छ, जो अहंकार को द्योतक हो ।

[6]यो नरकमाथि नियुक्त फरिश्ताहरु नरकवासीहरुसित भन्नेछन् ।

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۚ فَإِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٧٧﴾

(७७) त तपाईं धैर्य राख्नुस् । अल्लाहको वचन पूर्णरुपले सत्य छ ।[1] उनीहरुलाई हामीले जुन वचन दिएका छौं तिनीहरुमध्ये केही हामी तपाईंलाई देखायौं ।[2] अथवा त्यसभन्दा पूर्व तपाईंलाई मृत्यु देऔं, उनीहरुलाई फर्काइनु त हामीतिरै हो ।[3]

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ مِنْهُم مَّن قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُم مَّن لَّمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ ۗ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَن يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۚ فَإِذَا جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٨﴾

(७८) निःसन्देह हामी तपाईंसित पूर्व पनि धेरै रसूल पठाइसकेका छौं, जसमध्ये केहीका (घटनाहरु) हामी तपाईंलाई सुनाइसकेका छौं तथा तिनीहरुमध्ये केहीका कथाहरु त हामीले तपाईंलाई सुनाउँदै सुनाएनौं ।[4] तथा कुनै रसूलका (वशमा यो) थिएन कि कोही चमत्कार अल्लाहको आज्ञा बिना ल्याउन सकोस् ।[5] अनि जुन समय

[1]के हामी काफ़िरहरुसित बदला लिनेछौं ? यो वचन शीघ्र पनि पूरा हुनसक्दछ, अर्थात् संसारमा नै हामी उनको पकड गरिहालौं अथवा अल्लाहको इच्छा अनुसार विलम्ब पनि सम्भव छ, अर्थात् हामी क़ियामतका दिन उनीहरुलाई दण्ड दिनेछौं । तैपनि यो कुरा निश्चित छ कि यो अल्लाहको पकडबाट बाँचेर कतै जान सक्दैनन् ।

[2]अर्थात् तपाईंका जीवनमा नै उनीहरुलाई यातनाग्रस्त गरिदिऊन् । तथा यस्तै भयो कि अल्लाहले काफ़िरहरुसित बदला लिएर मुसलमानहरुलाई प्रसन्न गऱ्यो । बद्रका रणमा सत्तरी काफ़िर मारिए, आठ हिज़रीमा मक्का विजय भइहाल्यो तथा पछि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका पवित्र जीवनमा पुरै अरबद्वीप मुसलमानहरुका अधीनमा भयो ।

[3]अर्थात् यदि नास्तिक सांसारिक पकड एवं यातनाबाट सुरक्षित रहे पनि पछि जान्छन् कहाँ ? अन्तमा मेरो पासमै आउनेछन् जहाँ उनका लागि घोर यातनाको प्रबन्ध छ ।

[4]तथा यिनी संख्यामा उनीभन्दा अधिक छन् जसको वर्णन गरिएको छ, यसकारण कि पवित्र कुरआनमा मात्र पचीस अम्बिया तथा रसूलहरुको चर्चा तथा उनका जातिहरुका अवस्था वर्णित छन् ।

[5]آيت (आयत) सित अभिप्राय यहाँ चमत्कार तथा अद्‌भुत घटना छ जो पैग़म्बर को सत्यतालाई प्रमाणित गर्दछ । काफ़िर ईशदूतसित माँग गरिरहे कि हामीलाई अमुक-अमुक वस्तु देखाउ । जस्तो कि स्वयं अन्तिम ईशदूत (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित मक्काका काफ़िरहरुले कैयन् कुराहरुको माँग गरे, जसको विवरण सूरः बनी इस्राईल ९० देखि ९३ सम्ममा विद्यमान छ । अल्लाह तआला भनिराख्नु भएको छ कि कुनै पैग़म्बरका अधिकारमा यो थिएन कि त्यो आफ्ना

अल्लाहको आदेश आउनेछ[1] सत्यताका साथ निर्णय गरिदिइनेछ ।[2] तथा त्यस स्थानमा असत्यवादीहरु हानिमा रहनेछन् ।

اَللّٰهُ الَّذِیْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَنْعَامَ لِتَرْكَبُوْا مِنْهَا وَ مِنْهَا تَاْكُلُوْنَ ﴿٧٩﴾

(७९) अल्लाह त्यो हो जसले तिम्रा लागि पशु पैदा गरे[3] जसमध्ये केहीमाथि तिमी सवार हुन्छौ तथा केही त तिमी खान्छौ ।[4]

जातिहरुको माँगमाथि कुनै चमत्कार बनाएर देखाउन सक्थ्यो । यो मात्र हाम्रा अधिकारमा थियो । केही नबीहरुलाई त आरम्भदेखि नै चमत्कार दिइएका थिए । केही समुदायहरुलाई उनको मागमा चमत्कार देखाइयो, केहीलाई उनको मागमा पनि देखाइएन । हाम्रो इच्छा अनुसार उनको निर्णय हुन्थ्यो । कुनै नबीका वशमा यो थिएन कि त्यो जब चाहन्थ्यो चमत्कार देखाइदिन्थ्यो । यसमा ती मानिसहरुको खुल्ला खण्डन हुन्छ, जो केही औलिया (धर्मात्मा) तिर यी कुरा सम्बन्धित गर्दछन् कि उनी जब चाहन्थे तथा जस्तो चाहन्थे अद्भुत कुराहरु तथा चमत्कार देखाइदिन्थे । जस्तै शेष अब्दुल क़ादिर जिलानीका विषयमा भनिन्छ । यी सबै मनगढन्त कथा, कहानीहरु हुन् । जब अल्लाहले पैग़म्बरहरुलाई यो अधिकार दिएन, जसलाई आफ्नो सत्यताको प्रमाण हेतु यसको आवश्यकता पनि थियो त कुनै वली (धर्मात्मा) यो अधिकार कसरी प्राप्त हुनसक्दछ ? विशेषरुपले जबकि वलीलाई यसको आवश्यकता पनि छैन । किनकि नबीको नबूअत (दूतत्व) प्रति विश्वास गर्नु आवश्यक हुन्छ, यसकारण चमत्कार उनको आवश्यकता थियो । किन्तु अल्लाहको हिक्मत तथा इच्छा यसको अभियाची थिएन, यसकारण यो शक्ति कुनै नबीलाई दिइएन । वलीलाई वली हुने कुरोमा विश्वास राख्नु अनिवार्य छैन । अतः उनलाई चमत्कार तथा विचित्र घटनाहरुको आवश्यकता नै छैन । अल्लाह तआ़ला उनलाई यो अधिकार अनावश्यक किन दिन सक्छ ?

[1]अर्थात् लोक तथा परलोकमा जब उनको यातनाको निर्धारित समय आउनेछ ।

[2]अर्थात् उनका बीच न्यायपूर्वक निर्णय गरिदिइनेछ । सत्यवादीहरुलाई मोक्ष तथा मिथ्यावादीहरुलाई दण्ड ।

[3]अल्लाह आफ्ना असंख्य उपकारहरुमध्ये केहीको चर्चा गरिराखेको छ । चौपायाहरु (पशु) सित अभिप्राय ऊँट, गाई, बाखा तथा भेंडाहरु हुन् । यी भाले-पोथी गरी आठ छन्, जस्तो कि सूरः अल-अन्आम-१४३ तथा १४४ मा छ ।

[4]यी सवारीका काममा पनि आउँछन् । तिनको दूध पनि पिइन्छ, (जस्तै बाखा, गाईहरु तथा ऊँटनीको दूध । यिनको मासु मानिसको रुचिकर खाद्य हो तथा बोझ लाद्नुको काम पनि उनीबाट लिइन्छ ।

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) तथा अन्य पनि तिम्रा लागि त्यसमा धेरै लाभ छन्[1] ताकि आफ्नो हृदयमा लुकेका आवश्यकताहरुलाई तिनैमाथि सवारी गरी तिमीले प्राप्त गर तथा यी पशुहरुमाथि एवं डुङ्गाहरुमा तिमी सवार गराइनेछौ ।[2]

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَأَيَّ آيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾

(८१) तथा (अल्लाह) तिमीलाई आफ्ना निशानीहरु देखाउँदै गइराखेको छ,[3] त तिमी अल्लाहका कुन-कुन निशानीहरुलाई अस्वीकार गर्दैरहनेछौ ।[4]

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْهُمْ وَأَشَدَّ قُوَّةً وَآثَارًا فِي الْأَرْضِ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

(८२) के उनीहरुले धर्तीमा भ्रमण गरेर आफूभन्दा पूर्वका मानिसहरुको परिणाम देखेनन्[5] जो यिनीभन्दा संख्यामा अधिक थिए, शक्तिमा कठोर तथा धर्तीमा धेरै स्मृतिहरु छोडेका थिए ।[6] (परन्तु उनीबाट गरिएका कार्यहरुले उनलाई अलिकति पनि लाभ पुऱ्याएन ।[7]

---

[1]जस्तै यी सबैका ऊन तथा भुत्ला एवं छालाहरुबाट कैयन् वस्त्रहरु बनाइन्छन् । यिनका दूधहरुबाट घ्यू, नौनी, पनीर आदि पनि बन्दछन् ।

[2]यिनीसित अभिप्राय बच्चा तथा महिलाहरु हुन्, जसलाई हौदज सहित ऊट आदिमाथि सवार गरिन्थ्यो ।

[3]जो त्यसका सामर्थ्य तथा एकताको बोध गराउँछन् तथा यो लक्षण विश्वमा होइन तिमीभित्र पनि विद्यमान छन् ।

[4]यी यति स्पष्ट, साधारण तथा अधिक छन् जसलाई कोही निवर्ती इन्कार गर्नुको सामर्थ्य राख्दैन । यो प्रश्न नकारात्मक छ ।

[5]अर्थात् जुन समुदायहरुले अल्लाहको अवज्ञा गरे तथा त्यसका रसूलहरुलाई झुठ्लाए, यो उनका वस्तीहरुका अवशेषलाई त हेर्नुस् जो यिनका क्षेत्रमा नै छन् कि उनको के दुष्परिणाम भयो ।

[6]अर्थात् भवन, उद्योग तथा खेतीहरुका रुपमा उनका अवशेष स्पष्ट गर्दछन् कि उनी कारीगरीका क्षेत्रमा पनि तिमीभन्दा बढी थिए ।

[7]فَمَا أَغْنَىٰ मा مَا प्रश्नवाची पनि हुनसक्छ तथा नकारात्मक पनि । नकारात्मकको भावार्थ त अनुवादबाट स्पष्ट छ । प्रश्नवाचीका आधारमा अभिप्राय यो हुनेछ, उनलाई के भयो लाभ पुऱ्यायो ?

فَلَمَّا جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَٰتِ فَرِحُوا بِمَا عِندَهُم مِّنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨٣﴾

(८३) त जतिखेर उनका पासमा उनका रसूल स्पष्ट निशानीहरु लिएर आए त यिनीहरु आफ्ना पासका ज्ञानमाथि घमण्ड गर्नथाले।[१] अन्तमा जुन वस्तुलाई उपहासमा उडाइराखेका थिए, त्यही उनीमाथि फर्क्यो ।

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوٓا ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَحْدَهُۥ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِۦ مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾

(८४) अनि हाम्रो यातना देख्नासाथ भन्नलागे कि अल्लाह एकमाथि हामीले ईमान स्वीकार गर्‍यौं तथा ज-जसलाई हामीले त्यसको साझीदार बनाइराखेका थियौं, हामीले ती सबैबाट इन्कार गर्‍यौं ।

فَلَمْ يَكُ يَنفَعُهُمْ إِيمَٰنُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا ۖ سُنَّتَ اللَّهِ الَّتِى قَدْ خَلَتْ فِى عِبَادِهِۦ ۖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَٰفِرُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) परन्तु हाम्रो यातना देखिहाले पश्चात उनका ईमानले उनलाई लाभ दिएन । अल्लाहले आफ्नो यही नियम निर्धारित गरेको छ जो उसका भक्तहरुमा निरन्तर चलिआइरहेको छ;[२] तथा त्यस स्थानमा काफ़िर ख़राब (तथा कमजोर) भए ।[३]

अभिप्राय त्यही हो उनको कमाई उनका कुनै काम आएन ।

[१] عِلْم (ज्ञान) सित अभिप्राय उनका स्वयं कल्पित विचार, भ्रम तथा शंका एवं झूठा दावीहरु हुन् । उनीहरुलाई उपहास स्वरुप ज्ञान भनिएको छ, किनकि उनी तिनलाई तर्क ठान्दथे । उनका विचारानुसार यस्तो भन्यो । अभिप्राय यो हो कि अल्लाह तथा रसूलका कुराको तुलनामा यिनी आफ्ना काल्पनिक विचार तथा भ्रमहरुमाथि गर्व गर्दैरहे । अथवा ज्ञानसित अभिप्राय सांसारिक ज्ञान हो । यो अल्लाहका आदेश अनिवार्यताहरुका अगाडी यसैलाई महत्व दिन्छन् ।

[२] अर्थात् यो अल्लाहको नियम चलिआइराखेको छ कि प्रकोप देखे पश्चात तौबा (पश्चाताप) तथा ईमान स्वीकार छैन । यो विषय कुर्‌आनका अनेक स्थानहरुमा वर्णित भएको छ ।

[३] अर्थात् प्रकोप दर्शनका पश्चात उनीमाथि व्यक्त भइहाल्यो कि अब दण्ड एवं विनाश बाहेक हाम्रा भाग्यमा केही छैन ।

सूरतु हा.मीम.अस्सजदः-४१

سُوْرَةُ حٰمٓ السَّجْدَةِ

सूरः हा.मीम.अस्सजदः* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा चौवन्न आयतहरु तथा छ रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

حٰمٓ ①

(१) हा.मीम.।

تَنْزِيْلٌ مِّنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ②

(२) अवतरित अत्यन्त कृपालु, अत्यन्त दयालुको तर्फबाट ।

*यस सूरः को अर्को नाम "फुस्सेलत" हो । यसको अवतरणको विषयमा भनिएको छ कि एकपटक कुरैशका प्रमुखहरुले परस्पर परामर्श गरे कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का अनुयायीहरुको संख्या दिनहुँ बढ्दै गइराखेको छ । हामीले उनलाई रोक्नका निम्ति अवश्य केही गर्नुपर्छ । उनीहरुले सबभन्दा अधिक भाषा शैलीका व्यक्ति 'उतबा बिन रबीआ' को चुनाव गरे ताकि त्यो उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित कुरा गरोस् । त्यो उहाँको सेवामा गयो तथा उहाँमाथि अरबहरुमा फूट पैदा गर्नुको आरोप लगाएर प्रस्ताव राख्यो कि यदि यस नयाँ आमन्त्रणबाट तपाईंको उद्देश्य धन-सम्पत्ति प्राप्त गर्नु हो भने त्यो हामी एकत्रित गरिदिन्छौं, नेतृत्व तथा प्रमुखता बनाउनु चाहनुहुन्छ भने हामीले तपाईंलाई आफ्नो प्रमुख तथा अगुवा मानिहाल्छौं, कुनै सुन्दरीसित विवाह गर्न चाहनुहुन्छ भने एउटी होइन यस्तो दसवटा नारीहरुको व्यवस्था गरिदिन्छौं तथा यदि तपाईंमाथि भूत-प्रेतको प्रभाव छ जसका कारण तपाईं हाम्रा देवताहरुलाई नराम्रो भन्नुहुन्छ भने आफ्ना व्यय (खर्च) मा तपाईंको उपचार गराइदिन्छौं । उहाँले त्यसको सबैकुरा सुनेर यस सूरःको पाठ त्यसका अगाडी गर्नुभयो जसबाट त्यो निकै प्रभावित भयो । त्यसले फर्केर गई कुरैशका प्रमुखहरुलाई भन्यो कि जुन कुरो त्यो प्रस्तुत गर्दछ, त्यो जादू, ज्योतिष, काव्य एवं कविता होइन । अभिप्राय उहाँका आमन्त्रणमा कुरैशका प्रमुखहरुलाई चिन्तन तथा मननको आमन्त्रण दिनु थियो । किन्तु उनी सोच-विचार के गर्दथे ? उल्टै उतबामाथि आरोप लगाइदिए कि तिमी पनि त्यसका जादूका प्रभावमा आइहाल्यो । यो वर्णन विभिन्न प्रकारले इतिहासकार तथा भाष्यकारहरुले वर्णित गरेका छन् । इमाम इब्ने कसीर तथा इमाम शौकानीले पनि यिनलाई अनुकृत गरेका छन् । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ, "यी वर्णन यस कुरालाई भन्दछन् कि कुरैशको सभा अवश्य भयो । उनीहरुले उतबालाई वार्तालापका लागि पठाए तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यसलाई यस सूरःको प्रारम्भिक भाग सुनाउनु भयो ।"

كِتٰبٌ فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِّقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝

(३) (यस्तो) किताब हो जसका आयतहरु (सूत्र) को स्पष्ट व्याख्या गरिएको छ[१] (यस अवस्थामा कि) कुर्‌आन अरबी भाषामा छ[२] त्यस समुदायका लागि जो जान्दछ ।[३]

بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا ۚ فَاَعْرَضَ اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝

(४) शुभ-सूचना सुनाउने तथा चेतावनी दिनेवाला छ,[४] तैपनि उनीहरुका अधिकतर विमुख भइहाले तथा उनी सुन्दै सुन्दैनन् ।[५]

وَقَالُوْا قُلُوْبُنَا فِيْٓ اَكِنَّةٍ مِّمَّا تَدْعُوْنَآ اِلَيْهِ وَفِيْٓ اٰذَانِنَا وَقْرٌ وَّمِنْۢ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ اِنَّنَا عٰمِلُوْنَ ۝

(५) तथा उनीहरुले भने कि तिमी जसतिर हामीलाई बोलाइराखेका छौ हाम्रा हृदय त त्यसबाट पर्दा (ओभ्फल) मा छन्,[६] हाम्रा कानहरुमा बोभ्फ छ (अथवा तिनी सुन्दैनन्)[७] तथा हामी र तिमीमा एउटा पर्दा (आवरण) छ । तसर्थ तिमी अब आफ्ना कार्य गर्दैजाउ हामी पनि निःसन्देह कार्य गर्नेवाला छौं ।[८]

[१]अर्थात् के हलाल (वैध) छ तथा के हराम (अवैध) ? अथवा आज्ञापालन के हो तथा अवज्ञा के ? अथवा पुण्यका कर्म कुन हुन् तथा यातनाका कुन ?

[२]यो अवस्थावाचक हो अर्थात् त्यसका शब्द अरबी हुन्, जसका अर्थ विस्तृत एवं स्पष्ट छन् ।

[३]अर्थात् जो अरबी भाषाका अर्थ र वाक्यशैलीलाई बुभ्फदछन् ।

[४]ईमान भएका तथा सत्कर्मीहरुलाई शुभ-सूचना सुनाउनेवाला तथा मुशरेकीन एवं मिथ्यारोपण गर्नेहरुलाई नरकको यातनासित तर्साउनेवाला ।

[५]अर्थात् सोच-विचार तथा चिन्तन एवं बोधका उद्देश्यले सुन्दैनन् कि जसबाट लाभ होस् । यही कारण हो कि उनीमध्ये अधिकांश सन्मार्गबाट बञ्चित ।

[६]اَكِنَّةٌ (अकिन्नह) كِنَانٌ (किनान) को बहुवचन हो, पर्दा । अर्थात हाम्रा हृदय यस कुराबाट पर्दाहरुमा छन् कि हामी तिम्रो तौहीद (अद्वैत) तथा ईमानका आमन्त्रणलाई बुभ्फ्न सकौं ।

[७]وَقْرٌ (वक्र) को शाब्दिक अर्थ बोभ्फ हो । जहाँ अभिप्राय (बहिरोपन) हो जो सत्य सुन्नमा बाधक थियो ।

[८]अर्थात् हाम्रा तथा तिम्रा बीच यस्तो पर्दाबाधक छ कि तिमी जे भन्दछौ त्यो सुन्नै सक्दैनौं तथा जे गर्दछौ त्यसलाई देख्नै सक्दैनौं । यसकारण तिमी हामीलाई हाम्रो स्थितिमा छाडिदेउ तथा हामी तिमीलाई तिम्रो अवस्थामा छाडिदेऔं । तिमी हाम्रो धर्ममा कर्म गर्दैनौ, हामी तिम्रा धर्मानुसार कर्म गर्न सक्दैनौं ।

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَىَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ فَٱسْتَقِيمُوٓا۟ إِلَيْهِ وَٱسْتَغْفِرُوهُ ۗ وَوَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾

(६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि म त तिमीजस्तै मनुष्य हुँ, ममाथि प्रकाशना गरिन्छ कि तिमी सबैको पूज्य केवल एक अल्लाह नै हो ।[1] तसर्थ तिमी उसतिर ध्यान केन्द्रित गरिहाल तथा त्यससित पापहरुको क्षमा चाह, तथा ती मूर्तिपूजकहरुका लागि (ठूलै) खराबी छ ।

ٱلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلْءَاخِرَةِ هُمْ كَٰفِرُونَ ﴿٧﴾

(७) जो ज़कात दिंदैनन्[2] तथा आख़िरतलाई पनि अस्वीकार गर्नेहरु नै रहन्छन् ।

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾

(८) नि:सन्देह जो मानिस ईमान स्वीकार गरे तथा राम्रा कर्म गरे, उनका लागि अनन्त प्रतिफल छ ।[3]

قُلْ أَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِٱلَّذِى خَلَقَ ٱلْأَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُۥٓ أَندَادًا ۚ ذَٰلِكَ رَبُّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩﴾

(९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि के तिमी त्यस (अल्लाह) को इन्कार गर्दछौ तथा तिमी जसका साभ्फीदार निर्धारित गर्दछौ जसले दुई दिनमा धर्तीलाई पैदा गऱ्यो[4] सर्वलोकको प्रभु

[1] अर्थात् मेरो तथा तिम्रो बीच कुनै अन्तर छैन ईश्वरीय प्रकाशना बाहेकको, अनि यो दूरी तथा पर्दा किन ? यसका अतिरिक्त जो एकेश्वरको दावत (आमन्त्रण) दिइराखेको छु, त्यो पनि यस्तो छैन कि सम्झ-बुझमा आउन नसकोस्, अनि त्यसबाट मुख फर्काउनु किन ?

[2] यो सूर: मक्कामा अवतरित भयो । ज़कात (धर्मदान) हिज़रतका दोस्रो वर्ष अनिवार्य भयो । यसकारण यसबाट अभिप्राय या त दान छ जसको आदेश मुसलमानहरुलाई मक्कामा पनि दिइन्थ्यो, जुनप्रकार पहिला मात्र प्रात: एवं सन्ध्याको नमाज़हरुको आदेश थियो, पुन: हिज़रतभन्दा डेढ वर्ष पूर्व मेराजको रात्रिमा पाँच अनिवार्य नमाज़हरुको आदेश भयो । अथवा ज़कातसित यहाँ तात्पर्य कल्मये शहादत छ जसबाट मानव मन शिर्क (मिश्रणबाद) गन्दगीहरुबाट पवित्र हुनजान्छ । (इब्ने कसीर)

[3] أجرٌ غيرُ ممنون को त्यही भावार्थ हो जो (عطاءً غيرَ مجذوذ -हूद, १०८) को छ, अर्थात् अन्त नहुने प्रतिफल ।

[4] पवित्र कुर्आनका अनेक स्थानहरुमा वर्णन गरिएको छ कि अल्लाहले आकाशहरु तथा धर्तीलाई छ दिनमा पैदा गऱ्यो । यहाँ त्यसको केही विवरण दिएको छ । भन्नुभयो, 'धर्तीलाई दुई दिनमा बनायो' यसबाट अभिप्राय हो يوم الأحد (रविवार) तथा يوم الاثنين (सोमवार) । सूर: नाज़िआतमा भनिएको छ ﴿وَٱلْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَىٰهَآ﴾ जसबाट प्रत्यक्ष रुपले

त्यही हो ।

(१०) तथा उसले धर्तीमा त्यसको माथिबाट नै पर्वत उत्पन्न गरिदियो,[१] त्यसमा समृद्धि प्रदान गर्‍यो[२] तथा त्यसमा बस्नेहरुका आहारको पनि निर्धारण त्यसैमा गरिदियो[३] केवल चार दिनमा नै,[४] प्रश्न गर्नेहरुका लागि

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِن فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ ⑩

ज्ञात हुन्छ कि धर्तीलाई आकाशका पश्चात बनाइयो, जबकि यहाँ धर्तीको सृजनाको चर्चा आसमानको सृष्टिभन्दा पहिला गरियो । आदरणीय इब्ने अब्बासले यसको व्याख्या यसप्रकार गर्नुभएको छ कि उत्पत्ति र वस्तु हो तथा دحو (ओछ्यानु तथा फिज़ाउनु) अलग्गै कुरो हो जस्तो कि पहिला पनि वर्णन गरिएको छ । तथा دحى (दहा) को अभिप्राय हो कि धर्तीलाई आवास योग्य बनाउनका लागि त्यसमा जलका भण्डार राखिए । त्यसलाई उपजको आवश्यकताको कोष बनाइयो । ﴿أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا﴾ त्यसमा पर्वत त्यसका चुचुरा तथा पाषाण (ढुङ्गा) राखिए । यो काम आकाशको रचनाका पश्चात अर्को दुई दिनमा गरियो । यसप्रकार धर्ती तथा त्यससित सम्बन्धित कुराहरुको रचना गरियो । यसप्रकार धर्ती तथा त्यससित सम्बन्धित कुराहरुको रचना चार दिनमा पूरा भयो । (सहीह बुख़ारी, व्याख्या हा.मीम.अस्सजदः)

[१]अर्थात् पर्वतहरुलाई धर्तीबाटै पैदा गरी उनको माथि गाडियो कि धर्ती यताउता नचलोस् ।

[२]यो संकेत हो पानीको अधिकता अनेक प्रकारको जीविका खनिज पदार्थ एवं अन्य यसैप्रकारका वस्तुहरुतिर । यो धर्तीको समृद्धि हो भलाईको प्रचुरताको नाम नै समृद्धि (बरकत) हो ।

[३] أقوات (अक़्वात) قوت कूत (आहार, खाद्य) को बहुवचन हो । अर्थात् धर्तीका सबै बस्ने सृष्टिका आहार त्यसमा राखिदियो अथवा त्यसको व्यवस्था गरिदियो । अल्लाहको यस योजना तथा व्यवस्थाको काम यति विस्तृत छ कि कुनै जिभ्राले त्यसको वर्णन गर्न सक्दैन, कुनै कलमले त्यसलाई लेख्न सक्दैन, कुनै क्यालकुलेटर ले त्यसलाई गन्न सक्दैन । केही विद्वानहरुले यसको अभिप्राय यो लिएका छन् कि प्रत्येक भूभागमा यस्ता वस्तुहरु पैदा गरिदियो जो अरु भूभागमा उब्जन सक्दैनन् ताकि प्रत्येक क्षेत्रको यो विशेष उपज ती क्षेत्रहरुको व्यापार तथा जीविका आधार बन्न जाऊन् । यो भावार्थ पनि आफ्नो स्थानमा सही तथा बिल्कुल यथार्थ छ ।

[४]अर्थात् उत्पत्तिका पूर्वका दुई दिन तथा धर्ती फिज़ाउनुका पश्चात दुई दिन, यो सब मिलाएर चार दिन भए जसमा यी सबै कार्य पूरा भए ।

समानरुपले ।[1]

ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى السَّمَآءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا ۭ قَالَتَآ اَتَيْنَا طَاۗىِٕعِيْنَ ⑪

(११) अनि आकाशतिर उच्चय भयो तथा त्यो धूँवा (जस्तो) थियो, त त्यसलाई तथा धर्तीलाई आदेश दियो कि तिमी दुबै आउ, चाहेर वा नचाहेर नै[2] दुबैले निवेदन गरे कि हामी स्वेच्छापूर्ण उपस्थित छौं ।

فَقَضٰىهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فِيْ يَوْمَيْنِ وَاَوْحٰى فِيْ كُلِّ سَمَاۗءٍ اَمْرَهَا ۭ وَزَيَّنَّا السَّمَاۗءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيْحَ ڰ وَحِفْظًا ۭ ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ ⑫

(१२) त दुई दिनमा सात आकाश बनाइदियो, प्रत्येक आकाशमा त्यसका अनुसार आदेशको प्रकाशना पठाइदियो[3] तथा हामीले सांसारिक आकाशलाई ताराहरुले सुशोभित गऱ्यौं तथा रक्षा गऱ्यौं ।[4] यो योजना अल्लाह प्रभुत्वशाली सर्वज्ञाताको हो ।

فَاِنْ اَعْرَضُوْا فَقُلْ اَنْذَرْتُكُمْ صٰعِقَةً مِّثْلَ صٰعِقَةِ عَادٍ وَّثَمُوْدَ ⑬

(१३) अब पनि यिनी विमुख हुन्छन् भने म तिमीलाई त्यस तडित (आकाशीय प्रकोप) सित तर्साउँछौं जो आद समुदाय एवं समूद समुदायका तडितका समान हुनेछ ।[5]

---

[1] سَـــوَآءً (सवाअ) को अर्थ हो पूरै चार दिनमा, अर्थात् प्रश्न गर्नेहरुलाई बताइदिनुस् कि रचना तथा विस्तारको काम चार दिनमा भयो अथवा पूरा अथवा बराबर उत्तर हो प्रश्नकर्ताहरुका लागि ।

[2] यो आउनु कुन प्रकार थियो यसको स्थिति भन्न सकिदैन ? यी दुबै अल्लाहका पास आए जस्तो उसले चाहयो । केही विद्वानहरुले यसको भावार्थ यो लिएका छन् कि मेरा आदेशको पालन गर । उनीहरुले भने, ठीक छ हामी उपस्थित छौं अल्लाहले आकाशलाई आदेश दियो कि सूर्य, चन्द्रमा तथा ताराहरु निकालिदेउ तथा पृथ्वीसित भन्यो कि स्रोत प्रवाहित गरिदेउ एवं फल उमारिदेउ । (इब्ने कसीर) अथवा भावार्थ यो हो कि तिमी दुवै अस्तित्वमा आइहाल ।

[3] अर्थात् स्वयं आकाशहरुलाई अथवा तिनमा आबाद फरिश्ताहरुलाई विशेष कार्यहरु तथा स्मरण एवं महिमागानका लागि प्रतिबद्ध गरिदियो ।

[4] अर्थात् शैतानबाट सुरक्षा, जस्तो कि अन्य स्थानमा व्याख्या छ । ताराहरुको एउटा तेस्रो उद्देश्य अरु स्थानमा اهتداء (बाटो पत्ता लगाउनु) पनि वर्णन गरिएको छ । (अन्नहल-१६)

[5] अर्थात् किनकि तिनी हाम्रै समान मनुष्य हो, यसकारण हामी तिमीलाई ईशदूत (नबी) मान्न सक्दैनौं । अल्लाहलाई नबी पठाउन चाहन्छ भने फरिश्ताहरुलाई पठाउँछ न कि मानवलाई ।

إِذْ جَآءَتْهُمُ ٱلرُّسُلُ مِنۢ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ قَالُوا۟ لَوْ شَآءَ رَبُّنَا لَأَنزَلَ مَلَـٰٓئِكَةً فَإِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَـٰفِرُونَ ﴿١٤﴾

(१४) उनका पासमा जब उनका अगाडी-पछाडीबाट पैग़म्बर आए ताकि तिमी अल्लाहका अतिरिक्त कसैको इबादत नगर, त उनीहरुले उत्तर दिए कि हाम्रो प्रभु चाहेको भए फरिश्ताहरुलाई पठाउँथ्यो; हामी त तिम्रो रिसालतलाई पूर्णरुपले अस्वीकार गर्दछौं ।

فَأَمَّا عَادٌ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَقَالُوا۟ مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا۟ أَنَّ ٱللَّهَ ٱلَّذِى خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾

(१५) त जब आदले अकारण धर्तीमा अहंकार प्रारम्भ गरे तथा भन्नलागे कि हामीभन्दा शक्तिशाली को छ ?[१] के उनीहरुले यो देखेनन् कि जसले उनीहरुलाई पैदा गऱ्यो त्यो उनीभन्दा सर्वशक्तिशाली छ ।[२] उनीहरु (अन्तसम्म) हाम्रा आयतहरुमाथि[३] को इन्कार नै गरिरहे ।

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِىٓ أَيَّامٍ نَّحِسَاتٍ لِّنُذِيقَهُمْ

(१६) अन्तमा हामीले उनीमाथि एउटा तीव्र गति भएको आँधि (हूरी)[४] अशुभ दिनहरुमा[५] पठाइदियौं कि उनीहरुलाई

[१]यस वाक्यखण्डसित उनको अभिप्राय यो थियो कि उनी यातना रोकिहाल्नुमा समर्थ छन् किनकि उनी अग्ला तथा अति बलवान थिए । यो उनीहरुले त्यस समय भने जब उनका पैग़म्बर आदरणीय हूद (अलैहिस्सलाम) ले उनलाई सावधानी तथा चेतावनीका लागि अल्लाहका प्रकोपसित तर्साए ।

[२]अर्थात् के उनी अल्लाहभन्दा पनि अधिक बलवान छन्, जसले उनलाई पैदा गऱ्यो तथा उनलाई शक्ति तथा बल दियो ? के उनलाई रच्नुका पश्चात त्यसको शक्ति तथा बल समाप्त भइहाल्यो ? यो प्रश्न इन्कार तथा भ्फपारका लागि छ ।

[३]ती चमत्कारहरुको जो नबीहरुलाई हामीले प्रदान गरेका थियौं, अथवा ती प्रमाणहरुको जो अम्बियाका साथ उतारिएका थिए अथवा ती उत्पत्तिका लक्षणहरुको जो विश्वमा फैलिएका छन् तथा छरिएका छन् ।

[४] صَرْصَر यो صَرَّةٌ बाट बनेको हो जसको अर्थ आवाज हो, अर्थात यस्तो वायु जसमा तीव्र ध्वनि थियो । अर्थात् अति तीव्र तथा प्रचण्ड वायु जसमा ध्वनि पनि हुन्छ । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो صر बाट हो, जसको अर्थ "शीत" हो । अर्थात् यस्तो वायु जो अग्निका समान जलाइदिन्छ । وَالحق أنها متصفة بجميع ذلك "सत्य यो हो कि त्यस आयुमा यी सबै गुण थिए ।" (इब्ने कसीर)

[५] نَحِسَات को अनुवाद केही विद्वानहरुले निरन्तर गरेका छन् किनकि यो वायु सात रात तथा आठ दिनसम्म निरन्तर चलिरहयो । केही ज्ञाताले प्रचण्ड, केहीले धूल-कण भएको तथा केहीले अशुभ गरेका छन् ।

عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۖ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَىٰ ۖ وَهُمْ لَا يُنصَرُونَ ⑯

सांसारिक जीवनमा अपमान भएका प्रकोपको स्वाद चखाइदेऔं । (विश्वास गर) कि आख़िरतको यातना यसभन्दा अत्याधिक अपमान भएको छ तथा उनीहरुलाई सहायता गरिने छैन ।

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمَىٰ عَلَى الْهُدَىٰ فَأَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑰

(१७) तथा समूदको कुरामा त हामीले उनको पनि मार्गदर्शन गर्‍यौं[१] तैपनि उनीहरुले मार्गदर्शनमाथि अन्धोपनालाई महत्व दिए,[२] जसका कारण उनीहरुलाई (पूर्णरुपले) अपमानको यातनाको कडक (चर्को स्वर) ले उनका कुकर्महरुका कारण समातिहाल्यो ।[३]

وَنَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ⑱

(१८) तथा ईमान्दार तथा संयमीहरुलाई हामीले बचाइहाल्यौं ।

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ⑲

(१९) तथा जुन दिन[४] अल्लाहका शत्रु नरकतिर ल्याइनेछन् तथा ती (सबै) लाई एकत्रित गरिदिइनेछ ।[५]

अन्तिम अनुवादको अभिप्राय यो हुनेछ कि यो दिन जसमा उनीमाथि जोड्दार हावाको हूरी आयो, उनका लागि अति अशुभ सिद्ध भए । यो होइन कि दिन नै सामान्यतः अशुभ छन् ।

[१]अर्थात् उनलाई तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण गर्‍यौं तथा उनका तर्क उनका सामु स्पष्ट गर्‍यौं तथा उनका पैग़म्बर (सन्देशवाहक) स्वालेह (अलैहिस्सलाम) द्वारा उनीमाथि तर्कको पूर्ति गर्‍यौं ।

[२]अर्थात् उनीहरुले विरोध तथा झुठ्लाउने काम गरे यहाँसम्मकि त्यस ऊटनीलाई वध गरिहाले जो चमत्कार स्वरुप उनको इच्छामा चट्टानबाट प्रकट गरिएको थियो तथा पैग़म्बरको सच्चाइको प्रमाण थियो ।

[३] صاعِقَـة (साइकः) कठिन प्रकोपलाई भन्दछन् । यो प्रकोप उनीमाथि चित्कार तथा भूकम्पको रुपमा आयो जसले अपमानका साथ उनलाई सत्यानाश गरियो ।

[४]यहाँ اذكـر लुप्त छ । अर्थात त्यो समय याद गर जब अल्लाहका विरोधीहरुलाई फरिश्ताहरु एकत्रित गर्नेछन् अर्थात् आददेखि अन्तसम्मका विरोधीहरुको जम्मा हुनेछ ।

[५] أي : يُحبَسُ أولهـم على آخرهـم لِيُلاحِقـوا अर्थात् "उनलाई रोकि-रोकि उनका आदि तथा अन्तलाई परस्पर एकत्रित गरिनेछ ।" (फतहुल क़दीर) यस शब्दको बढी व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः अन्नमल आयत न. १७ भाष्य ।

حَتَّىٰٓ إِذَا مَا جَآءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَٰرُهُمْ وَجُلُودُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

(२०) यहाँसम्मकि जब नरक्का अति निकट आउनेछन्, उनीमाथि उनका कान तथा उनका आँखा एवं उनका छालाहरु उनका कर्महरुको साक्ष्य दिनेछन् ।[1]

وَقَالُوا۟ لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا ۖ قَالُوٓا۟ أَنطَقَنَا ٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَنطَقَ كُلَّ شَىْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा यिनी आफ्ना खाल (छाला) हरुसित भन्नेछन् कि तिमीले हाम्रा विरुद्ध साक्ष्य किन दियौ ।[2] उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि हामीले त्यस अल्लाहले बोल्ने शक्ति दियो जसले प्रत्येक वस्तुलाई बोल्ने शक्ति प्रदान गरेको छ, उसैले प्रथम पटक तिमीलाई पैदा गऱ्यो तथा उसैतिर तिमी सबै फर्काइनेछौ ।[3]

[1]अर्थात् जब उनी शिर्क गर्ने कुरोलाई नकार दिनेछन् त अल्लाह उनका मुखहरुमा मोहर लगाइदिनेछ तथा उनका अङ्ग गवाही दिनेछन् कि यिनी अमुक-अमुक कार्य गर्दथे । ﴿إِذَا مَا جَآءُوهَا﴾ मा مَا अधिक छ जोड दिनका लागि । मानिसभित्र पाँच ज्ञान इन्द्रियहरु छन् । उनीहरुमध्ये यहाँ दुईको वर्णन छ । तेस्रो खाल (छाला) हो जो स्पर्श तथा छुनुको साधन हो । यसप्रकार ज्ञानेन्द्रियहरुका तीन प्रकार भए । शेष दुई ज्ञानेन्द्रियहरुको चर्चा गरेन कि 'चाख्नु' कै प्रकारले स्पर्शमा सम्मिलित छ, किनकि यो चाख्नु त्यस समयसम्म सम्भव नै छैन जबसम्म त्यस वस्तुलाई जिभ्रोमा नराखियोस् । यसैप्रकार 'सुँघ्नु' त्यस समयसम्म सम्भव छैन जबसम्म त्यो वस्तु नाकको त्वचासित स्पर्श नगरोस् । यसप्रकार جلود छालाहरु) शब्दमा तीन ज्ञान इन्द्रियहरु आउँछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् जब मुश्रिकीन र काफ़िर देख्नेछन् कि उनका शरीरका समस्त अङ्ग उनका विपरीत साक्ष्य दिइराखेका छन् त उनीहरु आश्चर्यले अथवा यातनाको रुपमा र क्रोधमा उनीसित भन्नेछन् ।

[3]केही विद्वानहरुका विचारमा وَهُوَ सित अल्लाहको कथन तात्पर्य छ । यस आधारमा यो नयाँ तथा अलग वाक्य छ, तथा केही ज्ञाताहरुका विचारमा मानवीय छालाहरुको नै । यस आधारमा यो उनैका वाक्यको पूरक कथन हो । केयामतका दिन अङ्गहरुवाट साक्ष्य दिनुको वर्णन गुज्रिसकेछ तथा सहीह हदीसहरुमा पनि यसलाई वर्णित गरिएको छ । उदाहरणार्थ जब अल्लाहको आज्ञाले मानवीय अङ्ग बोलेर भन्नेछन्, त सम्बन्धित व्यक्तिले भन्नेछ, «بُعْدًا لَكُنَّ وَسُحْقًا، فَعَنكُنَّ كُنتُ أُنَاضِلُ» "तिम्रो लागि विनाश तथा दूरी होस् । म त तिम्रो पक्षमा नै झगडिराखेका तथा सुरक्षा गरिराखेका थिएँ । (सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़ुहद) यसै हदीसमा यो पनि वर्णन भयो कि व्यक्तिले भन्नेछ कि म आफ्ना

وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَٰكِن ظَنَنتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा तिमी (आफ्ना कुकर्म यसकारण) लुकाएर राख्दैनथ्यौ कि तिमीमाथि तिम्रा कान तथा तिम्रा आँखा एवं तिम्रा छालाहरु साक्ष्य दिनेछन्[1] तथा तिमी यो ठान्दै गर्‍यौ कि तिमी जे-जति पनि गरिराखेका छौ त्यसमध्ये धेरै कर्महरुबाट अल्लाह अन्जान छ ।[2]

وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنتُم بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ فَأَصْبَحْتُم مِّنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

(२३) तिम्रा यसै कुविचारले जो तिमीले आफ्ना प्रभुका विषयमा गरेका थियौ, तिमीलाई नाश गरिदियो[3] तथा अन्तमा तिमी हानि बेहोर्नेहरु मध्येका भइहाल्यौ ।

मनका अतिरिक्त कसैको साक्ष्य मान्ने छैन । अल्लाह तआलाले भन्नेछ कि के म तथा मेरा फरिश्ता कर्म-लेखक साक्ष्यका लागि पर्याप्त छैनन् । अनि तिनका मुखमा मोहर (छाप) लगाइदिइनेछ तथा उनका अङ्गहरुलाई बोल्नुको आदेश दिइनेछ ।

[1]यसको अभिप्राय हो कि तिमी पापको कर्म गर्दै त मानिसहरुमा लुक्ने प्रयास गर्दथ्यौ किन्तु तिमीलाई यसको कुनै भय थिएन कि तिम्रा विरूद्ध स्वयं तिम्रा अङ्ग पनि साक्ष्य दिनेछन् कि जसबाट लुक्नुको आवश्यकताको आभास गर्दथ्यो । यसको कारण उनीबाट पुनर्जीवन इन्कार तथा अविश्वास थियो ।

[2]यसकारण तिमी अल्लाहको सीमा नाघ्न तथा उहाँको अवज्ञामा निर्भीक थियौ ।

[3]अर्थात् तिम्रो यस दूरास्था एवं अनृत भ्रमले कि अल्लाहलाई हाम्रा धेरै कर्महरुको ज्ञान हुँदैन, तिमीलाई विनाशमा पारिदियो, यसकारण कि यसका कारण तिमी प्रत्येक प्रकारका पाप गर्नुमा बहादुर तथा निर्भीक भएका थियौ । यसका अवतरणका कारणका सम्बन्धमा एउटा हदीस छ । माननीय अब्दुल्लाह बिन मसऊद भन्नुहुन्छ कि “ख़ानये काबा” का नजीक दुई कुरैशी तथा एउटा सक़फी अथवा एक कुरैशी एकत्र भए, ठूला शरीर एवं कम बुद्धिवाला । यिनीहरुमध्ये एउटाले भन्यो, “के तिमी ठान्दछौ, हाम्रा कुरा अल्लाह सुन्दछ ?” दोस्रोले भन्यो हाम्रा खुल्ला कुराहरु सुन्दछ तथा गुप्त कुराहरु सुन्दैनन् । एउटा अन्यले भन्यो, “यदि त्यो हाम्रा खुल्ला कुरा सुन्दछ भने हाम्रो गुप्त कुरा पनि अवश्य सुन्दछ ।” जसमाथि अल्लाहले आयत ﴿وَمَا كُنتُمْ تَسْتَتِرُونَ﴾ अवतरित गर्‍यो (सहीह बुख़ारी, व्याख्या सूरः हा.मीम.असस्जदा)

فَإِن يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ ۖ وَإِن يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُم مِّنَ الْمُعْتَبِينَ ﴿٢٤﴾

(२४) अब यदि यिनी धैर्य राखेपनि यिनको ठेगाना नरक् नै छ तथा यदि यिनीहरु क्षमा-याचना पनि गर्न चाहन्छन् तैपनि क्षमा गरिने छैन ।[1]

وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُم مَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِم مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा हामीले उनका केही सहभागी निर्धारित गरेका थियौं जसले उनका अघिल्ला-पछिल्ला कर्महरुलाई आकर्षक बनाएर राखेका थिए ।[2] तथा उनका पक्षमा पनि अल्लाहको वचन ती सम्प्रदायहरुका साथ पूर्ण भयो जो उनीभन्दा पूर्व जिन्न तथा मनुष्यहरुबाट गुज्रिसकेका छन् । निःसन्देह उनी हानि बेहोर्नेहरु सिद्ध भए ।

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ

(२६) तथा काफ़िरहरुले भने कि यस कुर्आनलाई सुन्दै नसुन[3] (उनलाई पाठ गर्नुका समय) तथा वाहियात कुरा गर[4] के विचित्र छ कि तिमी

---

[1]एउटा अन्य अर्थ यसको यो गरिएको छ कि उनीहरु रिभ्काउन चाहनेछन् عُتْبَى (प्रसन्नताको माँग गर्नेछन्) ताकि तिनी स्वर्गमा गइहालून् त यो कुरा उनीहरुलाई कहिल्यै सुलभ हुनेछैन (ऐसरुत्तफासीर तथा फ़तहुल क़दीर) केही ज्ञाताहरुले यसको अर्थ यो वर्णन गरेका छन् कि उनी संसारमा पुनः पठाइनुको कामना गर्नेछन् जो अंगीकार गरिने छैन । (इब्ने जरीर तबरी) अभिप्राय यो हो कि उनको नित्यको आवाज नरक् हुनेछ । यसमाथि धैर्य गरून् (तैपनि दया गरिने छैन जस्तो कि संसारमा कहिल्यै धैर्यवानहरुमाथि दया आउँछ) अथवा कुनै पनि प्रकार त्यहाँबाट उम्कने प्रयास गरुन् । उनलाई सफलता प्राप्त हुनेछैन ।

[2]यिनीबाट तात्पर्य ती शैतान, मनुष्य एवं जिन्न हुन् जो असत्यमाथि दुराग्रह गर्नेहरुसँग लाग्दछन्, जो उनीहरुलाई कुफ्र तथा पापहरुलाई शोभनीय बनाएर देखाउँछन् । त उनी यस कुपथको दलदलमा अल्भिरहन्छन् यहाँसम्मकि उनको मृत्यु आइपुग्छ तथा उनी सदाको क्षतिको पात्र बन्दछन् ।

[3]यो उनीहरुले परस्पर भने केही विद्वानहरुले لا تسمعوا को अर्थ गरेका छन् कि त्यसको अनुसरण नगर ।

[4]अर्थात् होहल्ला गर, थपडी, सीटिहरु बजाउ, चिच्याएर कुरा गर ताकि उपस्थित मानिसहरुका कानमा कुर्आनको आवाज नजाओस् । तथा उनका हृदय कुर्आनको शैली तथा गुणहरुबाट प्रभावित नहोऊन् ।

لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴿٢٦﴾

प्रभावशाली भइहाल ।[1]

فَلَنُذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

(२७) त निःसन्देह हामी ती काफ़िरहरुलाई कठोर यातनाको स्वाद चखाउनेछौं तथा उनलाई उनका अति नराम्रा कर्महरुको फल (अवश्य) दिनेछौं ।[2]

ذَٰلِكَ جَزَاءُ أَعْدَاءِ اللَّهِ النَّارُ ۖ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ ۖ جَزَاءً بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) अल्लाहका शत्रुहरुको फल (दण्ड) त्यही नरकको अग्नि हो, जसमा उनको स्थाई निवास छ, (यो) प्रतिफल हो हाम्रा आयतहरुलाई अस्वीकार गर्नुको ।[3]

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرِنَا الَّذَيْنِ أَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْأَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा काफ़िरहरु भन्नेछन् कि हे हाम्रा प्रभु ! हामी जिन्न तथा मनुष्यहरुका ती (दुबै पक्षहरु) लाई देखाउ, जसले हामीलाई विचलित पारे[4] (ताकि) हामी उनलाई आफ्ना खुट्टामुनि पारिदिऔं

[1]अर्थात् सम्भव छ कि यसप्रकार होहल्ला मच्चाउनका कारणले मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) कुर्आनको पाठ नै नगरुन् जसलाई सुनेर मानिस प्रभावित हुन्छन् ।

[2]अर्थात् उनका केही सत्कर्महरुको कुनै मुल्य हुनेछैन, जस्तै अतिथि सत्कार, सम्बन्धिहरुका साथ सद्भाव इत्यादि किनकि उनीहरु ईमानका धनबाट बञ्चित रहे । हो, कुकर्महरुको प्रतिकार उनीहरुलाई अवश्य प्राप्त हुनेछ जसमा पवित्र कुर्आनबाट रोक्नुको अपराध पनि छ ।

[3]आयतहरुसित तात्पर्य जस्तो कि पहिला पनि भनिएको छ कि उनी खुला प्रमाण तथा तर्क हुन् जो अल्लाह तआला अम्बिया (ईशदूतहरु) उतारदछ, अथवा ती चमत्कार हुन् जो उनलाई प्रदान गरिन्छन्, अथवा उत्पत्तिका ती प्रमाण हुन् जो विश्व तथा प्राणीहरुमा फैलिएका छन् । काफ़िर यी सबैको इन्कार गर्दछन् जसका कारण उनी ईमानबाट बञ्चित रहन्छन् ।

[4]यसको भावार्थ स्पष्ट छ, कि पथभ्रष्ट गर्ने शैतान नै हुँदैनन्, मानिसहरुको एक ठूलो संख्या पनि शैतानका प्रभावका अधीन मानिसहरुलाई बहकाउनमा तत्पर रहन्छन् । तैपनि केही विद्वानहरुले जिन्नसित इब्लीस तथा मानिसबाट काबील तात्पर्य लिएका छन्, जसले मानिसहरुमा सबभन्दा पहिला आफ्ना भाइ हाबीललाई वध गरेर अत्याचार तथा महापाप गर्‍यो तथा हदीसानुसार केयामतसम्म हुने सबै अवैध संहारहरुका पापको भाग त्यसले पाइराख्नेछ । हाम्रा विचारले पहिलो भावार्थ अधिक सही छ ।

ताकि उनी अत्यन्त तल (कठोर यातनामा) हुन जाऊन् ।[1]

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ۝

(३०) वास्तवमा जसले भने कि हाम्रो प्रभु अल्लाह हो[2] अनि त्यसैमा दृढ रहे,[3] उनका छेउ फरिश्ताहरु (यो भन्दै) आउँछन्[4] कि तिमी केही पनि भयभीत तथा दुखी नहोउ[5] (बरु) त्यस स्वर्गको शुभसूचना सुनिहाल

[1]अर्थात् आफ्ना खुट्टाले उनीहरुलाई कुल्चौं तथा यसप्रकार हामी उनीहरुलाई पनि अपमानित तथा निरादर गरौं । नरकवासीहरुलाई आफ्ना नेताहरुमाथि जो क्रोध हुनेछ, त्यसको सन्तुष्टिका लागि उनी भन्नेछन् । अन्यथा दुवै नै अपराधी हुन् तथा दुबै नै एक जस्तो नरकको दण्ड भोग्नेछन् । जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो ﴿لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَٰكِن لَّا تَعْلَمُونَ﴾ (अल-आराफ-३८) नरकवासीहरुको चर्चाका पश्चात अल्लाह तआला स्वर्गवासीहरुको चर्चा गरिराखेको छ, जस्तो कि साधारणत: कुरआनको शैली हो ताकि चेतावनीका साथ प्रोत्साहन तथा प्रोत्साहनका साथ चेतावनीको पनि प्रबन्ध रहोस्, यानी तर्साउनुका पश्चात शुभसूचना ।

[2]अर्थात् एक अल्लाह बिना साझीको, पालनकर्ता पनि त्यही तथा पूज्य पनि त्यही । यो होइन कि पालनकर्ता हुने कुरो त स्वीकार परन्तु उपास्य (अरुलाई पनि साझी) बनाइँदैछ ।

[3]अर्थात् कठिनभन्दा कठिन स्थितिमा पनि ईमानमा स्थिर रहोस्, त्यसबाट विमुख नहोस् । केही ज्ञाताहरुले स्थिरताको अर्थ विशुद्धता लिएका छन्, अर्थात् मात्र एक अल्लाहकै इबादत तथा आज्ञापालन गरे । जुनप्रकार हदीसमा चर्चित छ कि एक व्यक्तिले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित भन्यो । "मलाई यस्तो कुरा बताइदिनुस् कि तपाईंका पश्चात मलाई कसैसित प्रश्न गर्नुको आवश्यकता नहोस् ।" उहाँले भन्नुभयो, «قُلْ آمَنْتُ بِاللَّهِ ثُمَّ اسْتَقِمْ»

"भन, मैले अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार गरें अनि यसमाथि अडिग रह ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबु जामिअे औसाफिल इस्लाम)

[4]अर्थात् मृत्युका समय । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि फरिश्ताहरु यो शुभ-सूचना तीन स्थानहरुमा दिइन्छन् मृत्युका समय, चिहानमा तथा कब्रबाट पुन: उठ्नुका समय ।

[5]अर्थात् परलोकमा आगामी स्थितिहरुको चिन्ता तथा संसारमा धन-सन्तानका त्यागको शोक नगर ।

जसको तिमीलाई वचन दिएको छ ।[१]

نَحْنُ أَوْلِيَآؤُكُمْ فِي الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ ۖ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِيٓ أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾

(३१) तिम्रा सांसारिक जीवनमा पनि हामी तिम्रा शुभचिन्तक थियौं तथा आखिरतमा पनि रहनेछौं,[२] जुन वस्तुलाई तिम्रो मन चाहन्छ तथा जे-जति माँग्छौ सबै तिम्रा लागि [स्वर्गमा विद्यमान (उपस्थित)] छ ।

نُزُلًا مِّنْ غَفُورٍ رَّحِيمٍ ﴿٣٢﴾

(३२) अत्यन्त क्षमा गर्नेवाला अत्यन्त कृपालुतिरबाट ती सबैथोक अतिथि सत्कारका रुपमा छन् ।

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَآ إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा त्यसभन्दा अधिक राम्रो कुरावाला को छ जो अल्लाहतिर बोलाउँछ, पुण्यका कार्य गर्दछ तथा भन्दछ कि म निश्चितरुपले मुसलमानहरुमध्ये हुँ ।[३]

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾

(३४) पुण्य तथा पाप समान हुँदैनन्,[४] नराम्रोलाई भलाईबाट टाढा गर, अनि त्यही जसको र तिम्रो बीच शत्रुता छ यस्तो हुनजानेछ जस्तो हार्दिक मित्र ।[५]

---

[१]अर्थात् संसारमा जसको वचन तिमीलाई दिइएको थियो ।

[२]यो अधिक शुभ-सूचना हो, यो अल्लाह तआलाको कथन हो । केही ज्ञाताहरुका विचारमा यो फरिश्ताहरको कथन हो । दुबै रुपहरुमा यो ईमान्दारका लागि महान शुभ-सूचना हो ।

[३]अर्थात् मानिसहरुलाई अल्लाहतिर बोलाउनुका साथ-साथै स्वयं पनि सन्मार्ग प्राप्त धर्मको अनुपालक तथा अल्लाहको आज्ञाकारी हो ।

[४]बरु उनमा महान अन्तर छ ।

[५]यो एउटा ठूलै महत्वपूर्ण नैतिक निर्देश हो कि नराम्रोलाई राम्राका साथ हटाउ । अर्थात अपकारको बदला उपकारका साथ, अत्याचारको क्षमाबाट क्रोधको धैर्यले तथा अप्रिय कुराहरुको सहनशीलताले दिइयोस् । यसको प्रभाव यो हुनेछ कि तिम्रो शत्रु मित्र बनिहाल्नेछ, दूरस्थ समीपस्थ तथा रगतको पिपासु,

وَمَا يُلَقّٰهَآ اِلَّا الَّذِيْنَ صَبَرُوْا ۚ وَمَا يُلَقّٰهَآ اِلَّا ذُوْ حَظٍّ عَظِيْمٍ ﴿٣٥﴾

(३५) तथा यो कुरा उनीहरुकै सौभाग्यमा हुन्छ, जो धैर्य राख्दछन्,[1] तथा त्यसलाई अति शौभाग्यशालीका अतिरिक्त कसैले प्राप्त गर्न सक्दैन ।[2]

وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطٰنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ ۭ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ ﴿٣٦﴾

(३६) तथा यदि शैतानतिरबाट कुनै शंका उत्पन्न हुन्छ त अल्लाहको शरण चाह ।[3] नि:सन्देह त्यो अति सुन्नेवाला तथा जान्नेवाला छ ।[4]

وَمِنْ اٰيٰتِهِ الَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۭ لَا تَسْجُدُوْا

(३७) तथा दिन-रात एवं सूर्य तथा चन्द्रमा पनि उसैका निशानीहरु मध्येका हुन्,[5] तिमी सूर्य

तिम्रो मोहित तथा ज्यान दिनेवाला हुनेछ ।

[1]अर्थात् नराम्रोलाई राम्रोबाट हटाउनुको गुण यद्यपि अति लाभप्रद तथा बडो सफल छ, किन्तु यसका अनुसार कर्म तिनै गर्नसक्ने छन् जो धैर्यवान हुनेछन्, क्रोधलाई शान्त पार्ने तथा अप्रिय कुराहरु सहन गर्नेहरु ।

[2] حَظٌّ عَظِيْم (बडो सौभाग्य) सित अभिप्राय स्वर्ग हो, अर्थात् उपरोक्त गुण उनलाई प्राप्त हुन्छन् जो बडो भाग्यशाली हुन्छन् । अर्थात् स्वर्गीय, जसको स्वर्गमा जाने कुरो लेखिदिएको छ ।

[3]अर्थात् शैतान धर्म-विधानका कर्मबाट फर्काउन चाहन्छ अथवा उत्तम ढङ्गले नराम्रोलाई हटाउनमा बाधा पुऱ्याउँछ भने त्यसको कुकर्मबाट बच्नको लागि अल्लाहको शरण माँग ।

[4]तथा जो यस्तो हुन्छ अर्थात् प्रत्येकको सुन्ने तथा प्रत्येक कुराको जान्नेवाला, त्यसैले शरण दिनसक्छ । यो पूर्वको कारण बताइएको छ । यसका पश्चात अब फेरि केही निशानीहरुको चर्चा गरिंदैछ जो अल्लाहका पूर्ण सामर्थ्य, त्यसको एकता (तौहीद) तथा त्यसको आधिकारिक शक्तिलाई व्यक्त गरिराखेको छ ।

[5]अर्थात् रातलाई अँध्यारो बनाउनु ताकि मानिस त्यसमा विश्राम गर्न सकून् । दिनलाई प्रकाशित बनाउनु ताकि जीविका उपार्जनमा अप्ठ्यारो नहोस् । अनि एकको पश्चात अर्कोको आवत-जावत तथा कहिले राति लामो तथा दिन सानो हुनु, कहिले यसका विपरीत हुनु । यसैप्रकार चन्द्रमा आ-आफ्नो समयसित निस्कनु एवं अस्ताउनु तथा आफ्ना अक्षमा माथि आफ्ना गन्तव्य तय गर्नु यस कुराको प्रमाण हो कि निश्चय उनको रचयिता तथा स्वामी छ । तथा त्यो एक एवं केवल एक छ तथा विश्वमा उसैको आधिकार एवं आदेश चल्छ ।

لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

तथा चन्द्रमाका समक्ष शिर न निहुराउ[1] बरु शिर त्यस अल्लाहका समक्ष निहुराउ जसले ती सबैलाई सृष्टि गरेको छ[2] यदि तिमीलाई उसैको उपासना गर्दछौ ।

فَإِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ۩ ﴿٣٨﴾

(३८) तैपनि यदि उनीहरु अहंकार गर्छन् भने ती (फरिश्ताहरु) जो तपाईंका प्रभुका निकट छन्, उनी त रात-दिन उसको महिमाको वर्णन गर्दछन् तथा (कुनै समय पनि) थाक्दैनन् ।

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा त्यस (अल्लाह) का निशानीहरुमध्ये (यो पनि) हो कि तिमी धर्तीलाई थिचिएको (शुष्क) देख्दछौ,[3] अनि जब हामी त्यसमाथि वर्षा गर्दछौं त त्यो ताजा भएर माथि फुलेर आउँछ ।[4] जसले त्यसलाई जीवित गरिदियो, त्यही निश्चित रुपले मृतलाई पनि जीवित गर्ने

चल्छ । यदि व्यवस्थापक तथा प्रवन्धक एकभन्दा अधिक भएको भए त विश्वको यो सञ्चालन यस्तो सुदृढ तथा राम्रो ढङ्गले चल्न सक्दैनथ्यो ।

[1]यसकारण कि यो पनि तिमीजस्तै अल्लाहको सृष्टि हुन्, ईश्वरीय गुणहरुले युक्त अथवा त्यसमा साभ्ही छैनन् ।

[2] خَلَقَهُنَّ मा सर्वनाम बहुवचन स्त्रीलिङ्ग यसकारण आएको छ कि यो या त خَلَقَ هذه الأربعة المذكورة का भावार्थमा छ, किनकि नपुसंकका बहुवचनका नियम स्त्रीलिङ्ग वहुवचनकै छ, अथवा त्यो केवल شمس و قمر तिर फर्किरहेको छ । केही व्याकरण विशेपज्ञहरुका निकट दुई वचन पनि बहुवचन हो अथवा फेरि अभिप्राय अल-आयात الآيات जो स्त्रीलिङ्ग बहुवचन हो । (फ़तहुल क़दीर)

[3] خاشِعة को अभिप्राय शुष्क तथा अकालग्रस्त अर्थात् मृत छ ।

[4]अर्थात् विभिन्न प्रकारका स्वादिष्ट फल तथा अन्न उब्जाउन्छ ।

वाला छ ।[१] निःसन्देह त्यो प्रत्येक वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

(४०) निःसन्देह जो मानिस हाम्रा आयतहरुमा बाङ्गोपना गर्छन्[२] ती (केही) हामीबाट लुकेका छैनन्[३] (भन त) जो अग्निमा हालिनेछ, त्यो राम्रो छ अथवा त्यो जो शान्तिपूर्वक केयामतका दिन आउँछ ?[४] तिमी जे चाहन्छौ गर्दैजाउ; त्यो तिमीबाट गरिएका कुरा देखिराखेको छ ।[५]

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا ۗ أَفَمَن يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَم مَّن يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ ۖ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤٠﴾

(४१) जसले आफ्ना निकट पवित्र कुर्आन पुगिजानुका उपरान्त त्यसबाट कुफ्र गरे (ती पनि हामीबाट लुकेका छन्),[६] यो अत्यन्त

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ ۖ وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

---

[१]मृत्यु भूमिलाई वर्षाद्वारा यसप्रकार जीवन प्रदान गरिदिनु तथा त्यसबाट उपजका योग्य बनाउनु यस कुराको प्रमाण होकि त्यसले मुद्दाहरुलाई पनि निश्चय जीवित गर्नेछ ।

[२]अर्थात् त्यसलाई मान्दैनन् वरु त्यसबाट भुठ्लाउँछन् । आदरणीय इब्ने अब्बासले إلحاد (इल्हाद) को अर्थ लगाएका छन् وضع الكـلام على غير مواضعه यस आधारमा यसमा त्यो असत्य समूह पनि आउँछन् जो आफ्ना असत्य विश्वास एवं सिद्धान्तको सिद्धिका लागि अल्लाहको आयतहरुका अर्थमा परिवर्तन गर्दछन् तथा धोखाबाट काम लिन्छन् ।

[३]यो नास्तिकहरुका लागि कडा चेतावनी हो चाहे उनी कुनै प्रकारका होऊन् ।

[४]अर्थात् के यी दुवै बराबर हुनसक्छन् ? होइन, वस्तुतः होइन । यसका अतिरिक्त यसबाट संकेत गरियो कि (मूलहिदीन) नास्तिक आगोमा हाल्नेछन् तथा ईमानवाला केयामत (प्रलय) का दिन निर्भय रहनेछन् ।

[५]यो आदेश सूचक शब्द हो, किन्तु यहाँ त्यसबाट अभिप्राय धम्की तथा चेतावनी दिनु हो । कुफ्र एवं शिर्क तथा पापका लागि अनुमति तथा औचित्य छैन ।

[६]कोष्ठका शब्द إنّ (इन्न) का लुप्त विधेय अनवाद हो । केही विद्वानहरु भन्छन् कि केही अरु शब्द लुप्त छन्, उदाहरणका लागि يُجـازون بكفرهـم (उनीहरुलाई उनका कुफ्रको दण्ड दिइनेछ) अथवा يُعَذَّبُون (तिनी नाश हुनेवाला हुन्) अथवा يُعَذَّبُون (उनी यातना दिइनेछन्) ।

महान (सम्मानित) किताब हो ।[1]

لَّا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِن بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ ۖ تَنزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ ﴿٤٢﴾

(४२) जसका पासमा असत्य आउनै सक्दैन न त्यसका अगाडीबाट न त्यसका पछाडीबाट, यो हो अवतरित गरिएको (अल्लाह) हिक्मत एवं गुणहरु भएको तर्फबाट ।[2]

مَّا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِن قَبْلِكَ ۚ إِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तपाईंसित त्यही भनिन्छ जो तपाईंभन्दा पूर्वका रसूलहरुसित पनि भनिएको छ ।[3] निःसन्देह तपाईंको प्रभु क्षमा गर्नेवाला तथा दुखदायी

---

[1]अर्थात् यो किताब जसबाट मुख फर्काइँदैछ, अवरोध तथा आक्षेप लगाउनेहरुको निन्दा भन्दा अति उच्च तथा सबै दोषहरुबाट पवित्र छ ।

[2]अर्थात् त्यो हरप्रकारले सुरक्षित छ । अगाडीबाटको अभिप्राय हो कमी तथा पछाडीबाटको अभिप्राय हो अधिकता, अर्थात् असत्य अगाडीबाट आएर त्यसमा कमी तथा पछाडीबाट आएर न अधिक गर्नसक्दछ तथा न कुनै परिवर्तन, तथा न फेरबदल गर्नमा सफल हुनसक्छ । किनकि त्यो त्यसको तर्फबाट अवतरित छ, जो आफ्नो कर्म तथा कथनमा तत्वदर्शी छ तथा प्रशंसित छ । अर्थात् त्यो जुन कुराहरुको आदेश तथा निषेध गर्दछ परिणाम एवं अन्तमा प्रशंसनीय हुन्छन् अर्थात् राम्रा तथा लाभप्रद छन् । (इब्ने कसीर)

[3]अर्थात् विगत समुदायहरुले आफ्ना पैगम्बरहरुलाई झुठ्लाउनमा जे-जति भने कि यो जादूगर हो, उन्मादग्रस्त छन्, झूठा छन्, आदि-आदि, त्यही मक्काका काफिरहरुले पनि तपाईंलाई भनेका छन् । यो सम्झ कि जस्तै उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि तपाईंलाई झुठ्लाउनु तथा तपाईंलाई जादू, झूठ, उन्मादसित सम्बन्धित गर्नु नयाँ कुरा होइन । प्रत्येक पैगम्बरसँग यही हुँदै आएको छ जस्तै अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ۞ أَتَوَاصَوْا بِهِ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴾

(अज्जारियात-५२, ५३)

दोस्रो अभिप्राय यसको यो हो कि यी तिनै कुरा हुन् जो तपाईंभन्दा पहिला रसूलहरुसित भनिएका थिए । यसकारण कि सबै धर्मविधान यी कुराहरुमा एकमत रहेका छन्, बरु तौहीद (एकेश्वरवाद) एवं शुद्धता सबैको सर्वप्रथम आमन्त्रण रहेको छ । (फतहुल क़दीर)

[4]अर्थात् ती ईमान तथा तौहीदवालाहरुका लागि जो मोक्षका पात्र छन् ।

यातना दिनेवाला छ ।[1]

(४४) तथा यदि हामीले त्यसलाई अरबी बाहेकको भाषामा कुर्‌आन बनाएको भए[2] त भन्थे कि यसका आयतहरु स्पष्टरुपले वर्णन किन गरिएनन् ?[3] यो के कुरो कि किताब गैंरअरबी तथा तपाई अरबी रसूल ?[4] (तपाई) भनिदिनुस् कि यो ईमान भएकाहरुका लागि मार्गदर्शन एवं स्वास्थ्यकर छ, तथा जो ईमान स्वीकार गर्दैनन् त उनका कानहरुमा (बहिरोपना) बोझ छ तथा यो उनीमाथि अन्धापन हो, यिनी ती मानिसहरु हुन् जो कुनै टाढा स्थानबाट पुकारिंदै छन् ।[5]

وَلَوْ جَعَلْنٰهُ قُرْاٰنًا اَعْجَمِيًّا لَّقَالُوْا لَوْلَا فُصِّلَتْ اٰيٰتُهٗ ؕ ءَاَعْجَمِيٌّ وَّعَرَبِيٌّ ؕ قُلْ هُوَ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا هُدًى وَّشِفَآءٌ ؕ وَالَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ فِيْۤ اٰذَانِهِمْ وَقْرٌ وَّهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى ؕ اُولٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَّكَانٍۢ بَعِيْدٍ ﴿٤٤﴾

(४५) तथा निःसन्देह हामीले मूसा (अलैहिस्सलाम) लाई किताब प्रदान गरेका थियौं त त्यसमा पनि मतभेद गरियो तथा यदि (त्यो) कुरा नभएको भए जो तपाईंका प्रभुका तर्फबाट पूर्व नै निर्धारित

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ فَاخْتُلِفَ فِيْهِ ؕ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ؕ وَاِنَّهُمْ

[1]उनका लागि जो काफ़िर तथा अल्लाहका पैग़म्बरहरुका शत्रु छन् । यो आयत पनि सूरतुल हिज्र-४९) ﴿نَبِّئْ عِبَادِيْۤ اَنِّيْۤ اَنَا الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۝ وَاَنَّ عَذَابِيْ هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيْمُ﴾ (सूरतुल हिज्र-४९) का समान छन् ।

[2]अर्थात् अरबीको साटो कुनै अन्य भाषामा कुर्‌आन अवतरित गर्दथ्यौं ।

[3]अर्थात् हाम्रो भाषामा किन भनिएन जसलाई हामी बुझ्दथ्यौं किनकि हामी त अरबी हौं गैरअरबी (विदेशी) भाषा बुझ्दैनौं ।

[4]यो पनि काफ़िरहरुकै कथन हो कि उनी आश्चर्य गर्दथे कि रसूल त अरबी छ तथा कुर्‌आन त्यसमाथि गैरअरबी भाषामा अवतरित भएको छ । अभिप्राय यो हो कि कुर्‌आनलाई अरबी भाषामा अवतरित गरेर त्यसका सर्वप्रथम सम्बोधित अरबहरुका लागि कुनै तर्क शेष रहन दिएको छैन । यदि यो अरबीका अतिरिक्त अन्य भाषामा भएको भए त उनी बहानाहरु गर्नसक्दथे ।

[5]अर्थात् जुनप्रकार टाढाको व्यक्ति दूरीका कारण पुकार्नेवालाको आवाज सुन्नबाट रहन्छ । यसैप्रकार यिनीहरुको बुद्धि तथा बोधमा कुर्‌आन आउँदैन ।

لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ﴿٤٥﴾

भइसकेको छ[1] त उनका मध्ये (अघिनै) निर्णय भइसकेको हुन्थ्यो[2] यिनीहरु त यसका विषयमा घोर ब्याकूल गरिदिने शंकामा छन् ।[3]

مَّنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِۦ ۖ وَمَنْ أَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّٰمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿٤٦﴾

(४६) जुन व्यक्तिले पुण्यको कार्य गर्नेछ, त्यो आफ्ना लाभका लागि तथा जो नराम्रो काम गर्नेछ त्यसको भार पनि उसैमाथि छ तथा तपाईंको प्रभु भक्तहरुमाथि अत्याचार गर्नेवाला छैन ।[4]

[1]कि उनलाई दण्ड दिनुभन्दा पहिला अवसर दिइनेछ, ﴿وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ (सूर: फ़ातिर-४५)

[2]अर्थात् उनलाई तत्क्षण दण्ड दिएर नाश गरिदिन्थ्यो ।

[3]अर्थात् उनको इन्कार बुद्धि तथा ज्ञानका कारण होइन बरु केवल शंकाको कारण हो, जो उनलाई व्याकूल गरेको राख्दछ ।

[4]यसकारण कि त्यो दण्ड मात्र उसैलाई दिइन्छ जो पापी हुन्छ न कि जसलाई चाहन्छ अकारण नै यातनामा ग्रस्त गरिदिन्छ ।